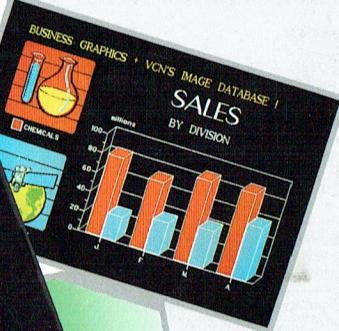
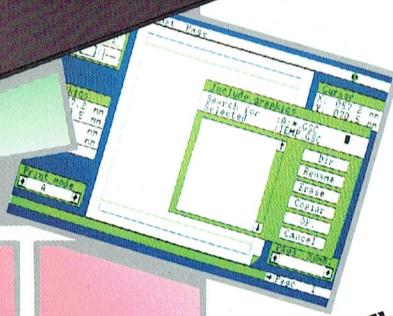
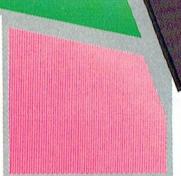
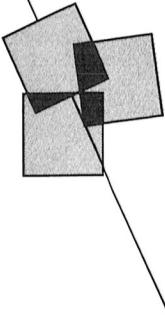

PIC
print

NOVEMBER 1989 NR. 32

Periodiek van de
Vereniging van Philips
Thuiscomputer Gebruikers
PTC

Postbus 67

Leden van de vereniging PTC kunnen gratis annonces plaatsen in deze rubriek. Spelregels:

- Wees kort en zekelijk.
- Vermeld zo mogelijk de prijs.
- Vermeld bij voorkeur een telefoonnummer en de tijden waarop u kunt worden gebeld.
- Vermeld anders uw adres.
- Geef uw annonce uitsluitend op via een **briefkaart** aan Redactie PTC Print, Postbus 67, 5600 AB Eindhoven en vermeld bij opgave uw lidnummer.
- Advertenties worden geplaatst op volgorde van binnentkomst.
- Wanneer niet voldoende ruimte beschikbaar is voor alle advertenties worden de laatst binnengekomen advertenties doorgeschoven naar het volgende nummer.
- Uw advertentie uitsluitend getypt of geprint inleveren.

Niet-leden kunnen tegen een vergoeding een annonce op laten nemen (Inlichtingen bij de redactie).

De redactie heeft het recht inzendingen te weigeren die niet in het belang zijn van de leden van de PTC of die duidelijk commerciële oogmerken hebben.

Aangeboden

PC NMS 9110 + kleuren monitor CM 8833 + printer NMS 1432 + muis NMS 1145 + software + boeken. PC 11 maanden oude, monitor en printer 5 maanden oud. Prijs f 3150,-. Tel. 04924-1477.

Te koop: MSX II 8245 met div. progr. plus datarec., en boeken. Nog geen 2 jaar. Prijs f 1100,-. Tel. 02990-25039.

Te koop: MSX1 computer VG8020 met datarecorder f 200,-. MSX1 floppy disk drive ss-80 track f 100,-. Tel. 040-425956.

Te koop aangeboden: YES, type 2016-2, 640 Kbyte, 2x 3½ inch diskdrives en een nog te leveren interfacekaart met een combi-video kaart voor betere PC-compatibiliteit, veel software en manuals (hard- en software). Prijs f 1275,-. Tel. (na 20.00 uur) 04976-1844.

Aangeboden: MSX-2 computer NMS 8250, Ancona kleurenmonitor 80, Philips muis SBC 3810, Philips datarecorder NMS 1515, Turbo 5000. Met diverse programma's en handleidingen. Diverse MSX boeken. Alles wordt in één koop verkocht. Tel. 070-297203.

Te koop: Star Delta-10 matrixprinter met parallel en seriële interface. Prijs: t.e.a.b. Informatie: D. Bakker, telefoon: 01858-17998.

Te koop: MSX-1 computer Philips VG 8020, vraagprijs f 200,-. Monitor Philips BM 7552, vraagprijs f 100,-. Datarecorder Philips, vraagprijs f 25,-. Alles in één koop f 250,-. Telefoon: 020-909565.

Te koop: Philips MSX 8245 (excl. monitor) inclusief EASE en Dynamic Publisher op diskette. Prijs f 600,-. Tel. 070-946585.

Te koop: NMS 8250 computer met dubbelzijdige drive, monochroom scherm, muis, joystick, software en doc. f 1100,-. Idem, echter met kleurenscherm CM 8833 f 1500,-. Originele Ph. datarecorder D6625 f 75,-. Printer NMS 1431 f 600,-. Alles vrijwel ongebruikt. Tel. 050-347404 (Haren-Gr.).

Te koop: P2000T met fam.geheugen + demo cas., 15 cas. (7 met programma's), handleidingen, z.g.a.n. T.e.a.b. D.Huisman, tel. 010-4154014. Graag na 17.00 uur.

Te koop: MSX 2 computer NMS 8280 + RGB kleurenmonitor CM 8524, printer NMS 1431, muis en joysticks, modem NMS 8961. Alle bijbehorende litt. en software, bekabeling, etc. Home Office, Videographics, Dynamic Publisher, EASE 1.4, CP/M plus voor MSX 2 + utilities, MSX-LOGO, MSX BASIC-kun, MSX-2 Fin. Administratie VG 8590 (Philips). Daarnaast meer dan 100 spelprogramma's en utilities, meerdere boeken en MSX tijdschriften. Alles in één koop voor f 3500,-. Tel. 05921-59463.

Te koop: Philips YES, type P2016-7, 640 K RAM, 720 Kb 3½" FD en 20 Mb harddisk. Compleet met monochroom monitor, muis, manuals en software (o.a. WordPerfect, dBase 3+, Symphony). Vraagprijs f 2000,-. Tel. 035-43837.

Aangeboden: IBM Model 30 PS/2 + 21 Mb HD en 3½" drive. Met mon. scherm f 2750,- of met kleuren scherm f 3450,-. Telefoon: 040-424467.

Te koop: Macintosh-gebruiker biedt zijn P2000T/54 (32 KRAM) aan met Philips V7001 monochrome monitor, insteek-module met BASIC NL endikke doos met tekstverwerker. 1 complete reserve minicassettet recorder, UNIFACE delen (zelf af te bouwen), 75 cassette bandjes, lege en met programma's (o.a. Minitekst), terugspelaautomaat, handleiding, probeerboek, notities voor de P2000, adresboek en alle nieuwsbrieven. Alles in één koop f 400,-. Heteren, tel. 08306-22383, na 18.30 uur en in het weekend.

Te koop: 6x Familiegeheugen 1 (P2304) + handleiding + cassette (insteekmodules voor P2000T). Prijs n.o.t.k. Tel. 08370-13869.

Te koop: Philips MSX 2 VG 8235 + monitor + printer NMS 1432 + software + boeken. Totaalprijs f 1175,-. Tel. 01749-44315 (na 18.00 uur).

Te koop: MSX 2 VG 8235 compleet met handleiding en boeken en software, in doos. Met stofohies en joystick. Prijs f 550,-. Tel.nr. 010-4835405. Wegens aanschaf videocomputer.

Te koop: Philips MSX2 computer, Philips printer 1436, Philips datarecorder, 320 diskettes vol met software + cursusboeken en nog heel veel boeken erbij. Prijs f 2200,-. J. Praster, tel. 043-537089. Na 18.00 uur!

Te koop: NMS 8255 met 2 drives, kleurenmonitor, printer en muis, alles van Philips, in zeer goede staat. Veel software, o.a. leerboeken, programma's en 400 spellen (deze spelen nooit gebruikt). Vraagprijs f 1600,-. Telef. 055-664381 (bellen tussen 17.00 en 19.00 uur).

Nog enkele MSX dingetjes over i.v.m. PPP: MSX joystick (Marathon); MSX + MS-DOS naar 1 printer switchbox; MSX boeken: Printers Comp utters; handboek; praktijkprogramma's (Donkers); handleiding Exidy; Originele software + handleidingen: Tasword PC + Taspell; Arppo + MSX Sparrowdump met spooler, etc. 2 hands wegdoe-prisjes. Bel: 020-828273.

Te koop aangeboden: MSX 1 computer VG 8020 + veel (spel) software, cassettes + rompacks. Vraagprijs f 450,-. Tel. 02152-55253.

Philips P2000T 102K, Star SG-10, Rompack met o.a. Assembler, Kaartenbak, Tekstverwerker, Familiegeheugen 3.0/4.0, 70 mini-

cassettes en boeken. Prijs n.o.t.k. 04930-16358, Jeroen.

T.K.A. PC Laser XT/3-8086 met 3½ en 5¼ drive en HD 30 Mb en EGA + kaart en EGA monitor Philips Pro 9CM053 en Genius muis en joystick en boeken en software. Alles van juni 1989. Prijs f 3500,-. Tel. 043-471297.

Te koop aangeboden: P2000T-38 en BASIC interpreter P2305, Familiegeheugen P2304, een stap voor stap handleiding extra, alsmede een vijftal cassettes waaronder A209A, A234, O101a/b, O103, B405. Voor inlichtingen Eindhoven 040-422367.

Te koop: P2000T in zeer goede staat + BASIC Interpreter + tekstverwerker + Familiegeheugen, incl. 4 cassettes + demo + alle gebruiksaanwijzingen. Incl. aansluatkabel, etc. Alles in één koop f 800,-. Tel. 038-657329.

Te koop: Philips P3105 PC/XT (3½" + 5¼") met 20 Mb HD + monitor BM 7913 + printer NMS 1435 + AT-toetsenbord. Nagenoeg nieuw! Incl. service contract. Vaste prijs f 2995,-. Tel. 08376-16202.

Te koop: P2000T/102K met 40/80 kaart, Hexpack (kaartenbak en tekstverwerker + documentatie), Monitor V7001, handleiding, BASIC Probeerboek + Notities, alle nieuwsbrieven en PTC prints, div. cassettes w.o. Minitext, f 400,-. Tel. 01807-10890.

Te koop: Philips NMS 9126 PC/AT 286, 20 Mb harddisk, 3½ en 5¼" diskdrive, monitor 9CM073, muis NMS 1145, printer NMS 1437. Totaalprijs f 5985,-. Tel.: 04490-77528 na 18.00 uur.

Te koop: WordPerf 5.0, 15000 BFR; Wordstar 2000, 6000 BFR; WordPerf 4.2, 10000 BFR; D-BASE IV, 12000 BFR; Sym-

fonie, 5000 BFR; Windows, 4000 BFR; Dyn. Desk, 1800 BFR; BorTurbo Pascal, 1600 BFR; PCTools deLuxe, 1100 BFR. Alles op 3½" en 5¼". Schrijf E. Jansen, Norbertineslaan 60, 3580 Neerpelt, België.

Te koop: MSX2 VG 8235 met modem, datarec., joysticks, 80 disks, veel doc. + monitor (groen). Prijs f 1250,-. SEIKOSHA SP-800 printer, prijs f 400,-. Tel. 04904-15085 (na 18.00 uur).

Te koop: P2000T 32K, monitor en printer (P2123) + tekstverw. module Text2000 + veel software. I.z.g.st. Alles in één koop. Vaste prijs f 550,-. Tel. 04754-82496 na 18.00 uur.

Gevraagd

Gevraagd: kleurenmonitor VS 0080 Philips + muziekmodule van Philips. J.H. Wemeind Entirk, Amsterdam. Telefoon: 020-924992 (na 18.00 uur).

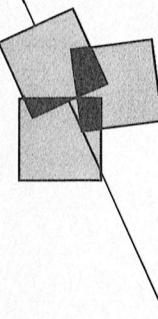
Gevraagd: wie kan mij helpen aan de boeken Werken met Dynamic Publisher en Werken met Dynamic Desk en aan de 3½ diskettes van Dynamic Desk Applicaties, Dynamic Fonts 2 en Dynamic Arts voor Dynamic Publisher. M.M.M. Bekx, Schouw 7, Bakel.

Te koop gevraagd: Financiële administratie VG 8183 en/of VG 8590. Tel. 02152-55253.

Gevraagd: MSX-1 computer VG 8020, evt. met datarecorder. Kees Vincenten, Aardrijk 11, 4824 BS Breda. Telefoon: 076-0420810.

Phil. muziek module NMS 1205, Phil. MSX documentatie pakket 3 din. Tel. 05930-4054.

Colofon

Van de redactie

PTC print nr.32, november 1989

PTC print is het periodiek van de Vereniging van Philips Thuiscomputergebruikers PTC. Het blad wordt gratis toegezonden aan de leden van de vereniging. De contributie bedraagt f 44,- per jaar.

PTC print verschijnt 10x per jaar.

Anmelding lidmaatschap

Bureau PTC, Postbus 67, 5600 AB Eindhoven.
Telefoon: 040-758912

PTC Informatie

PTC database IS2000: 040-837125
IS2000-adres: POST PTC#
PTC Help-desk: 06 - 8991110 (woe 19.00-22.00 u., za 10.00-12.00 en 14.00-17.00 u.)

Redactie-adres

Redactie PTC print, Postbus 67, 5600 AB Eindhoven. Telefoon: 040-758912.

Hoofdredacteur

Lizet van Os

Redactie

Rob van der Heij, Willem Laros, Dirk Kroon, Klaas Robers, Alec Thornhill

Advertenties

De advertentie-tarieven worden op aanvraag toegezonden.

Zetwerk en lay-out

E.D. Tekst + Beeld, Eindhoven

Drukwerk en verzending

Mundocom BV, Eindhoven

Kopij

PTC print wordt voor een belangrijk deel gevuld met bijdragen van de leden. Korte en lange bijdragen op elk niveau zijn van harte welkom. Eventuele bewerking van kopij vindt in overleg met de auteur plaats.

Kopij bij voorkeur op diskette (als ASCII-file met alleen een return/line feed aan het einde van de paragraaf en zonder afbreken of uitvullen) aanleveren, samen met een afdruk op papier. Kopij op papier gaarne in getypte of geprinte vorm aanleveren.

Copyright

Het overnemen van artikelen uit PTC print voor commerciële doeleinden is niet toegestaan. Voor niet-commerciële doeleinden is het overnemen van artikelen alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de redactie en met bronvermelding.

De redactie gaat er vanuit dat het auteursrecht van ingezonden bijdragen berust bij de inzender, omdat het onmogelijk is dit te controleren. De aansprakelijkheid voor de auteursrechten op ingezonden bijdragen ligt dus bij de inzender.

Adverteerdersindex

Philips Nederland

omslag

Sluitingsdata kopij 1990

Meer info in decembernummer.

Programma-listings

De listings van de programma's uit ieder nummer van PTC print worden gratis ter beschikking gesteld aan de leden via de PTC database IS2000. (TELESOFT#).

Toegangscode IS2000

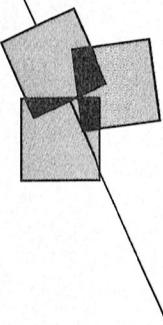
Geldig tot 22/12/1989:
016566/0930

En? Heeft 'het virus' bij u toegeslagen? Ik had de indruk dat er enige paniek heerde in computerend Nederland. Onze zuiderburen namen het allemaal wat lakonieker op. Collega-hoofdredacteur Wilfried Hermans van MSX Club Magazine Belgie meende in ieder geval dat het virus de grens nog niet over was richting zuiden... En hoewel het NOS-journaal op vrijdag 13 oktober melding maakte van een aantal virusaanvallen in de USA, werd in één van de grotere databases aan de andere kant van de oceaan met geen woord over het Datacrime virus gerept. Maar in Nederland hield het virus enige weken lang de gemoederen flink bezig. Een bliksemenuitje door de redactie van PTC print onder een honderdtal kopers van de Anti-crime diskette leerde dat een groot deel van de PC-gebruikers nu met de neus op de gevvaarlijke feiten werd gedrukt en voorzorgsmaatregelen wilde nemen. Tenslotte gebruikte iedereen wel eens een kopietje van een programma. Hoewel, er waren er ook die volhielden dat ze dat nooit deden maar desalniettemin bang waren voor besmetting. En dat zo'n virus op de meeste onverwachte momenten kan toeslaan bleek op dinsdagavond 10 oktober. Tijdens de voorstelling van Toon Hermans in de Stadschouwburg te Eindhoven gaf de PC voor de belichting er de brui aan. Aangezien die niet meer aan de praat te krijgen was, werd de voorstelling voortijdig beëindigd. Het geruchtencircuit functioneerde prima: hier was het virus toegeslagen.... later bleek een kapotte chip de boosdoener. Laat er overigens geen misverstand over bestaan: het Datacrime virus bestaat echt. Misschien heeft alle publiciteit u bewust gemaakt van de risico's die het gebruik van software van onbekende herkomst met zich mee kan brengen. Lezen van PTC print brengt echter geen enkel risico met zich mee, zij het dan dat u de kans loopt dat u niet meer uit uw stoel of achter uw computer weg te krijgen bent. En wat dat betreft is het deze keer opletten geblazen: dit nummer is extra dik maar dat had u vast al gemerkt.

Lizet van Os

Inhoud

Van de redactie	1
Vragen staat vrij	2
nieuws2000	5
Dynamic Publisher op PC (3)	6
MSX modemprikelen	13
Videotex Nederland	14
Dynamic Publisher met MSX	16
Nieuws uit de PTC winkel	18
De nieuwe Philips muis	20
Gebruik van de RAM disk	22
Pjoeteren over de plas	24
Uit de buitenwereld	28
Nieuws uit de afdelingen	30
Leest u mee?	32
Daar kan geen adventure tegenop	35
READ.ME files in een net jasje	36
MSX kaart voor PC	38
Van P2000T naar PC	40
Omleiden en koppelen	42
Op zoek naar avontuur	43
Afdelingsinformatie	49
Prijslijst	50
Overzicht public domain software	52
Postbus 67	52
omslag	

Vragen staat vrij

Dagelijks wordt de PTC met de meest uiteenlopende vragen geconfronteerd. In de diversiteit van vragen valt echter steeds een overeenkomst te bespeuren: de computer. Omdat een aantal vragen regelmatig opnieuw gesteld wordt, publiceren wij het antwoord in de overtuiging dat u daarmee wellicht geholpen bent.

Screensave en EGA

Op de NMS 9116 met een Ultimate EGA + -kaart en -monitor blijkt het screensave-programma van de public domain diskette PCP052 niet goed te werken. Na installeren wordt het scherm na de ingesteld tijd niet uitgeschakeld. Wel verdwijnt de cursor. Hoe komt dit?

Als uw PC vaak langere tijd achter elkaar aanstaat en niet continu wordt gebruikt, is het soms zinvol een zogenaamd screensave-programma te gebruiken. Zo'n programma schakelt als het ware na verloop van tijd de monitor uit, het beeld wordt dan zwart. Daarmee wordt voorkomen dat het beeldscherm onnodig inbrandt.

De meeste van dit soort programma's zijn echter vrij oud, en zijn gemaakt in de tijd dat voornamelijk CGA en MDA videokaarten in gebruik waren. Om het beeld uit te schakelen gebruiken deze programma's een truuk die bij de meeste EGA-kaarten in EGA-mode niet werkt. Er kunnen dan vreemde dingen gebeuren, zoals het verdwijnen van de cursor.

Sommige fabrikanten leveren bij hun EGA-kaart een programma dat het beeld na enige tijd kan uitschakelen. Bij de Ultimate EGA + wordt zo'n programma helaas niet geleverd.

Mocht u zich zorgen maken over het inbranden van het beeld op de monitor, dan kunt u overwegen om handmatig de intensiteit van de monitor een beetje terug te draaien als de computer langere tijd ongebruikt aan staat.

PC-TALK en IS2000

Bij de PTC heb ik de ATD-modem gekocht. Ik kan echter niet communiceren met IS2000 en ComNet. Er is wel verbinding, er komt tekst binnen, maar het beeld is niet leesbaar. Is de modem defect of doe ik iets verkeerd?

Uit de informatie over de instelling van de modem, die u mee had gestuurd en uit het feit dat de ontvangen gegevens gedeeltelijk te lezen zijn, blijkt dat uw modem naar behoren functioneert. Het niet kunnen werken met IS2000 en ComNet wordt veroorzaakt door het communicatieprogramma PC-TALK, dat standaard bij de modem wordt geleverd. In tegenstelling tot de zogenaarde Fido databases werken deze

beide databases volgens de Viewdata standaard, een aantal afspraken om grafische informatie en kleuren te versturen. Het communicatieprogramma moet deze standaard ondersteunen en de informatie op de juiste manier op het scherm tonen.

Het PC-TALK programma ondersteunt uitsluitend de kale ASCII-informatie, de extra Viewdata codes resulteren in onbegrijpelijke tekens op het scherm. Om met IS2000 en ComNet te kunnen communiceren hebt u dus een programma nodig dat deze uitgebreide standaard ondersteunt. De PTC levert hiervoor het Public Domain programma IT (PCP033). Om in de toekomst dit soort problemen te voorkomen zal dit programma in het vervolg met de modem meegeleverd worden.

PCTools en de NMS 1265

Hoe vertel ik het communicatieprogramma van PCTools versie 5.5 dat ik met de NMS 1265 modemkaart werk?

Helaas is er geen manier om dat aan PCTools duidelijk te maken. PCTools, en ook vele andere programma's, werken uitsluitend goed samen met de zogenaamde Hayes-compatibele modems. De Hayes-standaard is in de datacommunicatie algemeen gang-

baar en wordt wereldwijd gebruikt.

Een Hayes-compatibel modem wordt bestuurd via 'AT'-commando's (dat heeft niets te maken met AT-computers!) via een seriële poort van de computer, COM1, -2, -3 of -4). De NMS 1265 (Plusmodem) is een nogal eigenzinnig modem en is niet Hayes-compatibel. Het wordt op een heel aparte manier aangestuurd. Vi a PCTools kan dat dus niet.

Spelletjes op monochroom

Soms blijken public domain programma's op een Philips PC met monochrome monitor niet te werken. Na opstarten verdwijnt het beeld en de computer lijkt te 'hangen'. Resetten lijkt dan de enige oplossing. Wat gaat er hier mis?

Een probleem dat we in deze rubriek al eerder hebben besproken, maar waar nog steeds veel vragen over komen. Wat is er in zo'n geval aan de hand? Veel public domain spelletjes en programma's zijn gemaakt voor gebruik met een kleurenmonitor. Als zo'n spelletje een monochrome monitor tegenkomt, werkt het niet en er verschijnt geen beeld. Nu heeft de Philips NMS 9100 een bijzonder mooie videokaart die het gebruik van deze software met een monochrome monitor ook mogelijk maakt. In een bepaalde stand kan de videokaart de kleuren op een monochrome monitor nabootsen in grijstinten. Dat heet CGA-emulatie. Met behulp van het bij de computer geleverde MS-programma kunt u de videokaart vertellen dat dit moet gebeuren door voordat u het spel opstart eerst het commando MS E80 in te tikken, gevolgd door RETURN en vervolgens het spel op te starten. Als u na afloop weer terug wilt naar de 'gewone' monochrome stand geeft u het commando MS MT in.

Als u regelmatig zelfstartende diskettes wilt gebruiken met CGA-emulatie, kunt u ook de dipswitches van de videokaart omzetten zodat de PC standaard in die video-mode opstart.

Foutzoeken in Turbo Pascal

Als beginnend Turbo Pascal programmeur maak ik de nodige fouten in mijn programma's. Het is altijd lastig die fouten terug te vinden. Heeft u een slimme suggestie?

Bij het programmeren kunnen sommige fouten heel moeilijk te vinden zijn. Turbo Pascal 5.0 heeft weliswaar een heel mooie debugger, maar het regelvoor-regel door een programma stappen is soms een langdurige zaak. Vaak is het mogelijk om een eigen controle in een veel gebruikte procedure te stoppen, en bij onjuiste gegevens te stoppen door middel van Halt. Helaas is dan niet meer te zien bij welke aanroep het nu mis ging, het programma is gestopt en alle informatie is verdwenen.

Een oplossing hiervoor is om na het tonen van de foutmelding een ReadLn tussen te voegen. Bij het constateren van de fout hebt u nu de mogelijkheid om Ctrl-Break te geven en een Enter. Turbo Pascal zal nu precies aangeven waar het programma gestopt is. Met Ctrl-F3 is de call stack te bekijken, de lijst van procedures en functies die actief waren op dat moment. Met de cursor toetsen kunt u de gewenste procedure in die lijst kiezen, en na Enter ziet u de plaats in het programma waar het mis ging. Met Ctrl-F4 zijn alle variabelen nog te bekijken. Op die manier is het vaak mogelijk de oorzaak van de fout te achterhalen. Natuurlijk kunt u ook na de controle in het programma een breakpoint zetten, maar het nadeel van breakpoints is dat die steeds weer opnieuw moeten gezet.

Maximum aantal bestanden

Als ik vanuit WordPerfect een bestand wil opslaan op een 3½ inch diskette krijg ik de foutmelding "Bestandscreatie fout. Teveel bestanden op disk??". De diskette bevat 112 bestanden maar er zijn nog 230.000 bytes beschikbaar. Ruimte genoeg dus. Wat gaat er hier mis? Is er een maximum aan het aantal bestanden?

Inderdaad is 112 het maximum aantal bestanden dat in de hoofddirectory van de diskette opgeslagen kan worden. Als de diskette een label heeft is het zelfs nog één minder, het label neemt ook een positie in beslag. Deze beperking wordt veroorzaakt doordat bij formatteren de ruimte voor de hoofddirectory wordt gereserveerd, het aantal ingangen is afhankelijk van de ruimte op de disk. Oudere versies van MS-DOS hadden deze beperking, en om compatibel te blijven is de opbouw van de directory bij nieuwere versies van MS-DOS gelijk gehouden.

Wilt u meer dan 112 bestanden op de diskette opslaan, dan zult u gebruik moeten maken van subdirectories. Een subdirectory neemt slechts één ingang van de hoofd-directory in beslag. Er is geen beperking aan het aantal bestanden in een subdirectory, de subdirectory wordt namelijk automatisch uitgebreid als dat nodig is. U kunt dus zelfs volstaan met een enkele subdirectory in de hoofddirectory, maar vaak is het handig om de bestanden logisch te groeperen in enkele subdirectories.

Bij het opslaan van veel kleine bestanden zult u merken dat er nogal wat ruimte verloren gaat. Voor elk bestand wordt namelijk een geheel aantal clusters gebruikt, voor een 3½ diskette steeds een veelvoud van 512 byte. Als u dus een bestand dat kleiner is dan 512 byte opslaat, kost u dat extra ruimte. Dit probleem kunt u oplossen door gebruik te maken van zogenaamde 'archiving tools' die verschillende bestanden samenvatten in een enkel bestand, daarmee lost u natuurlijk ook het probleem van het maximum aantal bestanden in de hoofddirectory op. Een voorbeeld van zo'n archiving tool is de combinatie PKARC PKXARC of PKZIP en PKUNZIP, die kunt u bij de PTC bestellen (PCP044). Overigens is deze manier van opslaan natuurlijk niet handig voor bestanden waarmee u regelmatig moet werken.

Records afdrukken in EASE

Als ik de records van een bestand uit de database van EASE wil afdrukken, gaat de computer 'zoeken', de disk draait en blijft draaien, het papier draait door de printer en verder ... niets. Slechts met CTRL/STOP is de op hol geslagen printer te stoppen. Ik doe precies wat de handleiding aangeeft. Met de LIJST-optie krijg ik wel een goed print-resultaat maar niet alle gegevens zijn geschikt om in die vorm af te drukken. Wie weet raad?

Het door u genoemde probleem is al eerder gesigneerd. Het is (helemaal) een

foutje in EASE. De oorzaak ligt in de opzet van de database en niet in de indeling van de records. Als namelijk het allereerste veld van ieder record begint op de eerste positie op de eerste regel treedt het vreemde verschijnsel op dat de printer uitsluitend lege vellen transporteert als u de records wilt afdrukken. Daar is maar één oplossing voor: de veld-definitie aanpassen met "verplaats veld" in de "creëer-mode" en de inhoud van uw huidige bestand via "invoegen bestand" overzetten. Als u het eerste veld op de tweede positie laat beginnen is het probleem over.

Harddisk en hardcard in de XT

Mijn NMS 9100 XT heeft een 20 Mb Miniscribe harddisk. Is het mogelijk de computer uit te breiden met een hardcard?

De NMS 9100 XT computers hebben een ingebouwde hard disk controller waarop de MiniScribe disk is aangesloten. Bij het monteren van een hard card moet de ingebouwde controller worden uitgeschakeld (door het omzetten van een DIP-switch op het moederboard) en kan de MiniScribe dus niet meer worden gebruikt. De IBM PC standaard ondersteunt maar één hard disk controller. Wilt u toch twee hard disks aansluiten, dan bent u aangewezen op een hard disk controller die twee disks kan aansturen (die zijn er wel). Het is echter niet vanzelfsprekend dat op die controller dan ook uw MiniScribe kan worden aangesloten. Als u meer opslagruimte wilt, doet u er verstandiger aan om de MiniScribe te verkopen en een grotere en snellere disk in te bouwen.

PTC lidnummer

Er wordt nogal eens gevraagd naar mijn PTC lidnummer. Ik heb echter geen idee waar ik dat moet vinden.

Het PTC lidnummer wordt maandelijks vermeld op de wikel om PTC print. Op het adreslabel vindt u boven uw naam twee getallen, één van zes cijfers en één van vier. Het eerste getal is uw lidnummer, het tweede getal uw betalingscode. Die betalingscode geeft aan tot wanneer u de contributie heeft voldaan. Zo wil bijvoorbeeld de code 8912 zeggen dat uw contributie voldaan is tot aan december 1989 en 9003 geeft aan dat u betaald heeft tot maart 1990. U weet dan wanneer u een nieuwe acceptgiro kunt verwachten. In een aantal gevallen, bijvoorbeeld bij bestellen via de afdelingen, kan gevraagd worden naar de combinatie lidnummer/betalingscode.

Overigens kunt u met uw lidnummer *niet* inloggen in IS2000. De toegangscode voor IS2000 wordt iedere maand gepubliceerd in het Colofon van PTC print.

Kosten IS2000

Ik wil gebruik gaan maken van IS2000, maar ik heb geen idee wat me dat gaat kosten?

Als u gebruik wilt maken van IS2000 kost u dat alleen de telefoonkosten, dat wil zeggen de gesprekken zoals de PTT die hanteert. De kosten van een modem en communicatie-software laten we hier even buiten beschouwing. Als u lid bent van de PTC kunt u zonder extra kosten van alle faciliteiten in IS2000 gebruik maken. Ook de telesoftware in IS2000 kost niets extra. Als u een programma download betaalt u alweer slechts de telefoonkosten. Niet-leden kunnen slechts beperkt gebruik maken van IS2000, maar betalen ook niets anders dan de telefoonkosten.

De tarieven van de PTT vindt u in uw telefoongids. Om u een indruk te geven: een uurtje bellen met IS2000 kost u 's avonds en in de weekenden vanuit het Noorden des lands zo'n f 5,-. Als u in het basistariefgebied woont bent u natuurlijk wat goedkoper uit. Maar al met al zijn de kosten best te overzien.

Van MSX naar PC

Kunnen tekstfiles van enkelzijdige MSX-diskettes naar diskettes in PC-formaat gekopieerd worden?

In veel gevallen is het heel goed mogelijk tekstbestanden, die op een MSX-tekstverwerker zijn gemaakt, over te zetten naar PC-formaat en ze vervolgens met een PC-tekstbewerker te gebruiken. Als die bestanden op een enkelzijdige diskette staan, zult u ze echter eerst moeten kopiëren naar een dubbelzijdige MSX-diskette. Een PC

kan namelijk niet overweg met zo'n enkelzijdige diskette. Als u zelf geen dubbelzijdige drive ter beschikking heeft, kunt u eens bij uw afdeling vragen of een van uw mede-leden u hierbij kan helpen. Zo'n dubbelzijdige diskette kunt u vervolgens zonder problemen op de PC bekijken.

Maar u moet er ook voor zorgen dat de PC de teksten kan herkennen. De teksten moeten dan ook opgeslagen zijn als ASCII-bestand. De speciale manier van opslaan zoals veel MSX-

tekstverwerkers die gebruiken is de PC volkomen vreemd. Een voorbeeld: als u tekstbestanden, die gemaakt zijn met EASE, in wilt lezen in bijvoorbeeld WordPerfect op de PC, dan moet u die bestanden niet in het standaard EASE-formaat opslaan, maar in ASCII-formaat. EASE heeft die mogelijkheid. Als zo'n bestand op een dubbelzijdige diskette staat, kan de tekst zonder problemen ingelezen worden en bijvoorbeeld in WordPerfect bewerkt worden.

Turbo Pascal en DOS SHELL

Vaak maak ik vanuit Turbo Pascal een 'uitstapje' naar MS-DOS via de DOS Shell maar als ik dan wat langer in DOS bezig ben vergeet ik dat ik in de Shell zit. En hoewel ik dan terug zou moeten met 'exit' start ik per abuis Turbo Pascal weer op. Het overkomt me ook wel eens vanuit WordPerfect maar WP vraagt dan altijd netjes of dat wel de bedoeling is. Is er iets aan te doen?

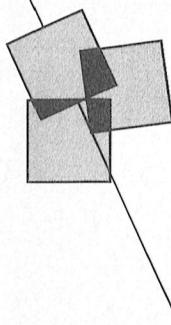
Zoals veel programma's heeft ook Turbo Pascal de mogelijkheid om even naar DOS te gaan om het één en ander te doen. Deze DOS Shell, zoals de voor-

ziening vaak wordt genoemd, moet naderhand weer worden verlaten met de opdracht Exit. Het wil het nog wel eens gebeuren dat je in plaats van Exit de naam van het programma opnieuw intikt. Dat is meestal niet de bedoeling, het kost veel geheugen, en in het geval van Turbo Pascal zit u dan soms in een oude versie van uw programma te werken. Bovendien bent u na het opslaan van het programma een deel van de wijzigingen kwijt. Met een simpel TP.BAT bestand is dit te verhelpen:

```
ECHO OFF  
SET TPPROMPT=%PROMPT%
```

```
PROMPT [Turbo Pascal $p$\$  
TURBO  
PROMPT %TPPROMPT%
```

Dit programma wijzigt de DOS prompt tijdens verblijf in Turbo Pascal als u Turbo aanroept met TP. De ECHO OFF werkt alleen onder DOS 3.3, voor DOS 3.21 moet u ECHO OFF gebruiken. Ook voor andere programma's met een zogenaamde SHELL mogelijkheid kan dit nuttig zijn. Voor GW BASIC hoeft het niet, daar krijgt u automatisch de melding 'Cannot SHELL to GWBASIC'. Ook in WordPerfect is al voorzien in iets dergelijks.

nIeuwS2000

Nieuwtjes en wetenswaardigheden over de PTC database

Lizet van Os

Een nieuwe rubriek vol informatie en nieuwtjes over en uit IS2000: nieuwe borden in de database, technische informatie, gebruikerstips, de nieuwste telesoftware, verborgen mogelijkheden en nog veel meer.

Nu 16 telefoonlijnen!

Eindelijk is het dan zover. In week 40 van dit jaar zijn de nieuwe telefoonlijnen in gebruik genomen, waarmee het totaal aantal beschikbare lijnen via 040-837125 op maar liefst 16 is gekomen. Einde van de files, geen 'in gesprek' meer, hoewel... Er blijkt al druk gebruik van gemaakt te worden en ik heb al weer een paar keer een 'volle bak' aangetroffen.

"Maar 16?", hoor ik u nu zeggen, "en waarom zie ik dan 19 beschikbare lijnen als ik WIE# intik?". Wel, dat is eenvoudig te verklaren. Lijn 0 en 1 zijn 'thuislijnen' van de systeembeheerder. Uiteraard moeten die vrij blijven om in geval van nood in te kunnen grijpen of om onderhoud te plegen. Lijn 2 zit vast aan een ander telefoonnummer, dat eigenlijk alleen maar bedoeld is voor het doen van tests en experimenten. En dan blijven er nog 16 over. Zo zit dat.

IS2000 Gebruikers 15-Okt-89 13:14

TTY	Naam	Logon	tijd
0	System Operator	16:05	
1	Jan van Rekum	12:16	
2	A.W. de Vries	12:32	
3	Pieter van der Steen	12:36	
4	Hans van Kemenade	13:12	
7	IS2000 Gastgebruiker	12:59	
8	Pim Hoogendorp	13:07	
9	John McTRAVIS	13:13	
11	Jan Tielemans.	13:09	
14	Bert Postema	13:03	
15	IS2000 Gastgebruiker	13:04	
18	Bureau PTC	13:14	

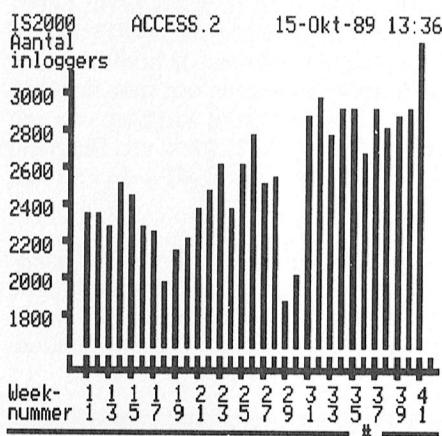
Spitsuren

Hoewel u met de uitbreiding meer kans heeft direct verbinding te krijgen, treedt 'in gesprek' nog steeds op. Er zijn zelfs tijdstippen waarop u met redelijke zekerheid alle lijnen bezet zult vinden. Zelfs IS2000 kent spitsuren. Mijn advies: vermijd de spits en bel als het

even kan op een rustiger moment.
's Avonds tussen 8 en 11 is het in het algemeen redelijk druk (hoewel dat af lijkt te hangen van de tv-programma's), in de weekenden is het overdag een komen en gaan, met topdrukte op zaterdagavond en zondagmiddag. Uitermate rustig is het op zondagochtend voor 10-en en op doordeweekse dagen overdag.

Aantal inloggers

Het overzicht van de inloggers van de afgelopen maanden heeft een enigszins vast patroon. Iedere vier weken is er een uitschieter. Nader onderzoek leert dat dat de week is waarin PTC

print verscheen! Daarin vindt u altijd wel wat terug over IS2000 en dat maakt de mensen kennelijk nieuwsgierig. Maar het aantal inloggers neemt gestaag toe hoewel de beperking van 8 lijnen natuurlijk ook een beetje de rem op de groei zette. Toen de 16 lijnen in gebruik werden genomen had dat meteen gevolgen voor het aantal inloggers. Kijkt u zelf maar.

Gebruiksaanwijzing

Een tip voor de nieuwkomers: wist u dat u in IS2000 een uitgebreide handleiding voor het gebruik van de database kunt vinden? Met HELP# komt u op de eerste pagina terecht.

Overzicht borden

IS2000 heeft een heleboel zogenaamde borden, ingedeeld naar onderwerp.

Op zo'n bord kunt u uw vragen kwijt, maar u kunt ook vragen beantwoorden of een tip achterlaten. Niet alle borden zijn voor iedereen toegankelijk maar dat merkt u snel genoeg. Met TREF# krijgt u een overzicht.

TS2000 TREE 1 15-Oct-89 13:43

Overzicht trefwoorden	
Algemeen toegankelijk	
\$0	GGPC
*\$90	HELP
ACCESS	IS2000
ADVENTURE	KOOPJES
ANTWOORD	LEESDIT
BORDEN	MEERVIEW
DEMO	NAMEN
FANTASIA	NIEUWS
FIDELIO	P2000PM
FIDO	*
GEVRAAGD	PCTSOFT
GRAPHICS	*
	PHLIPS

Toets # voor speciale troefwoorden

Trefwoorden afsluiten met # of <RETURN>

Telesoftware

In IS2000 is heel wat software te vinden, voor zowel P2000, MSX als PC. Via TELESOFT# krijgt u al een uitgebreid overzicht van de beschikbare programma's, maar er is nog meer software op 'verborgen' plaatsen. Daarover een andere keer.

Feestvieren

Ofwel PARTY#. Een nieuwe mogelijkheid in IS2000. Via PARTY# kunt u met meerdere gebruikers tegelijk praten. En of dat een feest is, moet u zelf maar eens proberen. Denk aan uw telefoonrekening...

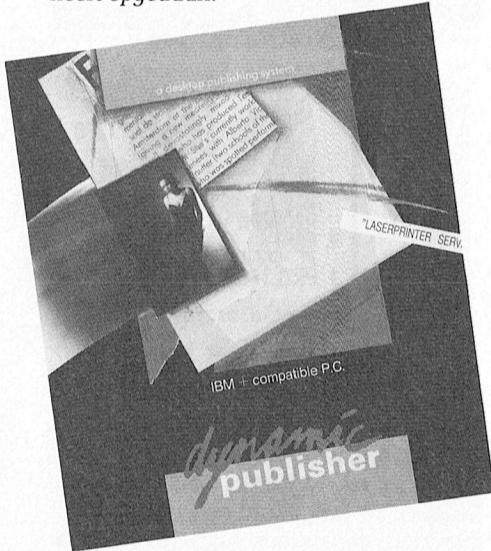
Toegangscodes

De toegangscodes waarmee u toegang krijgt tot de database veranderen iedere maand. In PTC print, in het Colofon, wordt altijd de nieuwste code vermeld. Niet-leden kunnen inloggen met het gastnummer (002075/2075) maar hebben dan veel minder mogelijkheden dan PTC-leden. Als PTC-lid bent u dus duidelijk in het voordeel. En zo hoort het ook.

Dynamic Publisher op de PC (3)

Een cursus voor beginners

We hopen dat u de afgelopen maand flink heeft geoefend met de Tekenaar en het ophalen, bewaren en maken van plaatjes goed onder de knie heeft gekregen. Deze keer leggen we uit hoe u een eenvoudig document kunt maken, waarbij u ook gebruik maakt van de kennis die u in de vorige afleveringen heeft opgedaan.

De eerste stap in het opmaken van een document: kiezen van papier in de Tekenaar.

Document samenstellen

Uitgangspunt

Na het experimenteren met de tekenaar van DP zijn we nu zover dat we daadwerkelijk een document kunnen gaan samenstellen. We gaan er van uit dat u al teksten klaar heeft die u in uw document wilt verwerken. Die teksten worden gemaakt in een tekstverwerker, zoals bijvoorbeeld WordPerfect

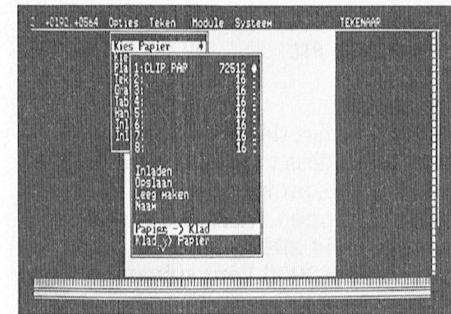
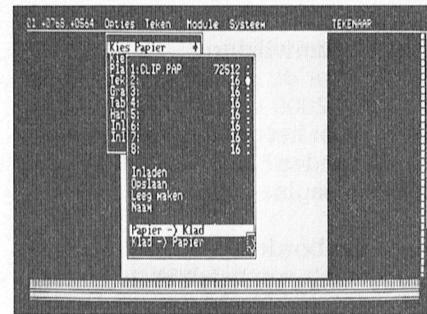
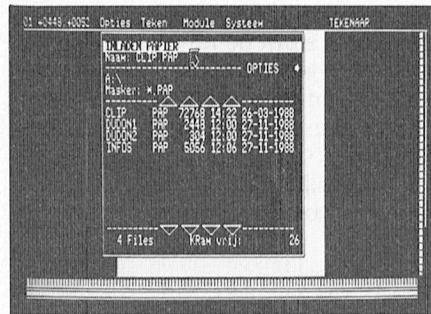
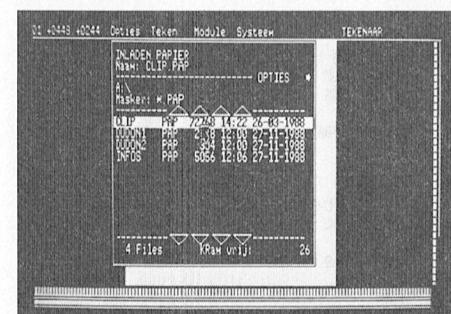
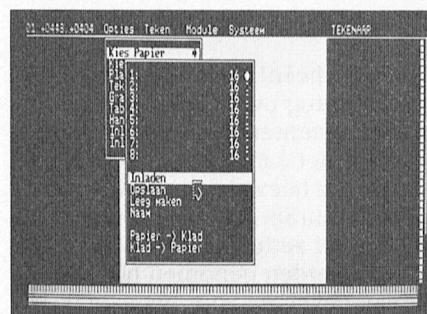
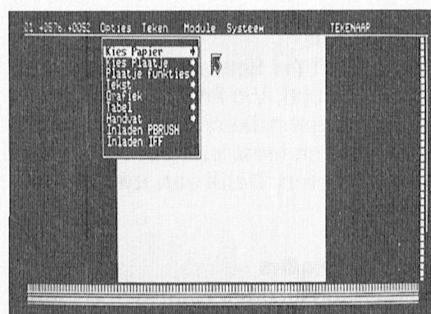
4.2. WP-tekstbestanden kunnen rechtstreeks in DP geladen worden. Gebruikt u een andere tekstverwerker, zorg er dan voor dat de teksten alleen ASCII-tekens bevatten. De meeste tekstverwerkers hebben een optie om teksten als ASCII-bestand op te slaan. Soms heet die optie ASCII-tekst, soms DOS-tekst of Non-Document-Mode. U hoeft dus geen moeite te doen om met de tekstverwerker de tekst te voorzien van vet, onderstrepen, kantlijnen, etc. Dat raakt u toch allemaal kwijt als u de tekst in DP inleest.

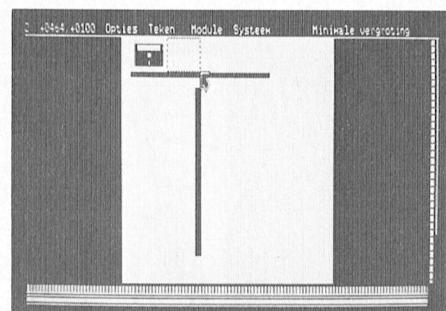
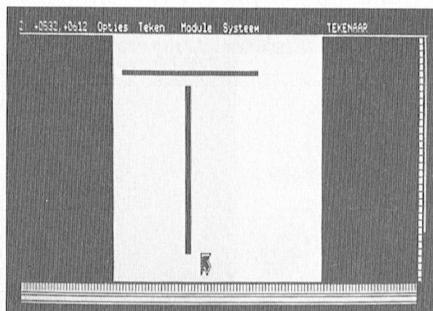
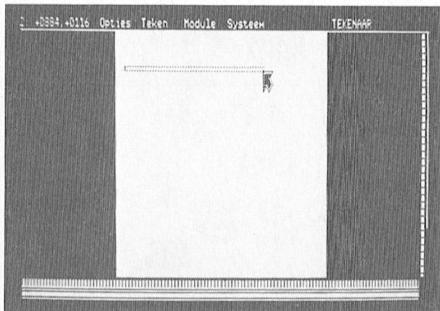
Deze tekst zullen we nu met DP gaan vormgeven. Nu moet u niet meteen de computer aanzetten en aan de slag gaan. Het is verstandig eerst te beden-

ken wat u met die tekst wilt. Moeten er plaatjes aan toegevoegd worden, welke indeling wilt u aanhouden (1, 2 of 3 kolommen op een pagina), hoeveel en welke lettertypen wilt u gaan gebruiken, etc. Maak bij voorkeur eerst een ruwe schets op papier zodat u enigszins een leidraad heeft bij het opzetten van uw document.

Tip

Als u geen tekstbestand op voorraad heeft om in DP mee te oefenen, bekijk dan eens de inhoud van wat andere programma-diskettes (bijvoorbeeld uit de public domain serie). Vaak bevatten die diskettes tekstbestanden, waarin uitleg over het programma staat. Zo'n bestand kunt u herkennen aan de toevoeging .DOC, .TXT, etc. achter de naam. Let op: in zo'n geval betekent .DOC niet dat het gaat om een opgemaakt bestand zoals DP dat levert!

In de Tekenaar kunt u ook zelf papier ontwerpen en plaatjes, lijnen en vaste tekst aanbrengen.

Tekenaar

Als eerste gaan we naar de tekenaar om een papierform, de basis van het document, te maken of te kiezen. Het papier geeft eigenlijk precies weer wat de naam doet vermoeden: de buitenafmetingen van de pagina, waarop u teksten en plaatjes gaat plaatsen. Op het papier kunt u ook vaste onderdelen een plaatje geven, bijvoorbeeld een plaatje, een lijnenpatroon, een logo of vaste tekst, die op iedere pagina op dezelfde plaats terug moeten komen.

Kiezen papier

Papier kiezen doet u in de Tekenaar. Op de DP-diskette staat een aantal kant-en-klare ontwerpen die u zonder meer in kunt laden (een papierontwerp wordt aangegeven met de extensie .PAP). Als u hierna naar de Indeling editor gaat blijft het gekozen papierontwerp staan. Het is dan geldig voor elke bladzijde van uw document. U kunt ook een nieuw papier ontwerpen. Daarover verderop meer.

Met de volgende procedure kunt u het papier inladen:

- Klik op Opties.
- Klik op Kies papier.
- Klik op Inladen (de directory komt tevoorschijn).
- Klik op de bestandsnaam van uw keuze.
- Klik op INLADEN PAPIER. Alle menu's verdwijnen.
- Klik weer op Opties.
- Klik weer op Kies papier.
- Klik weer op de bestandsnaam.
- Klik op Papier -> Klad (onderaan). De afbeelding komt op het scherm.

Papier ontwerpen

U kunt natuurlijk uw eigen papierontwerp maken. Het ontwerpen van papier gaat net zoals het ontwerpen van een plaatje. Maak het niet te druk! Bijvoorbeeld een balk bovenaan, een balk onderaan en daar wat lijnen tussen om daar de kolommen te plaatsen

is al genoeg. Houdt in de gaten dat het witte vlak waarbinnen u kunt tekenen breder is dan een vel printerpapier met A4-breedte! Ga, als u een gewone matrixprinter hebt (zonder 132 koloms brede wagen), niet voorbij coördinaat 0950. Als u dan de linkerkant van de pagina laat beginnen op 0050 kunt u mooi drie kolommen maken met de scheidingslijnen op 0350 en 0650. Probeer u maar eens wat uit, dan krijgt u wat gevoel voor afmetingen en verhoudingen.

Zorg ervoor dat uw papierontwerp op het scherm staat én is opgeslagen op schijf voordat u overschakelt naar de Indeling editor.

DP omruilactie

Service aan PTC-leden

Op de eerste aflevering van de cursus Dynamic Publisher voor PC zijn veel reacties binnengekomen. Veel DP-gebruikers blijken de kopie, gemaakt op aanwijzingen in die eerste aflevering, niet te kunnen gebruiken. Het programma start wel op maar na verschijnen van de mededeling "geen originele schijf" houdt het op.

Wat is er aan de hand? We hebben een en ander overlegd met Radarsoft en daaruit is ons gebleken dat de allereerste versie van Dynamic Publisher, versie 1.10, beveiligd is tegen kopieren, dat wil zeggen, de gemaakte kopie werkt niet. Uiteraard een vervelende situatie, want dat betekent dat u altijd met de originele schijf moet werken, met alle risico's vandien. Maar de PTC doet er wat aan!

Als PTC-lid kunt u uw oude versie van Dynamic Publisher omruilen tegen de allernieuwste versie 1.15. Als u niet zeker weet welke versie u heeft kunt u via de module SYSTEEM en de keuze INFO bekijken met welke versie u werkt.

Papier opslaan

Voordat u verder gaat met het maken van het document, moet u uw zelfontworpen papier eerst op disk opslaan. De procedure is als volgt:

- Ga naar het Opties menu.
- Klik op Kies papier.
- Klik op Naam: en geef een naam.
- Klik op Klad -> Papier om uw tekening klaar te zetten voor verzending naar de schijf.
- Klik op Opslaan (het directory-menu springt tevoorschijn).
- Klik weer op OPSLAAN (bovenaan). Het papierontwerp wordt op schijf gezet.

Vergeet vooral niet te klikken op Klad->Papier! Als u die stap overslaat verdwijnt uw papierontwerp als u naar de indeling editor gaat en kunt u uw papier ontwerp opnieuw gaan maken.

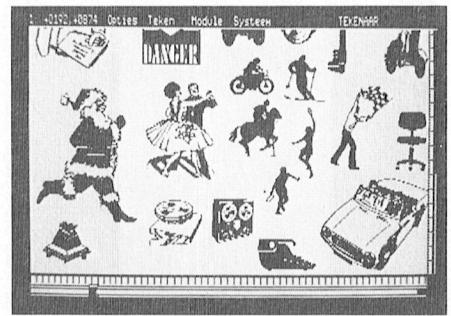
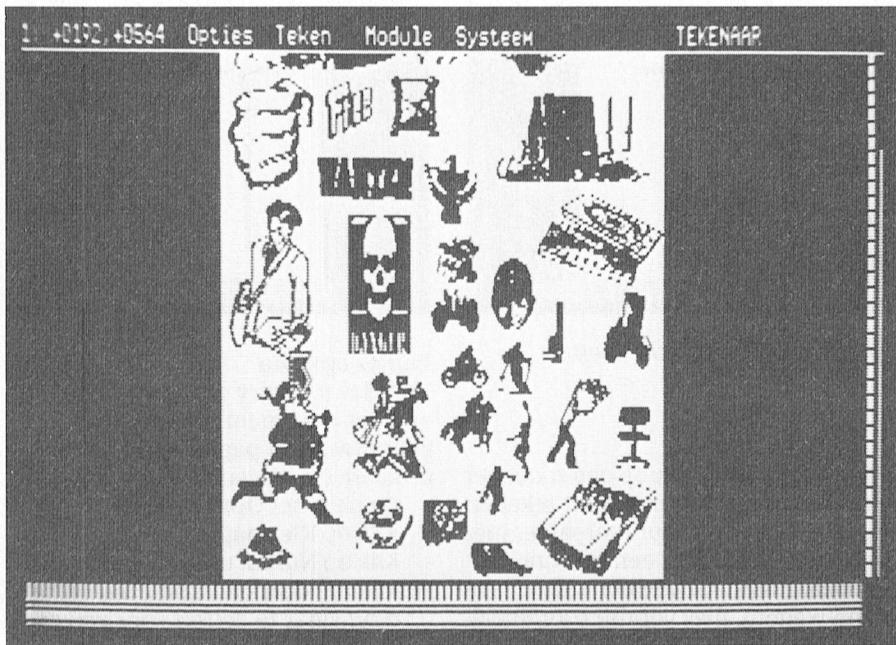
Hoe komt u aan de nieuwste versie?

Helaas kunnen we u niet gratis van een nieuwe versie voorzien. We moeten daarvoor f 20,- in rekening brengen. Als u een nieuwe DP-schijf wilt hebben, moet u uw oude schijf opsturen naar de PTC, met daarbij een girobetaalkaart bank- of eurocheque ter waarde van f 20,-. Tevens dient u een aan u zelf geadresseerde en voldoende gefrankeerde retourvelop (f 1,50) bij te sluiten. U krijgt dan per omgaande de nieuwe schijf toegestuurd. Misschien ten overvloede maar voor de zekerheid nog even dit: als u een 3½ inch diskettes opstuurt krijgt een 3½ inch diskette retour, een 5¼ inch wordt omgeruild tegen 5¼".

Let op: aanvragen waar de oude diskette niet is bijgesloten worden niet verwerkt.

U dient de diskette, betaalmiddel en retourvelop op te sturen naar:

Stichting Bureau PTC
Omruilactie DP
Postbus 67
5600 AB Eindhoven

CLIP.PAP is een papierontwerp vol met plaatjes die u in uw eigen ontwerp kunt gebruiken.

Indeling editor

In de Indeling editor bepaalt u waar de kolommen met tekst terechtkomen. Ook kunt u hier plaatjes in de tekst zetten en eventueel een paginanummering en/of kop- en voetteksten aanbrengen. Voorlopig laten we dat laatste even buiten beschouwing. In een latere aflevering van de cursus komen we op dit soort bijzondere mogelijkheden terug.

Eerst moet u papier kiezen. Als u de voorgaande stappen gevolgd heeft staat er al een papierontwerp klaar. Zo niet, dan moet u dat in de Tekenaar inladen.

Kolom toevoegen

Om te bepalen waar de tekst moet komen moet u kolomrechthoeken op het scherm plaatsen. Het vormen van de rechthoeken gaat precies zoals bij het maken van rechthoeken in de Tekenaar.

Alleen in de kolommen die u nu gaat angeven kunt u tekst zetten. U kunt in de Indeling editor geen tekst intikken, daar is de tekstverwerker voor.

Als u tekst in de kolommen gaat plaatsen zal tekst die niet in zijn geheel in de eerste kolom past, automatisch verdergaan in de volgende kolom. Kolommen die u na elkaar maakt horen bij elkaar, ze zijn 'verbonden' omdat u ze vlak na elkaar gemaakt hebt. Zorg er voor dat u genoeg kolommen hebt, als de tekst te lang is maakt DP er *niet* automatisch nieuwe kolommen bij!

De procedure is als volgt:

- Klik op **Teken**.
- Klik op **Kolom toevoegen**.
- Maak een rechthoek zoals bij de tekenaar.
- Zet deze rechthoek op elke plaats waar een kolom moet komen en klik.

Meer dan één pagina

Als de tekst meer dan één bladzijde lang is, dan moet u op alle afzonderlijke bladzijden kolommen plaatsen. De kolomindeling van de eerste pagina wordt niet automatisch overgenomen op de volgende pagina's en iedere pagina dient dus apart aangemaakt te worden. Als u dus niet zeker weet hoe lang uw document wordt, kunt u beter op voorhand een ruime hoeveelheid pagina's aanmaken zodat u zeker niet te kort komt als u de tekst gaat plaatsen.

Het plaatsen van kolommen op de volgende pagina's gaat als volgt:

- Als u eenmaal de kolomplaatsrechthoek op het juiste formaat gebracht hebt, klikt u hem vast op alle plaatsen op de eerste pagina waar hij nodig is.

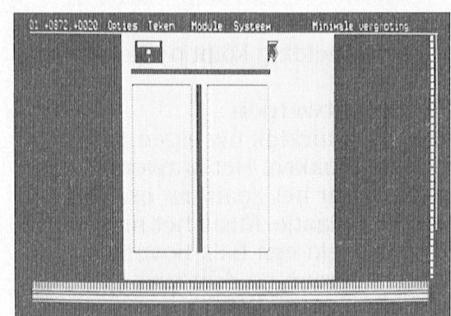
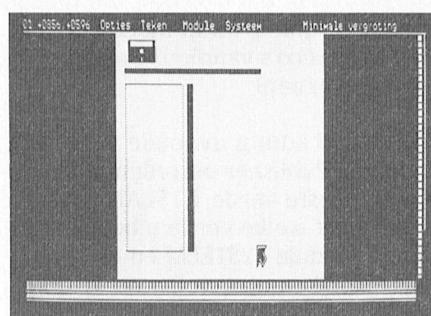
- Vervolgens drukt u op F2 om naar de volgende pagina te gaan, u klikt de kolom weer vast op alle plaatsen waar hij nodig is.
- Dan drukt u weer op F2 voor de volgende pagina, enzovoort.

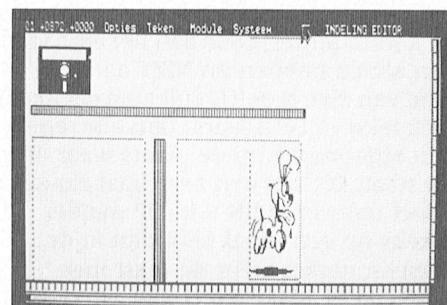
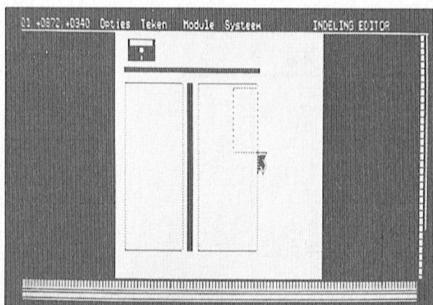
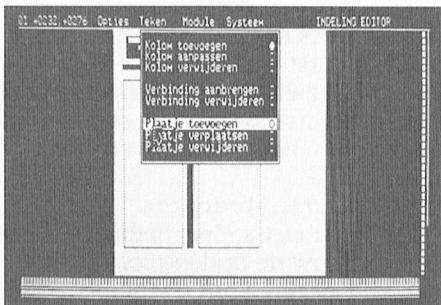
Let hierbij op de **coördinatenteller** linksboven, zodat de kolommen op alle bladzijden op dezelfde plaats komen. Zorg ervoor dat de onderkanten van de kolommen op dezelfde rij-coördinaat (rechter getal) terechtkomen.

Plaatje toevoegen

In de indeling editor kunt u ook plaatjes toevoegen aan de pagina's. Als u dit plaatje in een kolom zet, zal DP de tekst automatisch om het plaatje heen laten vloeien. Het plaatsen van een plaatje gaat net zoals bij de Tekenaar. Als u een plaatje op een verkeerde plaats hebt gezet, klikt u op de keuze **Plaatje verwijderen** van het **Teken** menu, en vervolgens op het plaatje. Het plaatje verdwijnt dan.

In de Indeling editor bepaalt u waar de kolommen met tekst op uw papier moeten komen.

In de Indeling editor kunnen ook plaatjes worden toegevoegd tussen de tekst. De plaatjes lopen met de tekst mee.

Tekstverwerker

Als u kolommen hebt gekozen en eventueel plaatjes hebt geplaatst, kunt u naar de tekstverwerker gaan om de kolommen te vullen met tekst.

Starten van de tekstverwerker

De procedure:

- Klik op **Module**.
- Klik op **Tekstverwerker**.
- Bovenaan het scherm komt mededeling **GEEN CURSOR**.
- Klik nu met de pijl bovenaan de eerste kolom om daar de tekscursor neer te zetten.

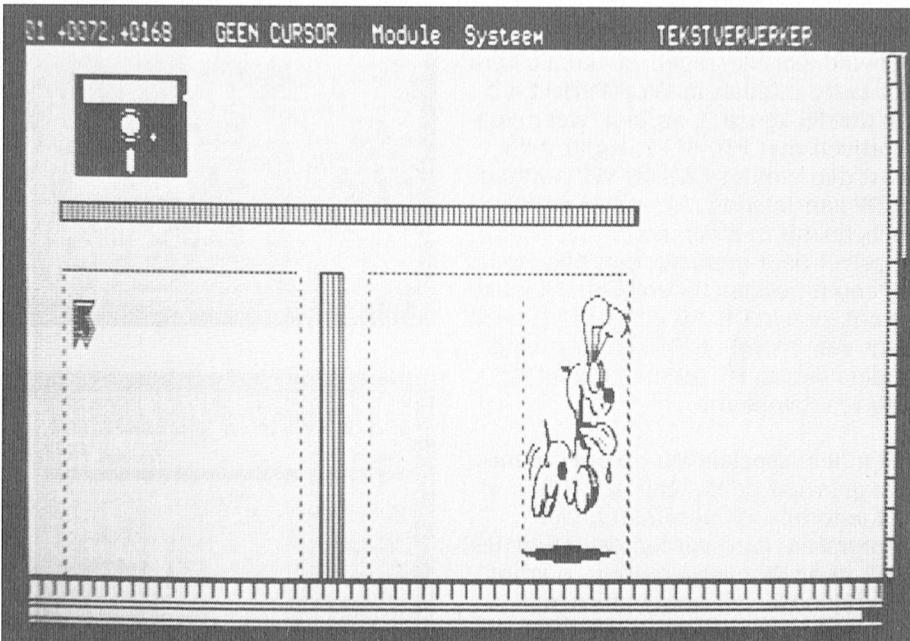
Nu kunt u tekst intikken of invoeren van een bestand van een andere tekstverwerker. Het is wel handig daarbij de vergroting op te voeren met F10, want dan kunt u de tekst ook lezen. Evenueel kunt u via de keuze Karakterset uit het Opties menu een andere tekerset kiezen. *Dit moet u dan wel doen voordat u tekst inlaadt.* Als u geen muis hebt moet u nu op de Scroll Lock toets drukken als u de tekscursor wilt verplaatsen met de pijltjestoetsen.

Kiezen karakterset

U kunt in de tekstverwerker alleen kiezen uit de karaktersets in de lijst van bestanden die al in het geheugen aanwezig zijn, u kunt niet van schijf af sets bijladen! Dit kan alleen via de Tekenaar. Om te kiezen voor een van de sets uit het geheugen:

- Klik op **Opties**.
- Klik op **Karakterset**.
- Klik op de bestandsnaam.

Wilt u een andere karakterset dan degenen die al in het menu staan, dan moet u even overschakelen naar de Tekenaar om een set van schijf bij te laden (zie aflevering 2 van deze cursus). Daarna doet u het bovenstaande nog eens om die nieuwe set aktief te maken.

Let op: als u een karakterset kiest die groter is dan de standaardset moet u de regelafstand veranderen. Als u dat niet doet zult u zien dat van iedere regel het onderste stukje ontbreekt, zodat ze haast niet te lezen zijn. De procedure:

- Klik op **Opties**.
- Klik op **Regelafstand**.
- Haal met de **Del**-toets de oude waarde weg.
- Vul de nieuwe waarde in en druk op enter.

Waarschuwing: een probleem hierbij is dat het kan voorkomen dat wanneer u achteraf de regelafstand gaat veranderen, u dit bij elke nieuwe alinea opnieuw moet doen (alleen bij WP-teksten, soms alleen als de titel van de alinea onderstrept is). Dit kan erg veel werk opleveren bij een lange tekst.

Als u ziet dat een regelafstand tussen twee alinea's verandert probeer dan dit:

- Zet de cursor op de eerste letter van de alinea met de verkeerde regelafstand.
- Druk twee keer op Backspace om de twee alinea's aan elkaar te plakken (DP zegt Aan het werk...).

GEEN CURSOR? Klik met de pijl op de plaats waar u de tekst wilt laten beginnen en de cursor verschijnt.

- Druk twee keer op enter om de alinea-scheiding weer aan te brengen. De alinea met de verkeerde regelafstand heeft nu de goede regelafstand.

Invoeren van tekst van een andere tekstverwerker

U kunt ASCII-teksten en teksten van WordPerfect 4.2 inladen in DP (let op: teksten van WP-ONE kunnen er niet in! Zet ze eerst om naar ASCII). De procedure om een WordPerfect 4.2 tekstbestand in te laden:

- Zet de tekscursor op de plaats waar de in te laden tekst moet beginnen.
- Klik op **Opties**.
- Klik op **WP erbij laden**.
- Klik op **Naam:**
- Tik de naam van het tekstbestand en druk op enter.
- Klik op **INLADEN WP**.
- Bovenaan het scherm komt **Aan het werk...**
- De tekst vloeit op scherm.

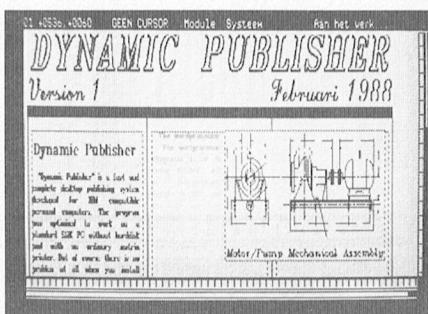
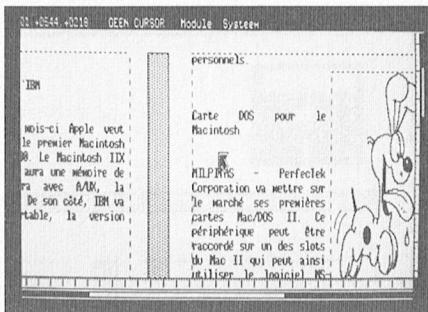
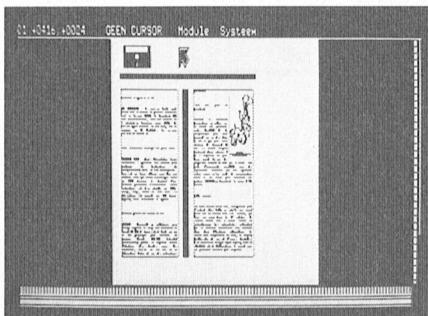
ASCII-teksten mogen alleen een Carriage Return (enter) code aan het eind van een alinea hebben en NIET aan het eind van elke regel! U zult zien dat als u zo'n tekst in DP inlaadt, dan alle regels zijn afgebroken op de plaats waar de CR staat. Dit kan een zeer fraai zig-zag effect opleveren als u in DP minder tekens op een regel hebt dan in de tekstverwerker waar de tekst mee gemaakt is. Maar dat is niet altijd de bedoeling.

Hebt u zo'n ASCII-tekst met CR's aan het eind van elke regel, dan kunt u hem het beste inladen in WordPerfect 4.2 via Ctrl-F5 keuze 3, en hem weer weg-schrijven met F10 of F7, zodat u die tekst dan zonder CR's als WP-bestand in DP kan inladen. Als u met de Alt-toets tekens met een accent (zoals de é in privé) hebt gemaakt dan blijven die accenten bestaan (hoera!), en u kunt ze zo ook zien in DP. Als u niet in het bezit bent van WordPerfect, dan rest niets anders dan in DP tekstverwerker de CR's te verwijderen.

Als u heel speciale WordPerfect functies gebruikt hebt, zoals voetnoten of het automatisch nummeren van paragrafen, dan worden deze functies NIET door DP overgenomen. U krijgt dan bijvoorbeeld ongenummerde paragrafen, terwijl ze in WP wel genummerd waren. U kunt dit oplossen door de tekst in WordPerfect met Ctrl-F5 keuze 1 weg te schrijven, het geheugen met F7 N N leeg te maken en vervolgens de tekst weer in te laden met Ctrl-F5 keuze 3. Alle speciale WP-functies zijn dan door gewone ASCII-tekens vervangen. Gebruik dit alleen bij noodgevallen, want alle onderstrepingen, vet, enzovoort zijn dan ook weg. De tekens met accenten blijven dan wel staan.

Handmatig afbreken

DP heeft geen afbreekroutine. De beide kantlijnen van de kolommen worden echter recht gemaakt door het toevoegen van spaties tussen de woorden. Dit kan zeer grote stukken wit tussen enkele woorden op een regel opleveren. En dat is niet zo'n fraai gezicht. U moet daar zelf wat aan doen door handmatig woorden af te breken. Daartoe breekt u het eerste woord op de volgende af door middenin dit woord een streepje en een spatie te tikken. Het zal duidelijk zijn dat u wel de regels der Nederlandse taal moet volgen. Als u daarna pijltje omhoog indrukt zal DP het eerste stuk van dat woord naar boven verplaatsen en zo de witruimtes aanzienlijk kleiner maken. U zult op die manier de hele tekst moe-

In de tekstverwerker laat u de kolommen als het ware vollopen met tekst.

ten controleren. Helaas kan dat nogal wat werk opleveren. Uitzetten van het rechtmaken van de kantlijnen heft dit probleem maar ten dele op, omdat u dan een zeer grilige rechterkantlijn krijgt, en dat is ook niet altijd even fraai.

Te weinig kolommen

Zoals gezegd, als u te weinig pagina's met kolommen heeft om alle tekst kwijt te kunnen, maakt DP er niet automatisch nieuwe (pagina's met) kolommen bij. Dat zult u zelf moeten doen. Merkt u na het invoeren van tekst dat u te weinig pagina's (en dus kolommen) gedefinieerd hebt (u krijgt dan de mededeling TEKST OVERLOOP bovenaan het scherm als u op de laatste bladzijde komt) dan kunt u teruggaan naar de Indeling editor en nog een stel extra kolommen definiëren. Vergeet dan niet om tussen de laatste kolom die er nog stond en de eerste die u bijge-

maakt hebt een verbinding aan te brengen! Als de computer dan vraagt overlooptekst wissen kunt u op ja klikken. U zult zien dat als u dan terug gaat naar de tekstverwerker, de rest van uw tekst in de nieuwe kolommen loopt.

Verbinding aanbrengen

Als u nu na wat anders gedaan te hebben opnieuw de optie Kolom toevoegen zou kiezen, kunt u wel nieuwe kolommen toevoegen, maar deze zijn dan niet verbonden met de kolommen die u eerder gemaakt hebt. Tekst die niet in de eerdere kolommen past, loopt dan niet door in de nieuwe kolommen. Als u dit wel wilt moet u

- De keuze **Verbinding aanbrengen** uit het menu teken kiezen.
- De laatste kolom van de eerste reeks aanklikken.
- De eerste kolom van de tweede reeks aanklikken.

Er komt dan een boodschap bovenaan het scherm die aangeeft dat de verbinding gelegd is.

Om te controleren of kolommen aan elkaar zitten, kunt u het pijltje in de eerste kolom zetten en dan op F4 drukken. Het pijltje gaat dan naar de volgende kolom van een groep. F3 gaat naar de vorige. Bent u in een eerste of laatste kolom, dan komt daarover automatisch een mededeling bovenaan het scherm.

Verbinding verwijderen

Via de keuze **Verbinding verwijderen** kunt u een verbinding verwijderen (hoe is het mogelijk...). Klik na elkaar op de twee kolommen (die uiteraard op elkaar moeten volgen) tussen welke u de verbinding wilt verwijderen. Bovenaan het scherm komt de mededeling Verbinding verbroken als de operatie geslaagd is.

Plaatje bijplaatsen

Het voordeel van het plaatsen van plaatjes in de tekstverwerker is dat het plaatje dan mee schuift met de tekst waar het bij hoort als u later stukken tekst gaat tussenvoegen of weghalen. De procedure:

- Klik op Opties.
- Klik op Kies plaatje.
- Kies een plaatje uit de bestandlijst.
- Zet de tekscursor op de plaats waar het plaatje moet komen.
- Druk op Alt-G (druk op de Alt-toets in en blijf hem ingedrukt houden terwijl u op de letter g drukt).
- Het plaatje verschijnt.
- Druk eventueel op Alt-C om het plaatje te centreren.

Ruimtegebrek op disk

Als u in MS-DOS de inhoud van uw DP-schijf opvraagt zult zien dat de lijst vijf verschillende soorten namen bevat. Er zijn namen met het achtervoegsel .DOC, .FNT, .PAP, .STP en .PRF. Aan dat achtervoegsel kunt u zien wat voor een soort bestand aangegeven wordt.

.DOC bestanden

De .DOC bestanden zijn kant-en-klare bestanden die u rechtstreeks via de Publisher module kunt laden. Zo'n bestand bevat dus plaatjes en tekst en is al helemaal 'opgemaakt'. Als voorbeeld zijn een paar van dergelijke bestanden op de DP-schijf gezet.

.FNT bestanden

FNT staat voor FoNT, ofwel karakterset. Een karakterset is een verzameling van alle letters, cijfers en symbolen in dezelfde stijl. Op de DP schijf bevindt zich al een groot aantal karaktersets. Als u daar niet genoeg aan heeft, kunt u bij de PTC terecht voor nog eens twee aanvullende schijven vol met diverse mooie letters (zie prijslijst).

.STP bestanden

Met het achtervoegsel .STP worden de plaatjes aangegeven. Ook hier geldt weer dat wanneer u uitgekeken bent op de meegeleverde voorraad of wanneer u zelf geen plaatjes wilt maken, u bij de PTC terecht kunt voor een schijf vol aanvullende tekeningen.

.PAP bestanden

De .PAP bestanden bevatten papierontwerpen. Natuurlijk ontwerpt u die zelf, maar als voorbeeld vindt u er een aantal op de DP-schijf.

.PRF bestanden

Een belangrijke groep! Bestanden met deze extensie bevatten besturingscodes voor een printer. Aan de naam kunt u vaak al zien welke printer bedoeld wordt. Zo is het NECP6P7.PRF bestand bedoeld voor de NEC P6 en de NEC P7 printer. Welk bestand u moet gebruiken hangt van uw printer af. Uiteindelijk heeft u alleen START.PRF nodig, tenzij u meerdere printers gebruikt.

Ruimtegebrek

De DP-schijven bevatten zoveel informatie dat u in de problemen kunt komen als u een kopie wilt maken naar een zelfstartende schijf of muissoftware wilt toevoegen. U kunt dan twee dingen doen:

Schijfinhoud opsplitsen

U kunt verschillende diskettes gaan gebruiken om de groepen bestanden

op te slaan. Dat is overzichtelijker. Op uw DP-schijf laat u dan (uiteindelijk) DP.EXE staan, en het START.PRF bestand en misschien wat andere bestanden die u veel gebruikt. Maar alle andere PRF-bestanden zet u bij elkaar op een aparte printerdiskette, de STP-bestanden kunt u bij elkaar zetten op een plaatjesdiskettes, etc. En dat geldt ook voor de karaktersets en uw complete documenten. U kunt ze dan van de DP-schijf afhalen. U heeft dan ook ruimte genoeg om uw zelf gemaakte bestanden er bij te zetten.

Bestanden verwijderen

Natuurlijk heeft u niet alle bestanden nodig als u met DP werkt. Uiteindelijk gebruikt u maar één printerdriver en zult u ook weinig tot geen gebruik maken van de door Radarsoft meegeleverde .DOC bestanden. U kunt de bestanden die u niet gebruikt DELeten en op die manier ruimte creëren.

Inhoud DP-diskette

De nieuwste versie van DP, versie 1.15, is er op zowel 3½ als 5¼ inch diskette. De 3½ inch diskette bevat meer bestanden dan de 5¼ inch uitvoering. We hebben hier de inhoud van beide dis-

kettes op een rijtje gezet en aangegeven met een * welke bestanden u van disk zoudt kunnen verwijderen als u wat meer ruimte wilt creëren.

Vragen?
Tips?

Zowel vragen over deze cursus, praktijkproblemen, handige tips als suggesties voor de cursusinhoud zijn van harte welkom. Een brief(kaartje) naar Redactie PTC print, cursus DP, Postbus 67, 5600 AB Eindhoven is voldoende.

Velen van u hebben gereageerd op de eerste twee afleveringen. Uiteraard proberen we alle vragen zo snel mogelijk te beantwoorden maar gezien de enorme hoeveelheid kan het wat tijd kosten. Sommige vragen behandelen we ook in PTC print.

Inhoud van de 3½ inch DP-diskette, 57 bestanden, achter de naam het aantal bytes dat het bestand groot is.

POLA	.FNT	5632	SMALL	.FNT	3072	MENUCHAR	.FNT	3072
STONE8	.FNT	5392	STONE12	.FNT	7232	DIAMONA	.FNT	5712
GARDEN	.FNT	8000	ROME17	.FNT	15584	PRINTER	.STP	1408
PHONE	.STP	640	PARIS	.STP	2176	DISK525	.STP	1024
ODIE	.STP	3712	SYNTI	.STP	1360	TEXTMODE	.DOC*	3977
DISK35	.STP	688	CM	.STP	960	CLIP	.PAP	72768
MANUAL	.DOC*	27227	SINGLE	.DOC*	4371	NMS1431	.PRF	1280
QUME	.PRF	1280	JUKINLQ	.PRF	1280	START	.PRF	1280
HPLASER	.PRF	1280	JUKI5510	.PRF	1280	CANON8II	.PRF	1280
EPSON	.PRF	1280	VERSA520	.PRF	1280	NLQ1431	.PRF	1280
NMS14IBM	.PRF	1280	NECP6P7	.PRF	1280	NECP2200	.PRF	1280
DP	.EXE	82560	FRDEMO	.DOC*	117567	DUDON1	.PAP*	2448
DUDON2	.PAP*	304	INFOS	.PAP*	5056	LETRINE	.STP*	432
IC	.STP*	4832	BOOK	.STP*	1776	COEURDP	.TXT*	2864
DUDON	.TXT*	12960	NEWS	.TXT*	3680	NEWS	.WP *	2856
NLDEMO	.DOC*	106717	MODETEXT	.DOC*	3977	INFOS	.DOC*	3871
DUDON	.DOC*	3871	RED520	.PRF	1280	BLUE520	.PRF	1280
YELLW520	.PRF	1280	DM100	.PRF	1280	DEMO	.DOC*	116829
STARLC24	.PRF	1280	IBMGGRAPH	.PRF	1280	NMS1437	.PRF	1280

Inhoud van de 5¼ inch DP-diskette, 41 bestanden, achter de naam het aantal bytes dat het bestand groot is.

POLA	.FNT	5632	SMALL	.FNT	3072	MENUCHAR	.FNT	3072
STONE8	.FNT	5392	STONE12	.FNT	7232	DIAMONA	.FNT	5712
GARDEN	.FNT	8000	ROME17	.FNT	15584	PRINTER	.STP	1408
PHONE	.STP	640	PARIS	.STP	2176	DISK525	.STP	1024
ODIE	.STP	3712	SYNTI	.STP	1360	TEXTMODE	.DOC*	3977
DISK35	.STP	688	CM	.STP	960	CLIP	.PAP	72768
MANUAL	.DOC*	27227	SINGLE	.DOC*	4371	NMS1431	.PRF	1280
QUME	.PRF	1280	JUKINLQ	.PRF	1280	START	.PRF	1280
HPLASER	.PRF	1280	JUKI5510	.PRF	1280	CANON8II	.PRF	1280
EPSON	.PRF	1280	VERSA520	.PRF	1280	NLQ1431	.PRF	1280
NMS14IBM	.PRF	1280	NECP6P7	.PRF	1280	NECP2200	.PRF	1280
DP	.EXE	82560	DEMO	.DOC*	50411	RED520	.PRF	1280
BLUE520	.PRF	1280	YELLW520	.PRF	1280	DM100	.PRF	1280
STARLC24	.PRF	1280	IBMGGRAPH	.PRF	1280			

Tip voor beginners

Misschien hebt u nog helemaal geen idee wat voor een document u wilt maken. Of misschien wilt u zich nog niet wagen aan meerdere pagina's. Dan is het misschien een aardig idee met iets eenvoudigs te beginnen. Het maken van uw eigen briefpapier is dan een goede oefening. Het eenvoudigste ontwerp dat u kunt bedenken is een enkel vel met bijvoorbeeld een plaatje linksboven en uw naam, adres en woonplaats rechtsboven en één enkele tekstkolom.

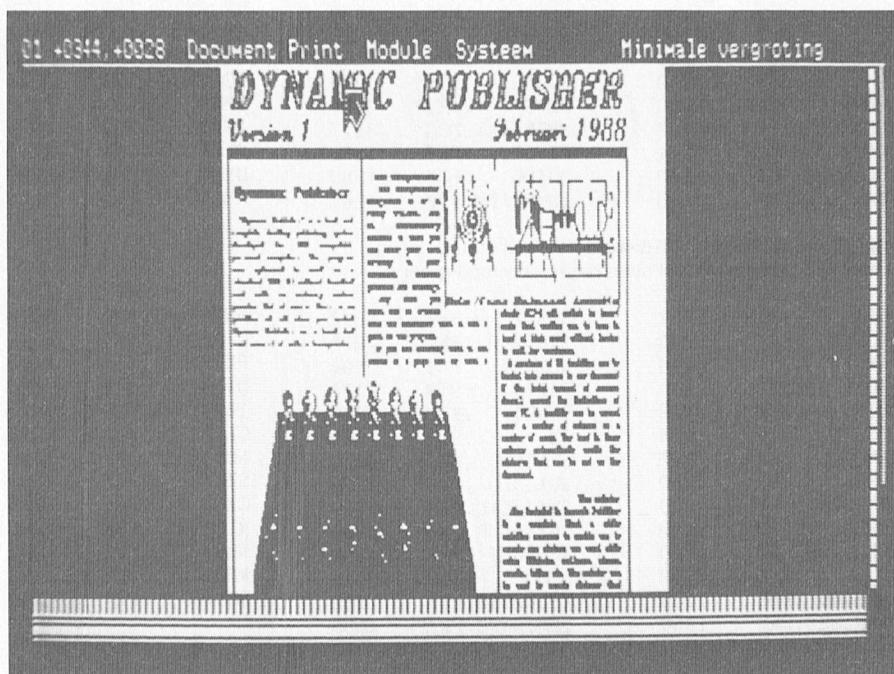
In de Tekenaar ontwerpt u uw eigen (brief)papier. U legt de grootte van één vel vast en voorziet het ontwerp van een plaatje en uw naam, adres en woonplaats. Ieder vel heeft dan hetzelfde plaatje en dezelfde tekst. Het plaatje en die vaste tekst kiest u in de Tekenaar! In de tekstverwerker kunt u geen vaste tekst kiezen! De procedures vindt u terug in deze en de vorige aflevering.

Vervolgens kiest u in de Indeling editor de tekstkolom. Als u het echt sjiek wilt maken kunt u in de Tekenaar ook op een vaste plaats de naam van uw woonplaats, waarachter de datum moet komen, aangeven.

In de tekstverwerker schrijft u de tekst voor uw brieven, die u vervolgens in de tekstkolom laat lopen.

Als u de smaak eenmaal te pakken heeft kunt u op deze manier natuurlijk ook zelf ansichtkaarten met een persoonlijk tintje maken.

In de Publisher ziet u hoe het opgemaakte document er uit komt te zien.

Publisher

In principe is uw document na het plaatsen van tekst en plaatjes af. Ga via het **Module** menu naar de optie **Publisher**. U kunt nu uw document opslaan en afdrukken.

Opslaan van een document

- Klik op **Document**.
- Klik op **Opslaan**.
- Klik op **Naam:**
- Tik een naam en druk op enter.
- Klik op **DOCUMENT OPSLAAN**.

Let op: u kunt documenten alleen in DP-formaat opslaan. Het is niet mogelijk om teksten in ASCII- of WP-formaat weg te schrijven.

Printer kiezen

Het uiteindelijke document moet natuurlijk nog afgedrukt worden.

Tenslotte is het daar om te doen. In deze aflevering willen we alvast in het kort aangeven hoe u dat moet doen. Een van de problemen waar u nu tegenaan gaat lopen is dat DP lang niet altijd zonder meer goed overweg kan met uw printer. Iedere printer heeft zijn eigenschappen. U moet DP dan ook duidelijk maken hoe uw printer werkt. Dat behoeft zoveel uitleg dat we in het komende nummer van PTC print een speciale aflevering aan het kiezen en aanpassen van printerfiles gaan besteden.

Op de DP-schijf bevindt zich een aantal printerbesturingsfiles (printerdriver), te herkennen aan de extensie .PRF. Als u in de bestandenlijst een naam ziet die overeenkomt met uw printer, dan

kunt u het beste die printerdriver kiezen. Als u niet een speciale keuze maakt, gebruik DP een standaard printerfile die automatisch bij opstarten wordt geladen (START.PRF).

De procedure om een andere printerdriver in te schakelen:

- Klik op **Systeem**.
- Klik op **Printer**.
- Klik op de pijlen naar beneden totdat u de file ziet die overeen lijkt te komen met uw printer. Als START.PRF niet de juiste resultaten geeft kunt u **DM100.PRF** eens proberen (dit is een printerdriver die bij veel printers een redelijk resultaat geeft).
- Klik op het bestand dat u wilt proberen.
- Klik op **INLADEN PRINTER**.

Als u de juiste printerdriver hebt, kunt u die als START.PRF opslaan. Als u DP dan een volgende keer opstart, wordt deze printerdriver automatisch geladen en hoeft u niet eerst een printerdriver in te laden voordat u kunt printen.

Houd in de gaten dat als u een verkeerde printerdriver hebt gekozen er toch een afdruk kan komen die er goed uit lijkt te zien, maar waarbij nadere beschouwing blijkt dat niet alle regels dezelfde hoogte hebben, zodat u een zeer onrustig beeld hebt. Als de afdruk op papier niet overeenkomt met wat u op het scherm ziet, moet u een andere driver kiezen en uw document nog eens afdrukken. Maar zoals gezegd, in het decembernummer van PTC print komen we daarop uitgebreid terug.

Afdrukken van een document

Het afdrukken zelf is simpel:

- Klik op **Printen**.
- Klik op **Document**.
- Klik op **Grafisch printen**.
- De printer gaat rammelen.

Als u het printen wilt afbreken moet u op de letter a drukken.

Tot slot

Voor deze keer laten we het hierbij. U kunt weer even vooruit. Veel oefenen en uitproberen, is ons advies. Mocht u er zelf niet uitkomen, ga dan eens langs op een afdelingsavond. Gezien de vele reacties bent u niet de enige die deze cursus volgt en af en toe tegen problemen aanloopt. En gezamenlijk kom je er misschien sneller uit. Succes.

(Wordt vervolgd)

MSX modem-perikelen

Onderhoudsbeurt voor de NMS 1250

Theo Maassen

Nu de lange winteravonden weer naderen, zal het computergebruik weer toenemen. Vele programma's zullen weer draaien op de even zo vele computers. Communicatie tussen computers en databanken zal in de avonduren weer een populaire bezigheid zijn. Daarom wordt het tijd om naar de juiste werking van de apparatuur te kijken. En daarmee bedoel ik in dit geval met name de modem en wel een specifiek type: de NMS 1250 insteekmodem voor MSX computers.

Het kan wel eens gebeuren dat de NMS 1250 na verloop van tijd niet meer werkt. De modem zorgt niet meer voor verbinding met de databank aan de andere kant van de lijn, terwijl hij het altijd goed gedaan heeft. Laat u zich nu niet direct afschrikken. Het probleem waar het hier om gaat is eenvoudig op te lossen. Het treedt eigenlijk alleen maar op als u de modem vaak in de MSX steekt en na gebruik weer verwijderd. Als de modem eenmaal in de MSX gestoken is en daar continu blijft zitten, is het niet waarschijnlijk dat u er last van krijgt. Maar mocht uw modem plotsklaps niet meer werken, dan is het de moeite waard het volgende eens door te lezen.

Wat is er aan de hand?

Een plotselinge modemstaking kan veroorzaakt worden door een mechanisch constructiefoutje in de NMS 1250. De modem, die is uitgevoerd als een cartridge (insteekmodule), is opgebouwd uit twee hoofdcomponenten. De ene hoofdcomponent is natuurlijk de behuizing (de cartridgeomhulling), de tweede hoofdcomponent wordt gevormd door de printplaat met daarop de noodzakelijke elektronische onderdelen.

Diegenen onder u die wel eens een kijkje in het inwendige van de modem hebben genomen, zullen direct de bijzondere montage van de lijntrafo opgemerkt hebben. Deze trafo is zowel aan de componenten- als aan de soldeerzijde zichtbaar. Hij is vastgesoldeerd door middel van vier haakse, enigszins misbruikte printconnectoren.

En daar zit 'm het probleem: de soldeerverbinding is te stug en kan breken. Doordat u bij het plaatsen van de modem de behuizing vasthouwt en de daarin geplaatste print in de connector van de computer drukt, zal een zeker krachtsverschil optreden. Op de plaats waar u de modem vasthouwt wordt de behuizing wat ingekneden. Hierdoor wordt de trafo, die klemvast in de behuizing zit, anders belast dan de printplaat. De kracht waarmee u de modem vasthouwt en in de computer steekt is voldoende om de zwakke soldeerverbinding van de trafo te breken. Maar ook een schok, bijvoorbeeld door een val, kan dit tot gevolg hebben. En zonder die soldeerverbinding werkt de modem uiteraard niet naar behoren.

Verende ophanging

Om nu voor altijd van dit vervelende euvel af te zijn heb ik de trafo als het ware 'verend' opgehangen.

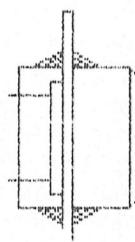
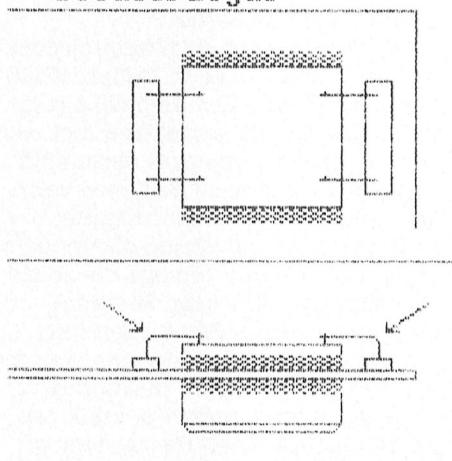
Als eerste werd de behuizing opengemaakt en de printplaat verwijderd. Het telefoon snoer heb ik gemakshalve losgemaakt door het uit elkaar trekken van de stekerverbinding aan de printzijde van het snoer. Daarna heb ik de print aan de componentenzijde rondom de lijntrafo vetvrij gemaakt met

een in aceton gedrenkt wattenstaafje. Hiermee wordt de opgespoten soldeerflux verwijderd. Na het vettvrij maken is de trafo met wat siliconenkit aan twee zijden 'vastgelijmd'. Voor de siliconenkit is een vulcaniserende soort genomen. Na een nachtje drogen zijn vervolgens de vier haakse printconnectoren in de bocht doorgeknipt en is het restant van de trafo losgesoldeerd. Na deze operatie zijn tussen de overeenkomstige verbindingen flexibele draadjes gesoldeerd. Hierna is ook aan de soldeerzijde van de trafo, na eerst ontvetten, aan twee zijden siliconenkit gebracht. Na wederom een nachtje drogen is het telefoon snoer weer bevestigd en de behuizing gesloten. Na een test (inloggen in IS2000) kon de operatie als succesvol worden afgedaan.

Waarschuwing

Het zal duidelijk zijn dat u deze reparatie niet moet gaan uitvoeren als u nog nooit zelf gesoldeerd heeft. Als u zelf gaat knutselen in apparatuur vervalt in ieder geval de garantie. En als u niet zeker weet wat u doet, kunt u zelfs schade veroorzaken aan de modem. In geval van twijfel kunt u beter te rade gaan bij een ervaren mede-lid!

solderzijde

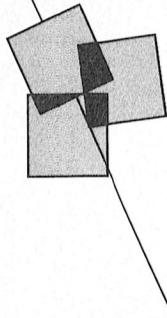

■ = siliconen-kit
✓ = doorknippen

Modificatie trafo ophanging

MSX-modem, NMS 1250

(c) okt. '89, Theo Maassen

Videotex Nederland

Proefprojecten in Nuenen en Amstelveen

Lizet van Os

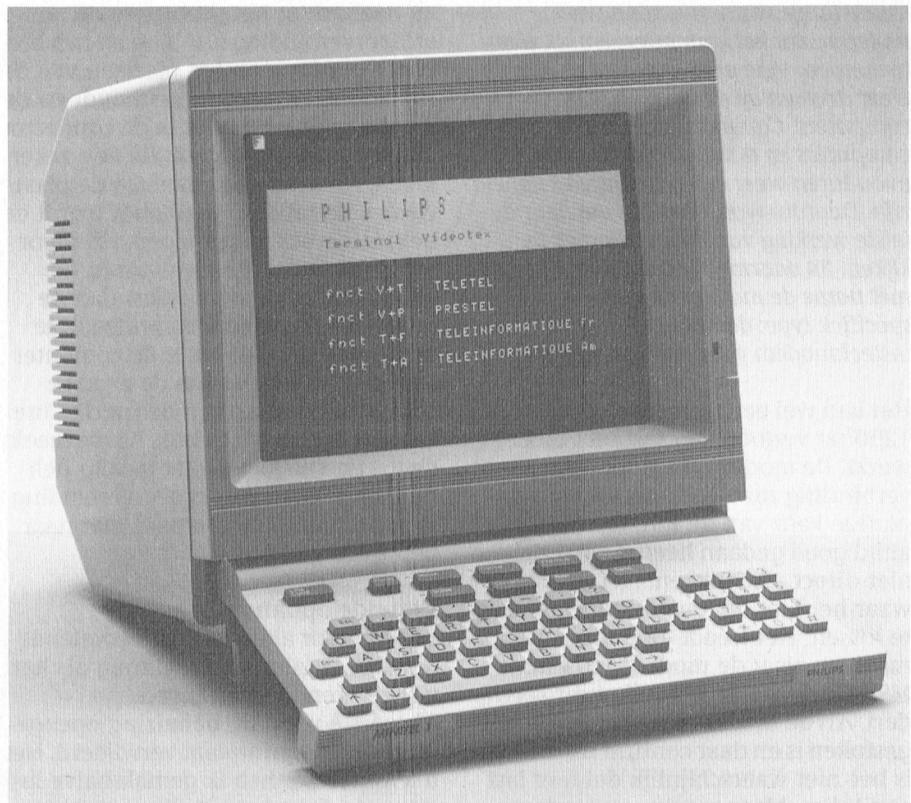
Op 1 januari 1990 zal Videotex Nederland officieel van start gaan met Miniteldiensten in Nederland. Vooruitlopend hierop wordt een proef met deze nieuwe vorm van dienstverlening genomen in de gemeenten Amstelveen en Nuenen. Een nieuwe vorm van elektronische dienstverlening staat voor de deur. Hier een indruk van wat u in de toekomst te wachten staat.

Wat is Minitel?

Minitel is al weer enige jaren geleden in Frankrijk ontstaan. Op een gegeven moment besloot de Franse PTT haar abonnees de mogelijkheid te bieden om in plaats van telefoonboeken gebruik te gaan maken van elektronisch raadplegen van de Franse '008-dienst'. De gebruikers werden voorzien van een speciale computer, waarmee via de telefoonlijn informatie opgevraagd kon worden. Reden voor deze verandering: het produceren van de enorme hoeveelheid telefoonboeken werd zo langzamerhand een zeer kostbare zaak. De overgang op dit Minitelsysteem vereiste uiteraard een fikse investering, die echter na korte tijd al de moeite waard bleek te zijn geweest. Inmiddels is heel wat meer informatie te verkrijgen dan alleen telefoonnummers. Een groot aantal bedrijven biedt via dit systeem haar diensten aan.

Videotex Nederland

Videotex Nederland probeert in Nederland een dergelijk systeem op te zetten. Via een speciale computer met een intern modem en ingebouwde software kan de gebruiker via de telefoonlijn informatie opvragen van deelnemende bedrijven, winkelen, bankzaken regelen, etc. Maar uiteraard wil men eerst uitzoeken of een dergelijke service door de Nederlandse consument gewaardeerd wordt en of men bereid is via elektronische weg deze diensten af te nemen. Daarnaast moet worden bekijken op welke manier bedrijven hun produkten en diensten via dit systeem kunnen aanbieden. Daarom is in een tweetal gemeenten een proefproject gestart. Uiteraard krij-

De Philips Minitelcomputer waarmee gebruik gemaakt kan worden van de elektronische dienstverlening van Videotex Nederland.

gen de deelnemers aan de projecten de nodige begeleiding.

Gemak dient de mens

De deelnemers aan de proefprojecten maken gebruik van een Philips HCS80 Minitelcomputer. Een dergelijke computer moet u niet vergelijken met een PC, de Minitelcomputer is uitsluitend bedoeld voor gebruik met deze vorm van dienstverlening. De computer heeft een ingebouwd auto-dial modem en is voorzien van software die zowel Viewdata als ASCII kent. Sommige bedrijven en instanties bieden hun diensten namelijk aan via databases in de Viewdata-standaard (bijvoorbeeld Girotel), anderen maken gebruik van ASCII. Gelukkig hoeft de consument zich daar totaal geen zorgen over te maken. De PTT heeft in haar telefoonnetwerk voorzieningen getroffen waarmee automatisch gedetecteerd

wordt welke van de twee standaards door het betreffende bedrijf gehanteerd wordt. De Minitelcomputer schakelt dan automatisch naar de goede mode.

Kortom, de consument kan zich volledig concentreren op de aangeboden service en hoeft zich niet te bekommeren om de gebruikte techniek.

A'tel in Amstelveen

In de regio Amstelveen zijn de Postbank, James TeleSuper, PTT-Telecom en Philips onder de naam "A'tel" een pilot-project gestart. Aan deze pilot kunnen 500 gezinnen in de gemeente Amstelveen kosteloos deelnemen. Zij krijgen daartoe de beschikking over een Minitel-computer. Naast de genoemde 500 gezinnen kunnen ook anderen meedoen aan de pilot wan neer zij zelf een Minitel-computer aanschaffen. Aan deze proef kunnen

vooralsnog alleen consumenten uit het telefoondistrict Amstelveen deelnehmen.

Via A'tel bieden de genoemde bedrijven diensten aan aan de Nederlandse consument. Zo worden de volgende mogelijkheden geboden:

James Telesuper van Ahold: dankzij deze service kunt u thuis winkelen bij Albert Heijn. Informatie en prijzen over o.a. levensmiddelen, informatie over recepten en nog veel meer. Maar natuurlijk kunt u ook uw boodschappen bestellen, die dan bij u thuis worden bezorgd.

008-Service van de PTT: een uitbreiding op de bekende 008-dienst via de telefoon. De service via Videotex Nederland biedt extra faciliteiten, zoals zoeken op plaatsnaam, adres en telefonisch zoeken.

Girotel van de Postbank: thuis bankieren via de PC of Minitelcomputers.

MICKEY, communicatie en informatie van Philips: dankzij deze faciliteit is het mogelijk een postbus aan te vragen in het systeem. Zo kan men post ontvangen via het systeem, maar natuurlijk ook post verzenden naar andere postbushouders. Communiceren met andere gebruikers behoort tot de mogelijkheden. Tevens hebben de gebruikers de mogelijkheid advertenties en annonces te plaatsen in het systeem die door iedereen gelezen kunnen worden.

Met Videotex Nederland hoeft u niet meer door de regen om boodschappen te doen. Gewoon thuis vanachter het toetsenbord winkelen, wanneer het ú uitkomt.

Rabobank project in Nuenen

Ook in de gemeente Nuenen wordt dit nieuwe systeem uitgeprobeerd. Videotex Nederland heeft in samenwerking met de Rabobank Nederland 300 gezinnen voorzien van een Minitelcomputer. Aan dit project wordt verder deelgenomen door o.a. de PTT, Philips, Wehkamp, het KNMI, TV 10, Van Eerd Groothandel, Koenvisser Holding, Interpolis/DTG en Telematica International. Er wordt nog onderhandeld met de ANWB en het ANP. Ook hier dus een aardig aanbod van verschillende diensten. De gebruiker kan zo vanaf het beeldscherm bijvoorbeeld een per-

soonlijk lening aanvragen of levensmiddelen bestellen, maar ook het laatste nieuws opvragen of meedoen aan een quiz.

Kosten

Tijdens de proefperiode zijn de kosten beperkt. De deelnemende gezinnen krijgen de Minitelcomputer gratis ter beschikking en betalen uitsluitend de telefoonkosten. Die kosten kunnen per dienst verschillen en variëren van 15 ct. per 5 minuten (stadstarief) tot 37 ct. per minuut. De diensten van Philips zullen tijdens de proef op basis van stadstarief worden belast.

Gebruik van PC

De deelnemers aan de proefprojecten kunnen uitsluitend via de speciale Minitelcomputers de diensten afnemen. Het is echter de bedoeling dat u in de toekomst ook via uw PC gebruik kunt gaan maken van de diensten van Videotex Nederland. U heeft daarvoor een modem nodig en software. Zo'n modem moet dan wel om kunnen gaan met de technische voorzieningen die de PTT heeft getroffen voor de automatische detectie van Viewdata of ASCII, maar veel nieuwere modems, zoals bijvoorbeeld de Philips NMS 1268, zijn hier al op voorbereid. Die toekomst zou overigens best wel eens dichter bij kunnen zijn dan u misschien denkt. Aan de hand van de resultaten van de proefprojecten zal bekijken worden of Videotex Nederland een kans van slagen heeft. Maar de verwachtingen zijn positief.

De PTC bus-tour

Waar en wanneer?

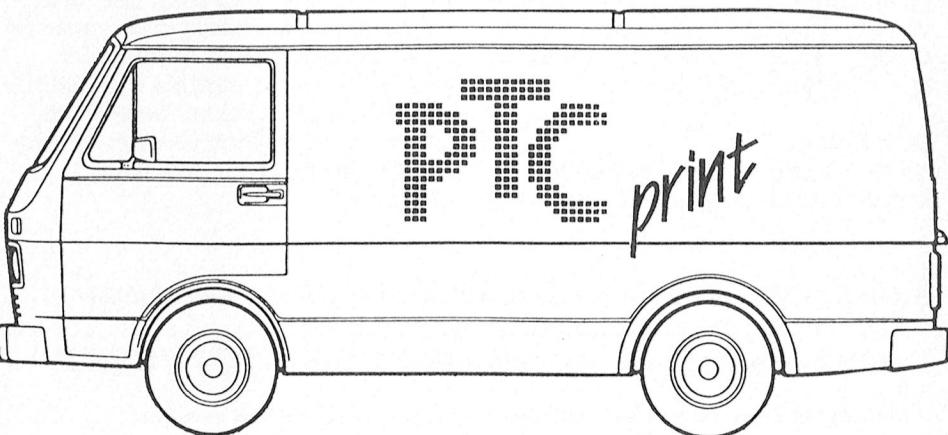
Op gezette tijden bezoekt de PTC bus de diverse afdelingsbijeenkomsten en evenementen in het land. U kunt dan rechtstreeks bij de PTC winkel hard- en software kopen tegen afdelingsprijzen. Uiteraard treft u regelmatig koopjes en interessante aanbiedingen aan. Daarnaast worden vaak demonstraties verzorgd van allerlei apparatuur en programma's. In de meeste gevallen is een medewerker van Bureau PTC aanwezig zodat u eventuele vragen over de PTC direct kwijt kunt. De haltes voor de komende maanden:

25,26/11 HCC Dagen

Jaarbeurshallen, Utrecht.

1/12 Afdeling Amstelland

Wibauthuis, Wibautstraat 3,
Amsterdam, 20.00 uur.

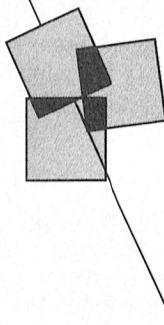

8/1

Afdeling Arnhem

Phil.Techn.Serv.Cent., Kermisland 10, Arnhem, 19.45
uur.

Ook in de rubriek "Nieuws uit de afdelingen" kunt u lezen wanneer de bus bij uw afdeling langskomt.

Dynamic Publisher met MSX

Hoe maak ik een folder met wervingskracht?

W.D. Verhoeven

Een pakkende folder, bijvoorbeeld voor een ledenwerfactie, is een leuke uitdaging, als je over Dynamic Publisher beschikt. Hoe ik dit met mijn MSX in praktijk heb gebracht, wordt in dit artikel beschreven.

Het invoeren van adresgegevens in een kaartenbestand, als voorbereiding op een ledenwerfactie, is een nogal saai en tijdrovend karwei. Maar daar tussen door gaan je gedachten uit naar leukere zaken, die nog komen. En dat is goed, want in die tijd rijpen de plannen voor verdere aanpak.

Zo was voor mij al direct komen vast te staan, dat er een wervingsfolder moet komen met het accent op werving. Geen saaie teksten, maar korte pakken-de zinnen en een leuke lay-out, die tot verder lezen uitnodigt. En zo kom je vanzelf bij Dynamic Publisher terecht.

Kiezen van karaktersets

Een van de eerste dingen, die je moet regelen is het maken van een keuze uit de vele karaktersets. Nu beschik ik naast de 7 sets van Dynamic Publisher ook nog over een aanvulling van 45 karakterfonts (uitgave van Time Soft). In totaal dus 52 mogelijkheden. Na wat proefnemingen met verschillende combinaties, kwam ik tot een voorkeur voor de volgende 5 karaktersets: VERT-CURSP, KARSET1, MSXSET, GARNET 2 en STANDARD (zie figuur 1).

De indeling

Na de selectie van de karaktersets heb ik eerst een briefhoofd ontworpen. Dat

**Samenwerkende Ouderenzbonden
Nieuwerkerk aan den IJssel**

Aangesloten bonden: ANBO - Algemene Nederlandse Bond voor Ouderen
KBO - Katholieke Bond van Ouderen
PCOB - Protestants Christelijke Ouderenzbond

Secretariaat : Bosveen 40, 2912 SJ Nieuwerkerk aan den IJssel

Uitnodiging

a d r e s l a b e l

Uitnodiging

Figuur 1: de vijf verschillende karaktersets die gebruikt zijn in de wervingsfolder.

Deze tekst is geschreven met VETCURSP

Met KARSET1 kan er ineens veel meer tekst per regel worden verwerkt

Ook met MSX-SET kun je veel geschreven tekst in één regel kwijt

GARNET 2 lijkt enigszins op handgeschreven tekst

En met STANDARD wordt Dynamic Publisher standaard opgestart

Figuur 2: het opschrift van de folder. Voor een adreslabel is ruimte vrijgelaten.

Met de PAK-STEMPEL-functie werd net zo lang geschoven, tot het eerste tekstdeel naar mijn zin stond. Met KOLOM VERANDEREN werd de kolom tot net onder de goedgekoerde tekst gebracht. In de tekstverwerker werd het tweede stukje tekst aangemaakt en de cursor er vlak boven geplaatst. Terug in het tekenprogramma werd via OVERZICHT een paginagrote kolom toegevoegd. Daarna werd de juiste karakterset geladen en de tekst naar de kolom gebracht.

Vervolgens werd gewerkt aan een opschrift, dat de nieuwsgierigheid prikkelt. Daarvoor heb ik een stempel gemaakt met het woord "Uitnodiging". Deze werd omgezet in NEGATIEF en twee maal afgedrukt. Daartussen werd een ruimte vrijgelaten voor het adreslabel. Die ruimte is met stippenlijnen gemarkeerd (zie figuur 2). Daaronder, én op een vervolblad, werd de tekst van de folder opgenomen met karakterset STANDARD.

Tips en adviezen

Een verdere beschrijving van het ontwerp lijkt mij minder interessant. Wel zal ik een aantal functies van Dynamic Publisher vermelden, waarvan ik veel gemak heb ondervonden. Want voor een niet-professioneel blijft het toch een kwestie van inventiviteit, maar ook van vallen en opstaan.

Wanneer een stempel van een stukje tekst, dat je wilt verplaatsen, niet geheel juist is overgekomen, kun je de oorspronkelijke situatie gemakkelijk weer terugbrengen op het scherm met de HERSTEL-functie.

Een prettig hulpmiddel bij het verplaatsen van stukjes tekst kan ook KOOLM zijn. Deze kan namelijk heel gemakkelijk de functie van regel en/of kantlijn vervullen, waardoor alles keurig uitgelijnd kan worden. Hetzelfde resultaat kan ook met de COÖRDINATEN worden bereikt, maar dat beviel mij toch minder goed.

Ook heb ik een KOOLM een aantal maken gebruikt om een kader te maken. Een kolom laat zich namelijk gemakkelijk VERANDEREN en VERPLAATSEN. Is het resultaat naar wens, dan wordt de kolom overgetrokken met de tekenfunctie RECHTHOEK en daarna verwijderd.

Het is mij niet gelukt om stippellijnen volgens de handleiding te maken. Ik heb dit opgelost door een rechte lijn te tekenen en daar met de ZOOM-functie stukjes uit te "knippen". Toen ik eenmaal een stukje stippelijn had, heb ik dit met een stempel herhaald tot ik het gewenste kader had.

Over knippen gesproken. Ik heb vele malen een leeg STEMPEL gecreëerd om daarmee stukjes tekst of beeld weg te poetsen, die ik kwijt wilde. Dat werkt voortreffelijk. Knip je per ongeluk te veel weg, denk dan aan de HERSTEL-functie.

Het wordt SCHERM is enigsins misleidend. In feite wordt er pagina mee bedoeld. Hanteer het volgende onderscheid: BEWAAR STEMPEL voor een afbeelding, die kleiner of gelijk is aan het monitorscherm en BEWAAR SCHERM voor een afbeelding, die groter is dan het monitorscherm.

Een handige optie, die ik nog niet heb kunnen toepassen, is die om een TABEL te maken. Bij het voorbeeld hiervan (zie figuur 3) heb ik één regel wegge-

Contribution per year	single	married or with equally entitled
ANBO	f 15,-	f 22,-
KBO	f 15,-	f 30,-
PCOB	f 18,-	f 24,-

Figuur 3: voorbeeld van een tabel via Dynamic Publisher.

Mogelijke activiteiten ouderenwerk

Hierbij bied ik mijn diensten aan om behulpzaam te zijn bij het opzetten of uitbouwen van één of meer van onderstaande activiteiten. Ik heb dit aangegeven door het betreffende vakje aan te kruisen.

rekreatieve activiteiten:

- biljarten
- bingo
- bloemschikken
- bouwen/kegelen
- bridgen
- dagtochten
- dammen
- dansen

hulpverlenende activiteiten:

- aanpassing woning
(om met kleine hulpmiddelen zo lang mogelijk in de eigen woning te kunnen blijven)
- belastingaangifte
(en invullen van andere formulieren)
- boodschappendienst
(doen van, of begeleiden bij het doen van boodschappen)

Figuur 4: een onderdeel van de wervingsfolder.

P2000 Tip

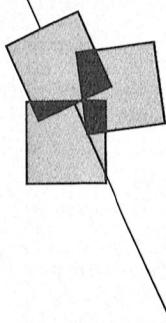
Niet gevonden? Toch verder!

In BASIC NL kan het nogal eens voorkomen dat een "Niet gevonden"-foutmelding (Cassette Error 77 = "M") blijft staan, dat wil zeggen, een programma dat u wilde CLOAD-en blijft niet op de cassette te staan en als u dan van dezelfde cassette nog een programma wilt inlezen, spoelt de cassette niet en geeft de P2000 meteen weer "Niet gevonden".

Vaak helpt het dan het klepje van uw MDCR even te openen en weer te sluiten, maar een BASIC-programma kan dat natuurlijk niet. Als u nu in de met "ON ERROR GOTO" aangegeven foutafhandelingsroutine na een "Niet gevonden" de opdracht "POKE &H6060,0" opneemt, kan het programma weer gewoon van dezelfde tape bestanden CLOAD-en.

Roeland van Zeijst

Nieuws uit de PTC winkel

Tja, het was te verwachten. Na ons vorige winkelnieuws liep het dus evenjes storm. En daardoor waren natuurlijk een aantal van de meest gewilde artikelen direct uitverkocht. We hebben bijvoorbeeld in het geval van de aanbieding voor de NMS 8250 nog geprobeerd de publikatie in PTC print tegen te houden, maar de kopij was al lang weg, en dus hebben we vele leden teleur moeten stellen. Jammer, maar leest u het vorige winkelnieuws er nog maar eens op na... niks aan te doen. Inderdaad, de modembezitters hadden in dit geval duidelijk een voordeeltje. Als u nog geen modem heeft is dat misschien wel iets om op uw verlanglijstje te zetten.

Sint Nicolaas tips

MSX computers

Wel nog leverbaar - tenminste op dit moment - zijn de VG 8020, de NMS 8220 en de NMS 8280. Vooral die goedkope 8020 aangevuld met een bijpassend monochroom scherm VS0040 is natuurlijk een ideaal Sint Nicolaas cadeau voor zoontje of dochter, neefje of nicht. De bijbehorende cassetterecoder hebben we niet, maar die kunt u ongetwijfeld gewoon een in de winkel kopen. Een gewone monochassettewriter doet al heel goed.

Wilt u iets meer, vooral bijvoorbeeld tekstverwerking, dan moet u natuurlijk niet teveel van zo'n MSX-1 verwachten.

De VG 8020: nog volop te verkrijgen.

Er kunnen namelijk slechts veertig karakters op één schermregel. Dan zou een NMS 8220 een goede keuze zijn. Dat is een echte MSX-2, en dus kan die 80 lettertjes op een regel tonen.

Waarschijnlijk wordt dit blad ook wel gelezen door de huisgenoten van de computeraar. Zo niet, dan is het wellicht aan te bevelen dit blad eens open op tafel te leggen met deze bladzijde opengeslagen? Want een feit is dat er voor computeraars bijna voor elke prijs wel iets te bedenken is.

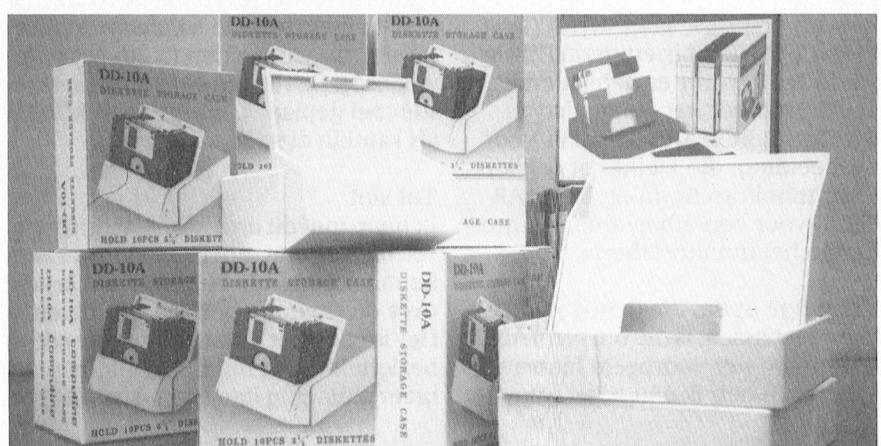
De opbergdoosjes voor 3½ en 5¼ inch diskettes zijn al te koop vanaf f 7,50. De wat grotere maten zijn f 20,- = of f 25,-. We weten bijna zeker dat we daarmee erg goedkoop zijn.

Een aanvulling op de diskette voorraad komt bijna altijd goed van pas, en ook met deze diskettes zijn we bepaald goedkoop. Ofschoon, ik moet het toe-

geven, op "diskette" niet echt veel rijmt. Maar dan maakt u er toch gewoon "schijfje" van! En als je ze dan ook nog één voor één verpakt, heb je ook nog flink wat pakjes. Voorzichtig met de 5¼ inch hoor, die kunnen niet zoveel hebben!

Kunt (en wilt) u wat meer geld besteden, dan is een muis natuurlijk ook een prachtig cadeau (zie hierboven). En voor de bezitters van een MSX-2 zijn er nog steeds de tekentableaus (graphic tablet), een prettig hulpmiddel voor iemand die grafisch wil werken.

Alvast een prettige sinterklaas-avond toegewenst.

PC software

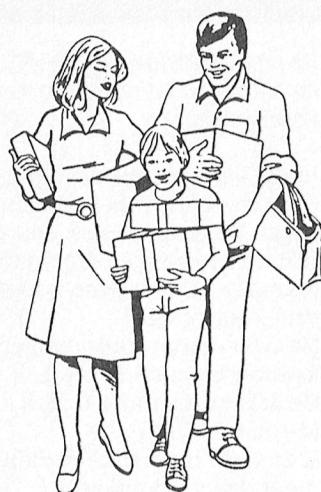
Geolock 3.0

Een nieuw public domain programma in het PTC assortiment: Geolock versie 3.0. Het is een goed educatief programma dat de gebruiker duidelijk maakt hoe 'licht' en 'donker' of zo u wilt, dag en nacht zich op onze wereld afspeelt. In onze testituatie hebben we het programma beoordeeld in monochroom en EGA. In beide gevallen kan men spreken van een zeer goede weergave. Maar het programma werkt ook in Hercules en CGA.

Nu wat over het programma zelf: Via functie-letters kunnen vele zaken ingesteld worden. Bijvoorbeeld: de intervaltijd dat de zon per positie verspringt. Door een datum te kiezen in een ander jaargetijde, bijvoorbeeld 21 juni, kan men heel goed zien dat het noorden dan in de voortdurende zonnendag zit en het zuiden van de globus in de lange winter nacht. Via trefwoorden zijn er legio zaken te wijzigen. Men kan bijvoorbeeld een stad aanroepen, waarvan men dan kan zien hoe laat de zon opkomt en ondergaat. Degenen die nog meer willen kunnen tegen een vergoeding (shareware) nog eens 24 kaarten verkrijgen. Bovendien worden dan nog enkele opties zoals zoom in en uit meegeleverd. Een zeer aan te bevelen educatief programma.

Bestelnr.: PCP086

Prijs: f 10,-

Zelf
winkelen
bij PTC

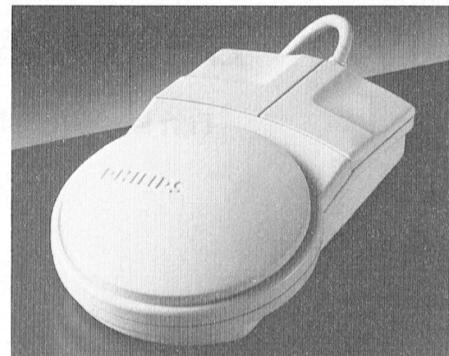
Eenmaal per week en wel op woensdagmiddag van 12.00 tot 16.00 uur kunt u terecht bij de PTC winkel. U kunt daar ter plekke de artikelen uit de prijslijst kopen, zonder extra verzend- of administratiekosten. U vindt de PTC-winkel in de Gagelstraat te Eindhoven, onder de poort naar de Philips personeelwinkel, eerste deur rechts, begane grond.

PC hardware

Nieuwe PC-muis

Zeer aandachtige lezers van PTC-Print hadden hem misschien al opgemerkt. Zomaar opeens op de voorplat van het septembernummer al prijkte daar, een beetje verborgen in een hoekje, een nieuwe PC-muis. Helemaal nieuw van vorm, veel ronder. Hij wordt geleverd inclusief een keurig muizen "holletje", waardoor dit beestje niet langer dakloos op de tafel behoeft te wachten tot hij weer door z'n baasje ter hand wordt genomen. Ook de bijgeleverde software is geheel vernieuwd.

De prijs echter is niet vernieuwd, hij blijft slechts 129 gulden. En... wat rijmt

er nou gemakkelijker in een Sinterklaas gedicht dan muis?

Bestelnr.: NMS 1146

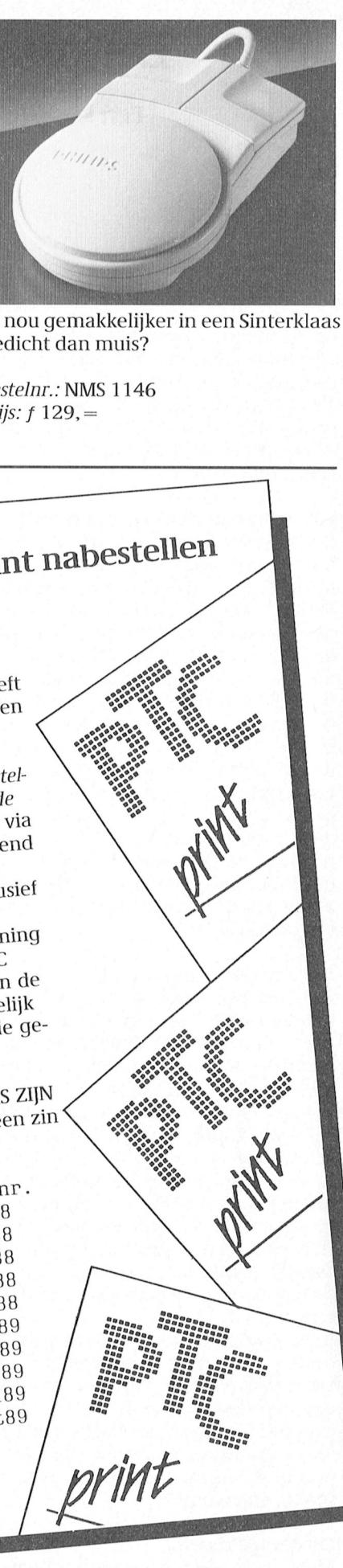
Prijs: f 129,-

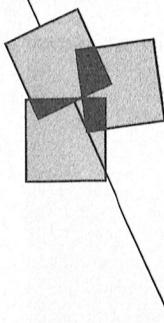
Oude nummers PTC print nabestellen

Mocht u niet alle nummers van PTC print in uw bezit hebben dan heeft u nu de kans daar wat aan te doen. Een aantal nummers van PTC print is namelijk (in beperkte mate) na te bestellen. Maar let op, voor het nabestellen van PTC print geldt een afwijkende bestelregeling! U kunt PTC print niet via uw afdeling bestellen maar uitsluitend rechtstreeks bij de Vereniging PTC! U betaalt per exemplaar f 3,- inclusief verzendkosten. Het verschuldigde bedrag maakt u over op bankrekening 66 30 66 301 t.n.v. Vereniging PTC (NMB Eindhoven, gironummer van de NMB is 10 95 361). Vermeld duidelijk uw naam, adres, lidnummer én de gewenste nummers van PTC print.

ALLEEN DE VOLGENDE NUMMERS ZIJN NOG BESCHIKBAAR, het heeft geen zin andere nummers te bestellen:

PTC print	Bestelnr.
Jun '88, nr.18	Pjun88
Aug '88, nr.19	Paug88
Sep '88, nr.20	Psep88
Okt '88, nr.21	Pokt88
Nov.'88, nr.22	Pnov88
Feb '89, nr.25	Pfeb89
Mrt '89, nr.26	Pmrt89
Mei '89, nr.27	Pmei89
Jul '89, nr.29	Pjul89
Okt.'89, nr.29	Pokt89

De nieuwe Philips muis

Een kwaliteitsbeestje in een apart jasje

Op de Efficiency Beurs, die van 28 september tot en met 6 oktober gehouden werd in de RAI, heeft Philips Nederland een nieuwe PC muis geïntroduceerd, de NMS 1146. Hier volgt een korte beschouwing van dit computerbeestje.

Waarom een muis en wat is het?

Om met het laatste te beginnen, een muis is in tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden, niet dat kleine diertje waar vrouwen (en ook mannen?) voor op de stoel springen. Het is een kleinood dat, wanneer het eenmaal op de computer aangesloten is, gebruikt kan worden om op het scherm dingen aan te wijzen en vervolgens met een druk op één van de knoppen de gekozen actie laat uitvoeren. Vooral voor grafische toepassingen en in programma's met "window"-techniek, kan de snelheid geweldig verhoogd en het resultaat verbeterd worden door het gebruik van een muis. De voordelen zijn dus snelheidswinst en gebruikersvriendelijkheid.

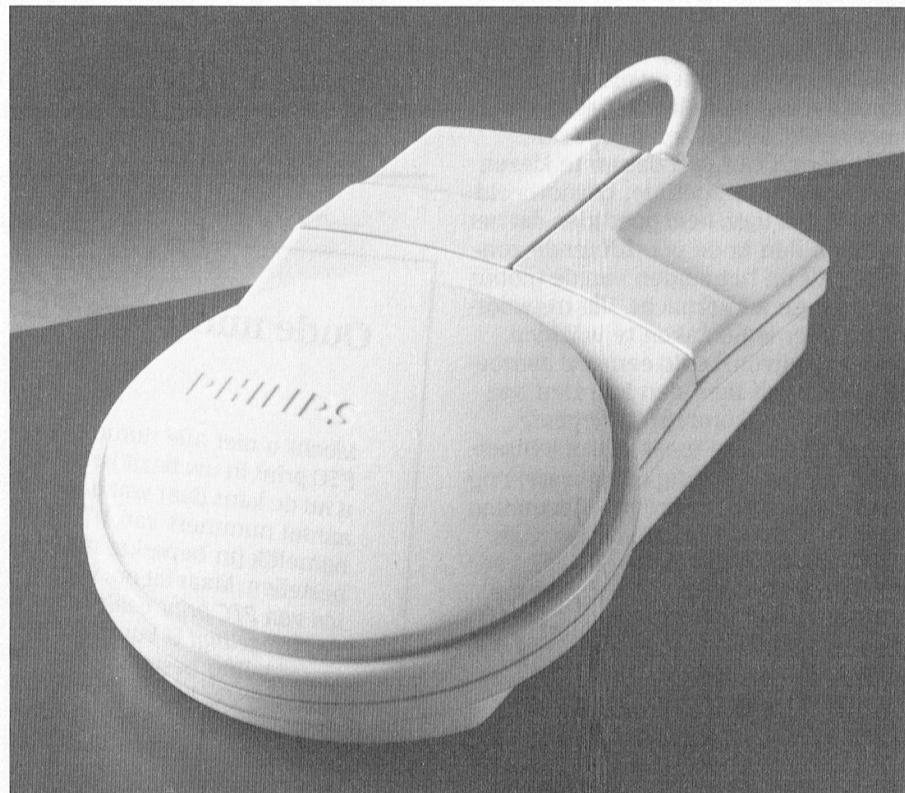
De anatomie van de muis

De muis is opgebouwd rond een stalen bal die met rubber afgewerkt is. Deze bal is zo in de muis opgeborgen dat, wanneer de muis over de tafel bewogen wordt, de bal vrij kan rollen. Een verend wietje drukt deze bal tegen twee haaks opgestelde asjes. Aan deze asjes is dan een wietje bevestigd waarin een aantal gaatjes zijn gemaakt, aan beide kanten van dit wiel zitten dan elektronische onderdelen die de draairichting van deze wietjes detecteren. Daarna wordt deze informatie via een seriële poort doorgespeeld naar de computer.

In de computer worden deze signalen onderschept door de zogenaamde driversoftware die de signalen omzet op een afgesproken manier zodat onze programma's, wanneer ze geschikt zijn voor een muis, een cursor laten bewegen of je iets laten kiezen uit een menu, enzovoort.

De Philips muis

Philips was al op de markt met een

muis (NMS 1145) maar dit was geen hoogstandje van vormgeving, dat moet dan ook de reden zijn geweest om hun designers aan het werk te zetten en zie, het resultaat is dan ook een "Philips" waardig ontwerp. Een lekker in de hand liggende muis, geschikt voor grote en voor kleine handen. De gebruiker die gewend was om de palm van de hand te laten rusten op de muis kan dat doen, maar de gebruiker die de muis beweegt enkel met zijn duim en één van zijn vingers, zal geen last ondervinden van de bolvormige vorm. De twee knoppen zijn zeer groot en door de verdieping die er in aangebracht is, kan er geen vergissing ontstaan over welke knop ingedrukt wordt.

Twee of drie knoppen

Ik was zelf al overtuigd dat een tweeknopps muis eenvoudiger in het gebruik is, we schreeuwen tenslotte allemaal dat het gebruik van de computer "user-friendly" moet zijn, maar toen ik het

De nieuwe Philips muis NMS 1146, kwaliteit gecombineerd met een stijlvolle vormgeving.

boek "Muis gestuurde menu's" van Tom Ordelman las, was ik helemaal overtuigd. De auteur geeft een voorbeeld van de mogelijke combinaties van de knoppen bij een twee-knops en bij een drie-knops muis.

De twee-knops muis: Linker knop, Rechter knop en Beide (L, R, L + R)

De drie-knops muis: L, M, R, L + R, L + M,

M + R, L + M + R

U ziet, de mogelijke combinaties zijn meer dan verdubbeld.

Verder is het zo dat de meesten onder ons er de voorkeur aan zullen geven om "Microsoft compatibel" te werken. De Microsoft standaard is twee knoppen!

Er is nog een reden: bij de drie-knops muizen moet je vaak al bij het aanzetten van je computer beslissen of "Mouse Systems" of "Microsoft" compatibel gewerkt gaat worden.

De driver software

De driver software is een stukje programmatuur dat een plaatsje krijgt in het geheugen van de computer en daar blijft, ook als u een ander programma gaat gebruiken.

Het programma zorgt ervoor dat uw programma's met de muis kunnen werken mits ze daarvoor ingericht zijn. Er zijn ook programma's die een eigen driver hebben, bijvoorbeeld Ventura Publisher, deze hebben de driver software die bij de Philips muis geleverd wordt, niet nodig.

Een compleet pakket

Na het openmaken van de mooie verpakking, valt meteen het muismatje op, een hulpmiddel waardoor de muis een eigen werkgebied krijgt op de werktafel waarbij de bewegingen nog nauwkeuriger uitgevoerd kunnen worden. Onder het muismatje vinden we de andere componenten netjes op een eigen plaatsje, twee handleidingen, twee diskettes, een adaptorplug, een muishouder en natuurlijk de muis zelf. De diskettes bevatten behalve de eerder genoemde driversoftware ook nog een aantal andere programma's: TEST.COM om de muisfuncties te kunnen testen; DR. HALO III plus, een goed, snel te leren tekenpakket met transportmogelijkheden naar diverse andere pakketten. PRESENTS maakt het mogelijk om honderden plaatjes, gemaakt met het tekenpakket continu of op commando te tonen. GRAB is een utility om plaatjes te converteren van andere pakketten naar DR. HALO, het is nu mogelijk om de plaatjes van Dynamic Publisher, van Lotus 1-2-3, en vele andere pakketten te gebruiken in DR. HALO.

Conclusie

Philips heeft een goed en compleet produkt afgeleverd tegen een alleszins acceptabele prijs (bruto adviesprijs

Het complete Philips muispakket NMS 1146: een schitterende muis met muismatje, adaptorplug, goede handleidingen en diverse programma's. Als extraatje wordt een muishouder bijgeleverd, waarin de muis geheel in stijl kan worden opgeborgen.

f 165,-). Doordat een adaptorplug meegeleverd wordt kan deze muis vrijwel overal toegepast worden, ook op niet-Philips computers.

Produktinformatie

Besproken produkt:	Philips PC-muis NMS 1146
Leverancier:	Philips Nederland, Eindhoven
Prijs:	f 165,- (bruto adviesprijs incl. BTW)
Aansluitingen:	9-polig én 25-polig via bijgeleverde adaptorplug
Software:	Driversoftware en testprogramma, Dr. HALO III plus, Present en Grab
Extra:	Muismatje en muishouder

MSX-TIP

Afkoeling voor de NMS 8280

De laatste tijd zat ik veel achter de computer en het viel mij op dat mijn NMS 8280 bij het voedingsgedeelte na een aantal uren veel te warm werd. Dat zat me niet lekker. Nu zitten er bij die voeding 4 enorme diodes. Nadat ik het apparaat had opengemaakt, bleken deze diodes veel te heet te zijn (naar mijn mening). Ik zocht naar een oplossing om deze dingen te koelen.

In een onderdelenwinkel op het gebied van elektronika vond ik een ventilator van 12 Volt (prijs f 29,50). Thuis ben ik

met behulp van het schema van de computer gaan zoeken waar ik 12 Volt kon aftappen. Al snel vond ik op aansluiting 48 van een cartridgeslot een gelijkspanning van 12 Volt. Deze aansluiting zit ondersteboven ten opzichte van de tekening in het boek. Met de massa aan het chassis van de computer draait de ventilator uitstekend.

Nadat ik het ding had ingebouwd, werkte het zonder te storen op welk programma dan ook. Ik heb zelfs de indruk dat de MSX beter werkt nu de

ventilator is ingebouwd. Hij kan u probleemloos uren blijven aanstaan.

Hans Driessens

Een reactie van de redactie

Een prima tip van Hans Driessens. Bedenk echter wel dat wanneer u zelf in uw computer gaat sleutelen, de garantie in ieder geval vervalt. Mocht uw MSX ook oververhit aanvoelen, controleer dan eerst eens of hij wel genoeg frisse lucht krijgt. Met bijvoorbeeld een boek of een stapeltje papieren op de ventilatiesleuven kan de temperatuur al aardig oplopen! Zorg ervoor dat de ventilatie-openingen vrij blijven.

Gebruik van de RAM-disk

Dirk Hezius

Zowel de MSX als de MS-DOS machines beschikken over een zogenaamde RAM-disk. Als we een RAM-disk installeren hebben we een stukje geheugen gereserveerd dat zich net zo gedraagt als een diskdrive. We kunnen er dus in schrijven en uit lezen met dezelfde instructies die we voor het lezen en schrijven van een floppy of harde disk gebruiken.

Waarom een RAM-disk?

Er zijn twee verschillen met de magnetische disks: de lees/schrijf snelheid is anders en het geschrevene beklijft niet. Als de computer uitgezet wordt is de RAM-disk verdwenen. Waarom we een RAM-disk gebruiken? Het komt wel eens voor, dat we bepaalde gegevens tijdelijk ergens willen opslaan. Nu kunnen we daar natuurlijk een array voor aanmaken en de gegevens in het array opslaan. In MSX-BASIC en in GW-BASIC gaat de ruimte hiervoor ten koste van de toch al niet zo grote ruimte voor programma en variabelen. Bovendien weten we niet altijd hoeveel ruimte we nodig zullen hebben. Bijvoorbeeld: we halen uit een adressenbestand alle namen, die met een H beginnen. Hoeveel namen dit zijn kunnen we niet van te voren weten. We maken dus maar een flink groot array aan. Hoe groot? Ja, om zeker te zijn zo groot als het hele adressen bestand. En dat past niet. We kunnen dit deelbestand natuurlijk ook naar disk schrijven en het vanaf disk lezen en bewerken.

Een andere oplossing is de RAM-disk.

RAM-disk bij MSX

We installeren een RAM-disk in een MSX-programma door in het begin de instructie te geven

100 CALL MEMINI

eventueel gevuld door (X), een cijfer tussen haakjes. Hiermee kunnen we de grootte van de RAM-disk bepalen. Doen we niets, dan krijgen we de maximale grootte van 91904 byte, zoals de computer ons vertelt. Dat is aanmerkelijk meer dan de ruimte die we voor variabelen en array's over hadden in

BASIC en daarmee kunnen we dus wel wat doen.

Na deze initialisering kunnen we de RAM-disk gewoon openen met

OPEN "MEM:bestand"

De RAM-disk wordt aangeduid met MEM:

Echter, niet alles kan met een RAM-disk, wat met een floppy wel kan. Eigenlijk kunnen er alleen zgn. Sequential Files op worden weggeschreven. Dat zijn dus gegevensbestanden, die uitsluitend van voren naar achter gelezen en geschreven kunnen worden. Wil ik dus het 100-ste gegeven hebben, dan moet ik de gegevens van 1 t/m 100 lezen. Dit in tegenstelling tot een Random Access File, waarin ik elk gegeven meteen kan oproepen. Wel is waar kunnen we ook programma's naar de RAM-disk schrijven, maar waarom zou je dat doen? Als de computer uitgezet wordt, is het programma op de RAM-disk ook weg. Laat het daarom maar rustig in het geheugen staan. Bovendien keert de MSX na het wegschrijven van een programma terug naar de directe stand. We "besturen" de RAM-disk in MSX met speciale commando's:

CALL MFILES is gewoon hetzelfde als FILES. Toont de inhoud van de RAM-disk.

Met CALL MKILL (filenaam) verwijderen we een file van de RAM-disk en met CALL MNAME kunnen we een file een andere naam geven. Deze speciale instructies komen dus overeen met KILL en NAME ... AS ...

Dit alles beperkt de bruikbaarheid van de RAM-disk wel een beetje. Bovendien is hij traag, trager nog dan de floppy in de MSX. Een snelheidsvergelijking staat in tabel 1. Hier zien we de tijd, die het kost om 10.000 integers met PRINT# naar de RAM-disk te sturen en om ze weer terug te halen. Omdat het omzetten van integers naar strings misschien wat tijd kost, hebben we ook gemeten hoeveel tijd het kost om 1000

		RAM-disk	Floppy
10000	integers	418	351
1000	strings	415	409

Tabel 1: snelheids vergelijking RAM-disk/floppy voor MSX.

strings van 80 karakters weg te schrijven en weer terug te halen. Alle tijden zijn in seconden en gemeten met de "echte" klok omdat de timer achter loopt als de disk bestuurd wordt. De RAM-disk blijkt daarvan geen last te hebben.

We zien dus dat de RAM-disk in de MSX nog iets tot duidelijk langzamer is dan de floppy. Hoe ze dat voor elkaar gekregen hebben is mij een raadsel, maar een prestatie is het wel. We gebruiken dus de RAM-disk in de MSX alleen, als we er niet zeker van zijn, dat de juiste floppy in de drive zit. Maar dat valt wel op een andere manier te controleren.

RAM-disk in GW-BASIC

In GW-BASIC (en natuurlijk ook in QuickBASIC en waarschijnlijk ook in andere talen) is de RAM-disk echt gelijk aan een gewone disk. Er zijn geen bijzondere commando's voor nodig. Alles gaat op dezelfde manier als in BASIC. We installeren de RAM-disk door in de CONFIG.SYS file de instructie op te nemen

DEVICE = RAMDRIVE.SYS

of

DEVICE = RAMDISK.SYS

In sommige MS-DOS versies wordt RAMDRIVE gebruikt, in andere RAM-DISK. Even in de handleiding kijken of in de directory SYSTEM, want daar is deze instructie te vinden. Eventueel kunnen we de gewenste grootte nog angeven, maar de opstartwaarde is 180 kilobyte (in sommige versies blijkt dit ineens 128 kilobyte te zijn). Maar het is meestal wel genoeg.

De drive "letter" van de RAM-disk is één hoger dan de hoogste driveletter. Meestal zal deze laatste C: zijn (als u een harde disk heeft, anders is het waarschijnlijk B:). De RAM-disk krijgt dan automatisch D: (resp. C:). We kunnen programma's (maar waarom zo u het doen), Sequential Files en Random Access Files lezen en schrijven met de normale BASIC-instructies, die voor files gelden. Dus met

```
OPEN "D:bestand"
      FOR INPUT AS #1
OPEN "D:bestand"
      FOR OUTPUT AS #1
OPEN "D:bestand"
      AS #1 LEN=80
```

Tabel 2 geeft een vergelijking van de benodigde lees- en schrijftijden voor 10000 integers schrijven en lezen in

		RAM-disk	Harde disk	Floppy
10000	integers	32.2	34.2	51
1000	strings (seq)	18.0	20.6	75.6
1000	strings (RA)	4.5	6.5	71.5

Tabel 2: snelheids vergelijking
RAM-disk/harde disk/floppy voor
MS-DOS.

een Sequential File, 1000 strings van 80 karakters schrijven en lezen in een Sequential file en ook, ter vergelijking, in een Random Acces File. Alle waarden zijn in seconden en zijn de som van de gemeten waarden voor schrijven en lezen. In het algemeen zit daar wel een klein verschil in. Het experiment is gedaan op een P3204, een Philips AT.

Ik begrijp niet helemaal waarom het lezen en schrijven in een Random Access File bij de RAM-disk en bij de harde disk zoveel sneller gaat en bij een floppy niet. Maar ik heb het een aantal malen gemeten. De vermelde waarden zijn gemiddelden. De RAM-disk is hier dus vergelijkbaar in snelheid met de harde disk, en zelfs nog iets sneller. Het is dus alleszins de moeite waard om de RAM-disk te gebruiken voor kortstondige opslag van grote hoeveelheden gegevens.

Een schermafdruk op de printer in GWBASIC

Bij de P2000 ging het zo makkelijk. PRINT CHR\$(5) hevelde de inhoud van het scherm over naar de printer. Voor de MSX moesten daar speciale routines voor geschreven worden. Op de 9100-en is er een toets voor, gemerkt PrtSc.

Maar als ik nu het scherm van een NMS 9100 wil laten afdrukken zonder persoonlijk de PrtSc-toets in te drukken, dus in software (lees BASIC)? Het schijnt dat GWBASIC daar vroeger een routine voor heeft gehad, LCOPY. Of het is ooit de bedoeling geweest daar een routine voor te maken. In ieder geval, je kunt LCOPY-en wat je wilt, maar er gebeurt niets. Kennelijk kent GWBASIC de instructie LCOPY wel, want er verschijnen bij gebruik geen verwensingen op het scherm.

Er blijkt een heel eenvoudige routine voor te zijn. Deze loopt via interrupt 5. En als dit te moeilijk is (want menigeen denkt, dat deze interrupt niet bestaat) dan helpt het volgende machinetaal routinetje:

```
205, 5, 251, 202, 0
```

of ook wel

```
CD, 05, FB, CA, 0
```

Deze routine wordt nu opgenomen in een GWBASIC-programma. Van de routine maken we eerst een string:

```
SCRPT$=CHR$(205)+CHR$(5)+  
CHR$(251)+CHR$(202)+  
CHR$(0)
```

Het begin van deze routine is het begin van de string en het begin van de string vinden we met behulp van de VARPTR. De VARPTR (pointer naar een variabele) geeft aan, waar de variabele staat, waar de string SCRPT\$ bij hoort.

```
PEEK (VARPTR(SCRPT$))
```

geeft dus de plaats van de stringvariabele SCRPT\$. De stringvariabele bevat twee gegevens, de lengte van de string en de plaats in het geheugen, waar de string daadwerkelijk begint.

```
PEEK (VARPTR(SCRPT$))
```

geeft de lengte van de string en de volgende tweebbytes geven het begin van de string en dus tevens het begin van de machinetaalroutine, dat we aan DEF USR0 koppelen:

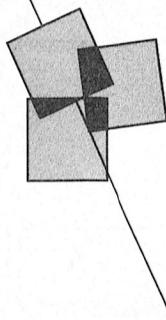
```
DEF USR0=PEEK(VARPTR  
      (SCRPT$)+1)  
+256*PEEK(VARPTR(SCRPT$)+2)
```

Als we nu het scherm afgedrukt willen hebben, dan gaat dit eenvoudig door in het GWBASIC-programma op te nemen:

```
X = USR0 (0)
```

Dit gaat bijna altijd goed. Soms echter mist de printer karakters, die wel op het scherm staan. Dat zijn de karakters met ASCII-waarden boven de 127 (dus à, á, ä, etc.) of met ASCII-waarden beneden de 32 (klaveren, harten, ruitjes, schoppen en nog wat). In dat geval staat uw printer niet in IBM karakterset 2. Deze karakterset komt namelijk qua ASCII-waarden overeen met de karakterset in de computer. De meeste printers kunt u met dipswitches of met "programmeren" (zoals de NMS 1437) op deze karakterset laten werken. En dan is er geen probleem meer.

Dirk Hezius

Pjoeteren over de grote plas

Ervaringen met datacommunicatie in de USA

Rob van der Heij

Als u na verloop van tijd een beetje uitgekeken raakt op de verschillende databases in de buurt, is er de mogelijkheid om eens te kijken in het buitenland. En waarom dan niet gebeld naar het land van de onbegrenste mogelijkheden, waar het computergras zo groen lijkt.

BIX

Sinds enkele jaren ben ik geabonneerd op het Amerikaans tijdschrift BYTE. Alsof die maandelijkse 400 pagina's nog niet genoeg zijn heeft de uitgever van het tijdschrift sinds enige tijd een eigen database. In Byte Information eXchange (BIX) worden onder andere de complete listings van alle in het tijdschrift gepubliceerde programma's beschikbaar gesteld (net als de programma's uit PTC print in IS2000 staan). Behalve deze programma's beschikt BIX over meer dan 150 conferenties over de meest uiteenlopende onderwerpen. Die conferenties zijn een beetje vergelijkbaar met de prikborden in IS2000. Het grote verschil is dat alle berichten (messages) van de gebruikers

achter elkaar worden geplakt, compleet met naam, datum en eventuele verwijzingen naar andere berichten. Wie wel eens in een FIDO heeft gekeken kent die structuur wel.

Een tijd lang heeft BYTE maandelijks enkele pagina's met delen van dergelijke conferenties gepubliceerd, en als echte computerliefhebber krijg je dan toch wel het gevoel dat je heel veel mist als je daaraan niet kunt meedoen.

Behalve de 150 vrije conferenties zijn er in BIX ook nog een groot aantal (ruim 100) conferenties van software leveranciers waarin vragen en antwoorden staan met betrekking tot de geleverde software pakketten. In veel gevallen staan er ook voorbeelden en toepassingen om te downloaden, in enkele gevallen zelfs correcties op de software (updates en fixes). Overigens gaan niet alle conferenties over computers, er zijn ook conferenties over astronomie, auto's, bridge, katten, honden, science fiction, muziek, ruimtevaart en nog veel meer.

Voor abonnees levert BYTE tegen meerprijs wel delen van conferenties op diskette, maar het zou natuurlijk pas echt leuk zijn als je ook zelf vragen kunt stellen en antwoorden kunt geven.

Een andere service van BIX is electronic mail. Toegegeven, als je kennisvoornamelijk om de hoek wonen is het overdreven om post via een database in Amerika te sturen, maar omdat bij alle berichten de naam van de auteur staat is het niet denkbeeldig dat daaruit nog een aardige correspondentie kan ontstaan.

CompuServe

Een andere grote database in Amerika is CompuServe. Deze database is meer een commerciële aangelegenheid, enigszins te vergelijken met onze Vidi-tel. De leveranciers van de informatie zijn hier echt bedrijven die het leveren van informatie als (deel van) hun handel zien. Tegen extra betaling vindt u hier weerberichten, beursgegevens en

CompuServe
Introductory Subscription
FREE Subscription Go Online Immediately! Plus a \$15 Usage Credit. Worth Up To 2 Hours or More!

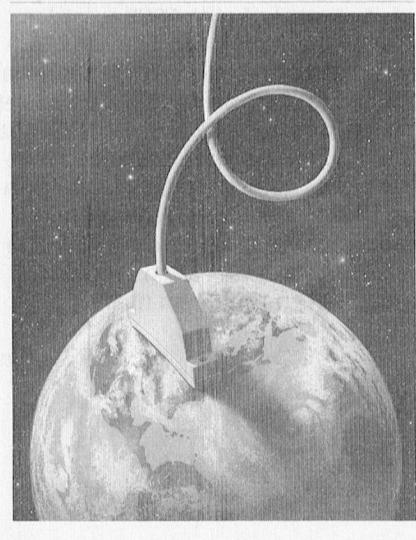
nog veel meer (voornamelijk) actuele informatie.

Daarnaast zijn ook hier weer de software leveranciers actief met eigen rubrieken over hun programma's. Via de electronic mail van CompuServe kunt u daar dan met uw vragen terecht. Software leverancier Borland (onder andere van de Turbo talen) probeert de ondersteuning van gebruikers via CompuServe te bevorderen en geeft bij aanschaf van een software pakket een korting van \$15 op de eerste CompuServe rekening.

Opbellen of anders

Vergeleken met 's avonds kijken in IS2000 (maximaal f 5,60 per uur) lijkt het onbetaalbaar om rechtstreeks naar Amerika te bellen. Uit allerlei publicaties blijkt ook dat dat helemaal niet nodig is, veel computers zitten namelijk al via allerlei netwerken aan elkaar. Het lijkt dus ideaal om daarvan gebruik te maken, het probleem is alleen dat uw eigen computer niet aan zo'n netwerk zit. Maar met een modem is dat probleem natuurlijk snel verholpen.

BIX USER MANUAL

In Nederland is de aangewezen weg het gebruik van Datanet 1 van de PTT, via zogenaamde inkieslijnen kunt u tegen lokaal tarief toegang krijgen tot Datanet 1, en volgens de meest recente lijst heeft Datanet 1 een koppeling met zo'n 150 buitenlandse datanetwerken. Of u nu naar Barbados of Qatar wilt, geen probleem. Natuurlijk zijn er ook verbindingen met Amerika, onder andere met het Amerikaanse datanetzwerk Tymnet. En laten nu zowel CompuServe als BIX via Tymnet toegankelijk zijn. CompuServe is trouwens zo groot dat ze een eigen netwerk in de USA hebben, dat is vanaf Datanet 1 ook rechtstreeks te bereiken, zonder tussenkomst van Tymnet.

Datanetwerken

Voor het normale telefoonverkeer zijn we aangewezen op min of meer rechtstreekse verbindingen. De PTT doet wel moeite om meerdere verbindingen gelijktijdig over een enkele glasvezel te krijgen, maar er is nog steeds een vast stuk van de capaciteit van zo'n verbinding voor uw gesprek gereserveerd.

Bij de datanetwerken waar we hier over praten zit het een beetje anders. Daar is bekend dat er nullen en enen moeten worden getransporteerd, en dan zijn er andere (goedkopere) mogelijkheden. Deze netwerken zijn zogenaamde pakket netwerken (packet switching networks) die werken volgens het X.25 protocol. De te transporteren bits worden in groepjes verzameld (pakketten) en voorzien van de benodigde adresserings-informatie. De zo verkregen pakketten worden vervolgens van de ene computer naar de andere verzonden. De extra adresserings-informatie maakt het mogelijk om alles door elkaar te verzenden, eventueel zelfs via verschillende verbindingen. Op die manier is de capaciteit van een verbinding beter te benutten.

De verzonden pakketjes bevatten maximaal 512 bits (64 byte). Is er meer dan 64 byte te verzenden dan worden er meerdere pakketten verzonden, het laatste pakket zal dus in de meeste gevallen niet helemaal vol zijn.

De verbinding tussen een gewone computer en een datanetwerk wordt in het algemeen gemaakt via een PAD (Packet Assembler Disassembler). Dat is een soort computer met een aantal modems die de ontvangen gegevens omzet in pakketjes, ze voorziet van adresserings-informatie en ze vervolgens aan het pakket netwerk aanbiedt.

Door het maken van de juiste afspraken met de PAD weet deze ook wanneer een pakket dat nog niet vol is moet worden verzonden. Die afspraken liggen vast in de PAD parameters. Standaard wordt het pakket afgesloten zodra bijvoorbeeld een CR of backspace wordt ontvangen. Met de juiste instelling van de PAD is dan in principe geen verschil te merken tussen een normale asynchrone verbinding en een verbinding via een pakket netwerk. Het enige verschil is dat bij een pakket netwerk niet vooraf bekend is hoe lang het zal duren voordat de gegevens bij de bestemming aankomen.

Voor Datanet 1 (DN1) zijn dergelijke PADs bereikbaar met een 06-nummer tegen lokaal telefoonnummer. Voor professionele toepassingen is een rechtstreekse verbinding met DN1 mogelijk.

T E L E P A D 1
p t t t e l e c o m

Kies een dienst, of

- 1 toegang tot Datanet 1
- 2 geïdentificeerd kiezen
- 3 overzicht van diensten
- 9 verbinding verbreken

Maak Uw keuze:1

Figuur 1: het menu van de PAD.

Bovenstaande uitleg over pakketnetwerken is erg beperkt, maar voldoende om de rest van het verhaal te kunnen volgen. Wie het naadje van de kous wil weten kan terecht in een van de vele boeken over datacommunicatie, bijvoorbeeld het boek 'Datacom-

0310690157800
com
Welcome to BIX -- ttyx1, 6545
bix= = B Y T E C O S Y 3.1.9 = =

Welcome to BIX, the BYTE Information Exchange

McGraw-Hill Information Services Co.
Copyright (c) 1988 by McGraw-Hill Inc.

CoSy Conferencing System, Copyright (c) 1984 University of Guelph

Need BIX voice help...

In the U.S. and Canada call 800-227-2983, in NH and elsewhere call 603-924-7681 8:30 a.m. to 11:00 p.m. EDT (-4 GMT) weekdays
Name?

municatie voor computer gebruikers' van R.J.L. Nieland dat eerder in PTC print is besproken.

Datanet 1

Zoals gezegd wordt de verbinding met Datanet 1 gemaakt door met een modem op te bellen naar een PAD van de PTT. Nadat het soort terminal is vastgesteld (de PAD beschouwt de opbeller als terminal) volgt een menu als getoond in figuur 1.

De diensten die onder keuze 3 worden getoond zijn vrij te kiezen. De database die u gaat gebruiken betaalt in dit geval de kosten van de verbinding, meestal omdat die vervolgens weer aan u in rekening kunnen worden gebracht. Voorbeelden hiervan zijn Girotel en Memocom.

Van de mogelijkheden onder keuze 1 en 2 is slechts gebruik te maken als u beschikt over een toegangscode en password. Daarvoor geldt een maandelijks abonnement. Op dat moment weet DN1 wie er voor de verbinding gaat betalen. De kosten voor alle datanetwerken waar u verder langs komt op weg naar uw bestemming worden allemaal door DN1 in rekening gebracht.

Zoals u al zult begrijpen zijn de internationale verbindingen uitsluitend toegankelijk voor geïdentificeerde opbellers. Na het intikken van de benodigde codes kan de gewenste bestemming worden gekozen. Dit is vergelijkbaar met het kiezen bij gewoon telefoneren, al kunt u nu het nummer intikken. Een internationaal nummer begint met een 0 (zoals de 09 bij internationaal telefoneren) en wordt gevolgd door 4 cijfers van het gewenste buitenlandse datanetzwerk en een aantal cijfers voor het abonneenummer. Voor BIX is dit bijvoorbeeld 0 3106 90157800.

Figuur 2: het intro-scherm van BIX.

De eerste pogingen

Enigszins afgeschrikt door de kosten rond CompuServe (waarover later meer) besloot ik maar eens te beginnen met BIX. Na enige telefoontjes had ik een aanvraagformulier voor een PAD toegang en enkele dagen later een brief met de toegangscode. Na inloggen op de PAD en het intoetsen van het complete bestemmingsadres verscheen het logo van de BIX (figuur 2). Verbaasd door de eenvoud waarmee dit soort verbindingen kan worden gemaakt besloot ik de verbinding te verbreken.

Om in BIX te kunnen werken moet er natuurlijk nog meer gebeuren, er is een BIX toegangsnummer nodig. BIX blijkt te werken met zogenaamde on-line registration, dat wil zeggen dat de eerste keer bij het aanloggen allerlei informatie moet worden ingetikt.

Bovendien moet BIX worden betaald. Aangezien alles in Amerika met plastic geld gebeurt vraagt BIX dan ook om het nummer van uw VISA of MasterCard.

Na ontvangst van deze gegevens gaat BIX één en ander controleren, en krijgt u na verloop van tijd een uitgebreide handleiding en aanvraagformulier thuis. Bij de handleiding van ruim 200 pagina's zit ook een diskette met het programma BIX simulator. Dit programma verzorgt een eenvoudige nabootsing van het gebruik van BIX, ideaal om te oefenen zonder dat het geld kost.

Maar na enige tijd studeren op de handleiding en spelen met de simulator wordt het toch echt tijd om eens verder te gaan kijken. Om in de hiervoor beschreven conferenties te gaan kijken moet je jezelf aanmelden als een deelnemer met het 'join' commando. Vanaf dat moment zal BIX bijhouden

tot hoever je de conferentie al hebt gezien, en krijg je bij aanloggen steeds te zien hoeveel nieuwe berichten er bij gekomen zijn die je nog niet hebt gezien. Als nieuwe gebruiker ben je automatisch deelnemer van de 'learn' conferentie waarin een aantal tips staan voor nieuwe gebruikers. Afmelden van een conferentie gebeurt met 'resign'. Als volgende poging heb ik maar eens een 'join borland' gedaan om de informatie van die software leverancier te bekijken. Het blijkt dan dat binnen zo'n conferentie weer een onderverdeling is gemaakt in diverse onderwerpen (topics). Voor deze conferentie bijvoorbeeld t.pascal, turbo.c, reflex, listings en nog twee dozijn. Ik koos voor 't.pascal' en zag tot mijn verbazing dat er maar 50 nieuwe berichten waren. Enkele ervan heb ik bekeken, nog eens in 'listings' gekeken en ook daar waren er maar zo'n dikke 50. Nog even gekeken wie er op dat moment nog meer in BIX aanwezig was, een twintigtal gebruikers, achteraf gezien niet zo gek met zes uur tijdsverschil (figuur 3). Teleurgesteld door zo weinig activiteit verbrak ik de verbinding maar.

Pas na nogmaals bladeren in de handleiding begreep ik wat er aan de hand was. Om te voorkomen dat je als nieuwe deelnemer verdrinkt in de informatie kiest BIX alleen de laatste 50 berichten in de conferentie als nieuwe te lezen berichten. In werkelijkheid waren er zo'n 2400 berichten alleen al over Turbo Pascal. Met behulp van zoekopdrachten zijn alle berichten af te zoeken op het voorkomen van een bepaalde tekst, zo kun je redelijk je weg vinden in zo'n conferentie. Enkele dagen later heb ik opnieuw gebruik gemaakt van BIX. Dat was net op de dag na het bekendmaken van de details over de geruchtmakende koude

kernfusie. Uit het nieuwsbulletin bleek dat de complete tekst van de publikatie van Jones in BIX stond om te downloaden, dat heb ik niet gedaan omdat ik het toch niet zou snappen, maar het geeft wel aan dat er best actuele informatie te vinden is (figuur 4).

Bij het uitproberen van de grafische mogelijkheden van een printer (met een Turbo Pascal programma) gebeurden er gekke dingen bij het afdrukken van een ^Z. Binnen 5 minuten had ik in BIX gevonden dat dit een gevolg was van de manier waarop TP de printer opent (figuur 5). In BIX stond ook een voorbeeld van een procedure waarmee je dit probleem kunt omzeilen. Heel handig, zo iets kan je een avond zoeken besparen.

Electronische post heb ik in BIX nog nauwelijks gebruikt. Een aardige mogelijkheid van de electronische post in BIX is dat aan een dergelijk bericht ook nog een binaire file (programma of ARC file) is te knopen en dan samen met de post te verzenden.

Ook CBix, een voorziening om rechtstreeks met mede-gebruikers te communiceren, heb ik niet gebruikt.

De kosten

Al eerder heb ik opmerkingen gemaakt over de kosten van dit soort experimenten. De kosten zijn natuurlijk belangrijk omdat de prijs van deze diensten toch grotendeels bepaalt of het al of niet leuk is.

De eerste kostenpost is de PAD aansluiting op DN1, het abonnement is f 30,- per maand, gebruik van de PAD is tegen lokaal tarief 's avonds te verwachten (zo'n 60 cent per uur). Aanvraag van een toegang voor BIX kost \$ 39, inclusief de genoemde diskette en handleiding. BIX kent verder geen vast abonnement.

Figuur 3: de mede-gebruikers.

Subscriber Information Menu

- 1 Show who is online now
- 2 Search BIX subscriber list
- 3 Show a subscriber's online resume
- 4 Show your account status
- mm Main menu

Enter a menu option or ? for help: 1
BIX users:

al	brianock	gsmarte	lhancock	rcook
areinhardt	dmason	hardsoft	mweinstein	rvanderheij
blackfox	eburnette	hwehrmann	pjoelsson	shofstader
bmcclain	frankhayes	judell	rbaetschmann	srindsberg

=====
system.news/**BULLETIN** #514, from sysmgr, 674 chars, Thu Apr 6 16:51:14 1989

TITLE: Coming Up on BIX and BIX News

4/12 Lattice staff at 9 eastern in CBix in the 'lattice' conference.

4/11 CBix session on "Upgrading the AT clone to 386 vs high-speed 286" in 'ibm.at' conference tonight at 9 eastern.

4/10 All this week, Microbytes News Reports from COMDEX Chicago.

4/6 Fusion energy experiment discussed in the 'tojerry' topic 'journal' topic. Jones' & Palmer's paper # 63 in 'long.messages'.

4/6 OSes for high-performance, small computers covered in the topic 'op.sys' in 'supermicros' conference.

4/6 Exchange on chaotic natural processes begins at message 142 of the topic 'natural' in the 'sciences' conference.

Figuur 4: het news bulletin.

Borland/turbo.pascal #1181, from jsieraski, 1077 chars, Mon Jan 18 14:38:04 1988
This is a comment to message 1168.

There is/are comment(s) on this message.

The problem is that the Lst device is opened by default in what is referred to as cooked mode instead of binary mode. Here is a routine that will force the Lst device into binary mode so your program will send data un-cooked to the Lst device:

Figuur 5: de oplossing van een Pascal probleem.

De resterende kosten zijn afhankelijk van het gebruik, de PTT telt netjes alle pakketten die worden verzonden en rekent een bedrag per pakket.
Bovendien is er nog een tijdstarief. Voor een bestemming in Amerika gelden op dit moment de volgende prijzen:

f 0,25	opzetten van de internationale verbinding
f 0,25	per minuut aansluitijd
f 0,015	per pakket van maximaal 64 byte

Ook BIX kent een tijdstarief voor het gebruik. Tijdens de avonduren kost dat:

\$ 9	per uur voor gebruik van BIX
\$ 2	per uur voor gebruik van Tymnet

De grootste kostenpost blijkt in de praktijk het pakettarief te zijn. Van een dialoog met BIX is moeilijk te beoordelen hoeveel pakketten er nodig zijn. Een minuut of 10 werken levert al snel 16 KByte aan data. Als je aanneemt dat de pakketten effectief half gevuld zijn kost dat ongeveer f 10,-. Het downloaden van een file van 64 KByte komt dicht in de buurt van de f 50,-.

Bovenstaande voorbeelden zouden bij rechtstreeks bellen naar Amerika met een 2400 baud modem respectievelijk f 30,- en f 15,- zijn. Het is dus duidelijk dat gebruik van een datanetwork niet altijd voordeel biedt, het is alleen voordelig als naar verhouding weinig data wordt ontvangen en verzonden.

Voor de grootgebruiker biedt BIX de mogelijkheid om tegen een vast tarief van \$ 39 per kwartaal onbeperkt BIX te gebruiken. Hiermee vervalt de \$ 9 per uur, maar de andere kosten moeten natuurlijk nog steeds worden betaald. Het is natuurlijk best mogelijk om de verzonden data aanzienlijk te beperken. Voor BIX kan dat bijvoorbeeld door de menu-structuur uit te zetten. In plaats van een menu van 15 regels (kost een kwartje) komt er een enkele korte prompt (voor anderhalve cent).

Verder is het mogelijk de gewenste informatie te combineren en dan als enkele file te downloaden, in de toekomst mogelijk zelfs gecomprimeerd begreep ik. In BIX zijn ook enkele conferenties waar men zich bezig houdt met het ontwikkelen van scripts (bijvoorbeeld voor Procomm) om de communicatie automatisch (en dus zo snel mogelijk) af te handelen.

Conclusie

Ondanks alle technische voorzieningen is het communiceren met computers in de Verenigde Staten een behoorlijk dure hobby. De prijs van dit alles drukt de pret behoorlijk. Of het zijn geld waard is hangt sterk af van uw interesse. In elk geval is het aan te bevelen eerst maar eens wat dichter bij huis te oefenen, BIX is zeker zonder menu-structuur niet echt simpel in het gebruik.

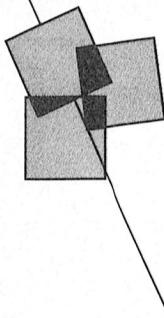
Een abonnement op Datanet-1 lijkt voor een incidentele gebruiker niet de voordeligste oplossing, met een 2400 baud modem is door rechtstreeks bellen ook een heel eind te komen.

Hopelijk heeft u door dit verhaal in elk geval een indruk gekregen wat het eventueel voor uw hobby zou kunnen betekenen.

Inlichtingen

Voor informatie over een PAD aansluiting op Datanet-1 kunt u contact opnemen met:

PTT-Telecom Datacommunicatie
Postbus 37
1400 AA Bussum
Tel 06-0336

Uit de buitenwereld

Willem Laros

Proef met chipcard in Woerden

Vanaf 1 november jl. kunnen de inwoners van Woerden in ruim 230 winkels en op drie benzinestations terecht met een chipcard. Zo'n 15.000 inwoners hebben zich voor deelname opgegeven.

In tegenstelling tot een magneetstripkaart behoeft een betaalautomaat bij een betaling met een smart-card geen on-line verbinding te hebben met een centrale (bank)computer. Lagere telefoonkosten zijn het prettige voordeel. De gebruiker stopt bij een deelnemende winkelier zijn pas in een automaat en toetst zijn pincode in. De automaat beoordeelt de bestedingsruimte en gaat wel of niet akkoord met de betaling. Als tastbaar bewijs van zijn aanschaf krijgt de koper - naast de goederen - een kassabon mee.

De proef in Woerden gaat twee jaar duren. De kosten worden geraamde op 10 miljoen gulden, te dragen door de deelnemende banken, het Hoofdbedrijfsschap Detailhandel en het ministerie van economische zaken. Ook de Consumentenbond neemt als partij aan de proef deel.

Oort in uw computer....

Floppy. fiscus en autorijden

Een origineel idee om de autokosten te berekenen (in relatie met de wet Oort) komt van BMW-Nederland in Rijswijk. De diskette bevat informatie over deze wet, maar daarnaast ook een toelichting op de fiscale aspecten. De rekenvoorbeelden bieden de mogelijkheid eigen informatie toe te voegen, waarmee het programma vervolgens

de eventuele fiscale gevolgen berekent. De lichtblauwe 5½" flop, in een prachtig doosje, bevat onder meer de volgende toelichting:
Ga naar MS-DOS, doe de diskette in de A:drive, type A:(return), Oort (return). OORT! Durft u het commando aan uw computer te geven?

Minder bezoek op de Efficiencybeurs

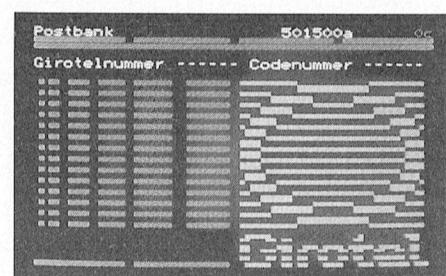
Geen 135.000 zoals in 1988, maar "slechts" 90.630 bezoekers trok de Efficiencybeurs dit jaar. Desondanks zijn de deelnemende bedrijven niet ontvreden. Minder kwantiteit, maar wel meer kwaliteit, luidt de open-deur verklaring altijd vanuit elke beursorganisatie.

Philips vertoonde in een lichte en uitnodigende stand de gehele computerrijn, inclusief de in alle opzichten opvallende LCD-schermen. Er waren verder onder meer demonstraties van het programma Dynamic Desk, dat bij elke Philips-computer wordt geleverd.

Girotel geeft gas

Het is nu ook mogelijk om de Girotel-computer te bellen met modems die een snelheid hebben van 1200/1200 en 2400/2400 bits per seconde. Het aantal van 12.000 deelnemende girorekeninghouders zal hierdoor wellicht sterk toenemen. De bedoeling is vooral in te spelen op het toenemende professionele gebruik van modems in het bedrijfsleven. Voor zakelijke relaties is ook het Saldo Beheer programma, waarmee zakelijke rekeninghouders vanaf 8.00 uur 's morgens de actuele

rekening courant-saldi naar de eigen PC kunnen laden.

Kleurenportable met 386-processor

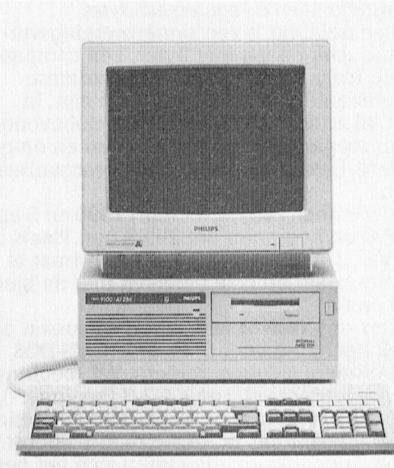
Helaas niet in de Philips-stand was op de Efficiency-beurs in Amsterdam onlangs de eerste portable te zien met een full colour 14" beeldscherm. Het gewicht bedraagt nog geen 10 kg. Philips kondigde onlangs aan rond de jaarwisseling met een portable uit te komen. De markt voor portables is een hele interessante: haast is dus geboden.

De eerste portable met full colour 14" beeldscherm.

Basisscholen krijgen Philips computers

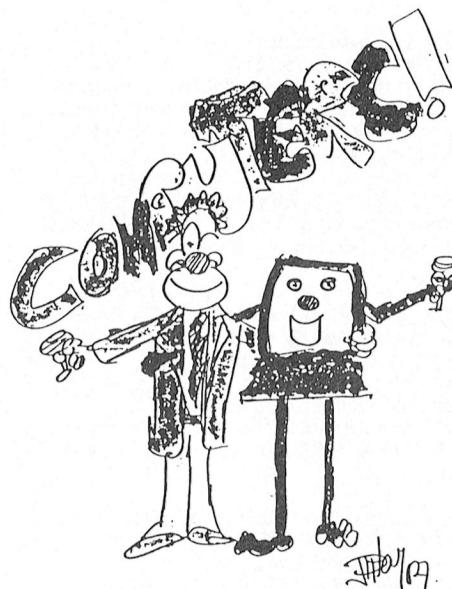
Definitief gaat Philips de 10.000 basisscholen in ons land voorzien van 286 AT-computers met kleurenmonitor en printer. Het gaat in totaal om minstens 25.000 computers. Als software-omgeving is de keuze gevallen op MS-Windows. De bovenbouw van het Lager Technisch Onderwijs krijgt van Commodore rond de 1000 computers: dit valt buiten het zogenaamde Come-nius-project voor basis- en bijzonder onderwijs.

Philips AT's voor de Nederlandse basisscholen.

Wijndatabank in Zoetermeer

Dranken- en wijnhandel Boonekamp in Zoetermeer heeft een wijndatabank. Het programma dat hiervoor door Compuvin geschreven is bevat zevenhonderd pagina's wijnwetenswaardigheden. De databank is bereikbaar onder nummer 079-166646. Bestellen kan óók. (Hik..)

Teleac cursus-informatie

Cursus Desk Top Publishing

Wat is Desk Top Publishing, hoe wordt het zinvol gebruikt, wat heeft u ervoor nodig? Op deze vragen geeft de nieuwe Teleac-cursus "Desk Top Publishing" antwoord. De cursus is in eerste instantie bedoeld voor die mensen die bedrijfsmatig de beschikking hebben over een computer met DTP-mogelijkheden of tot de aanschaf hiervan over willen gaan. Via de cursus kan men kennis en vaardigheden op DTP-gebied opdoen maar de cursus wil ook een leidraad zijn bij de keuze voor apparatuur en software. Uitgangspunt is het wegwijs maken van de computergebruiker in het gehele gebied dat DTP bestrijkt. Hoewel uit het bovenstaande duidelijk wordt dat deze cursus primair gericht is op de meer professionele gebruikers, vinden we de inhoud van de cursus interessant genoeg om ook de hobbyisten op het bestaan er van te wijzen. De cursus beslaat uit tien televisie- en radio-lessen, waar ingegaan wordt op onderwerpen als grafische aspecten van DTP (tekst, illustraties, lettertypen, etc.), benodigd apparatuur, eisen die

aan bepaalde publikaties gesteld worden, de consequenties van DTP binnen een organisatie, etc. Wilt u daarover wat meer te weten komen, dan is het zeker de moeite waard de cursus te volgen. Voor de serieuze cursisten is er cursusboek beschikbaar, kosten f 145,-.

De televisie-uitzendingen beginnen op maandag 11 december, de radio-lessen starten op maandag 1 januari 1990. Op maandag 4 december wordt een inleidende documentaire uitgezonden.

Wel cursusmateriaal, geen uitzendingen

Van een aantal computercursussen die Teleac in de periode 1984-1989 heeft uitgezonden is het schriftelijk materiaal nog verkrijgbaar. De cursussen worden niet herhaald maar als u wat meer over de betreffende onderwerpen wilt weten komt u met zelfstudie natuurlijk ook een eind. Het gaat om de volgende cursussen:

Vrouw en computer

Een cursus over de invloed van de toe-

nemende automatisering op de maatschappij. Het cursusboek bevat 165 pagina's.

Prijs: f 29,50/BF 565
ISBN: 90 6533 147 6

Structuur in BASIC

Een cursus programmeren in GW-BASIC voor IBM PC's en compatibles.

Prijs: f 125,-/BF 2360
ISBN: 90 6533 128 x

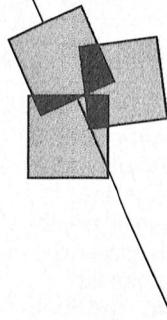
Personal Computer 2

Een praktische cursus met tips en suggesties voor computergebruikers. He cursusboek bevat ruim 350 pagina's. Deel 1 van deze cursus is niet meer te verkrijgen!

Prijs: f 95,-/BF 1800
ISBN: 90 6533 127 1

Informatie

Voor meer informatie over de cursus "Desk Top Publishing" en het bestellen van het cursusmateriaal kunt u terecht bij Teleac, Postbus 2412, 3500 GK Utrecht, 030-946946 (tijdens kantooruren).

Nieuws uit de afdelingen

Afdeling Amstelland

Amstelhoven en MS-DOS

Tijdens de bijeenkomsten in Amstelveen zullen wij ook de nodige aandacht besteden aan de PC en MS-DOS. Tot nu toe lag het accent op MSX maar aangezien een zeer groot deel van onze huidige leden een PC bezit, is het vanzelfsprekend dat ook zij in Amstelveen terecht kunnen. Dus MS-DOS-sers, kom (ook) naar Amstelveen!!

Kernen: vóór de leden, dóór de leden

Wie zich bij een bepaalde kern wil aansluiten of een bepaalde kern wil leiden kan dat óf per telefoon doen, tel.nr. 020-438106, óf mondeling tijdens één van de bijeenkomsten. Wie biedt zich aan?

Het is interessant om te kunnen melden dat de volgende kernen intussen een leider hebben:

Programmeren: V.W.Schaeffer, 02979-84326
dBase: G.Wessels, 02977-28052
Ease: H.Bouwman, 020-414815
Hardware: A.Buurmeijer, 020-174708

Programma clubavonden najaar 89

Wibauthuis, Amsterdam:

1/12 Cursus GW-Basic en Quick Basic door Victor Schaeffer
Amstelhoven, Amstelveen:
21/11 Lezing over dBase II (MSX) en dBase III (PC) door kernleider Gerard Wessels
19/12 Lezing over Ease door kernleider Henk Bouwman

PTC-Winkel

Zoals ook reeds in de Nieuwsbrief van augustus vermeld zal de PTC-winkel in dit jaar nog 1x onze afdeling bezoeken en wel op 1 december in Amsterdam.

Philips MSX-modem

Ten behoeve van onze MSX-leden hebben wij een Philips-modem beschikbaar waar u voor een periode van twee maanden gratis gebruik van kunt maken. Hebt u interesse, bel dan Wietze Troost, de secretaris, tel.nr. 020-438106.

Amstelland en Timesoft

Het bestuur van onze afdeling heeft in het voorjaar het initiatief genomen om een samenwerkingsverband aan te gaan met Timesoft. Nu, ruim een half jaar later, zouden wij het op prijs stellen om van onze leden te horen hoe hun ervaringen zijn met betrekking tot o.a. mailings, kortingskaart, etc.

Bijeenkomsten data voorjaar 1990

Amsterdam, Wibauthuis:

5 jan, 2 feb, 2 mrt, 6 apr, 11 mei en 9 juni.
Amstelveen, Amstelhoven:

16 jan, 20 feb, 20 mrt, 17 apr, 15 mei en 19 juni.

Over de activiteiten die er op die data zullen

plaats vinden wordt u via de Nieuwsbrief en PTC print op de hoogte gehouden.

Amstelland en computerclub Bytes

Onze afdeling is een samenwerkingsverband aangegaan met Bytes, een computerclub waar hoofdzakelijk Amsterdamse (gemeente)ambtenaren lid van zijn. In totaal zo'n 1500 in getal. Hun clubavonden zijn toegankelijk voor PTC-leden en omgekeerd. Deze avonden worden georganiseerd op:

7 december 1989, 1 februari 1990 en 5 april 1990 en beginnen om 20:00 uur. Plaats: G.V.B., Garage West, Jan Tooropstraat te Amsterdam en is te bereiken met de lijnen 13 en 68.

Bytes organiseert een aantal cursussen die ook open zijn voor onze leden: MS-DOS (beginners en gevorderden), WP (beginners en gevorderden), Lotus 1-2-3 (beginners), PC-File + (beginners). Plaats van handeling: AMC Ziekenhuis in Amsterdam Zuidoost. Voor meer informatie kunt u zich het beste wenden tot de secretaris van Bytes: V.H.M. Croese, tel.nr. 020-134831.

Wietze Troost,
secretaris

Afdeling Arnhem

Het modemgebruik gaat in onze samenleving een steeds belangrijker plaats innemen. Naast het rondneuzen in databases is het ook al mogelijk om vanachter uw terminal eens gezellig te gaan winkelen, informatie in te winnen over allerlei onderwerpen, of als thuisbankier op te treden. Aangezien deze vorm van dienstverlening in de nabije toekomst alleen maar zal toenemen werd op maandag 2 oktober bij de afdeling Arnhem een demoavond gepresenteerd door Jan van Rekum, de database van de PTC, over datacommunicatie. Aangezien Jan vorig seizoen al eens een lezing had gehouden over datacommunicatie met databases, ging het deze avond over communicatie tussen computers onderling. Voor de MSX werden DataCom, Xmod 12/50, Kermit, en BBS behandeld en gedemonstreerd. Voor de PC het nieuwe veelzijdige programma Telix, een verbeterde versie van Procomm. Overigens had Jan nog een goede tip. Voor communicatie tussen twee computers onderling heeft u voor het programma DataCom versie CDPD 1024 nodig. Indien u niet weet welke versie u heeft kunt u dit opvragen door in het hoofdmenu shift v (hoofdletter V) in te typen. Bent u nog in bezit van een oude versie, dan kunt u hiermee de nieuwe versie + handleiding downloaden uit IS2000.

Kernen

Binnen de afdeling Arnhem is op 19 september een aantal kernen opgericht. Een kern bestaat uit een min of meer vast groepje leden die gezamenlijk in een onderwerp

zijn geïnteresseerd. Binnen de kern kunnen de leden dan ervaringen uit wisselen, elkaar helpen bij het oplossen van problemen, of nieuwe toepassingen bedenken.

Momenteel zijn de onderstaande kernen actief:

- EASE
- Videographics
- Dynamic Publisher
- Werken met een modem
- Besturing met de computer

Aangezien er voor de kernen nogal veel belangstelling bestaat heeft het bestuur van de afdeling Arnhem besloten om de kernavonden voortaan iedere derde dinsdag van de maand te houden.

Cursussen

Op 31 oktober zijn de cursussen "Hoe kom ik met mijn PC op gang" en "Basic voor beginners" gestart. De PC-start cursus wordt in drie aaneen gesloten weken met één cursusavond per week gehouden. De Basiccursus zal zes tot acht cursusavonden omvatten en tweewekelijks (m.u.v. de feestdagen) worden gegeven. Aangezien een aantal leden zich zowel voor de PC-start, als voor de MS-DOS cursus hebben opgegeven zal de MS-DOS cursus in januari beginnen zodat deze leden beide cursussen kunnen volgen. Overigens hebben alle leden die zich hebben aangemeld voor het volgen van een cursus persoonlijk bericht ontvangen over cursusdata, tijden, en cursuskosten.

Programma

Op maandag 4 december zal er een lezing worden gehouden over het programma dBase door de heer R. Brongers van afdeling Het Gooi. Naast het werken als een database, waarbij u zelf de structuur kan bepalen, bezit dBase ook nog een zeer krachtige programmeertaal waarmee u uw specifieke wensen op het gebied van gegevensbeheer zelf kunt programmeren. dBase draait onder versie 2 op de MSX, en onder versie 3, 3+, en 4 op de PC.

Op 8 januari zal er een instuifavond worden georganiseerd waarbij tevens de winkel vanuit Eindhoven aanwezig zal zijn.

Gerard Schreurs

Afdeling Eindhoven

"Sinterklaas kapoentje, geef mijn vrouw een zoentje.", Nee dat kan niet. "Sinterklaaska .." Laat er nu nergens public domain software zijn om Sinterklaasgedichten te schrijven. Toch moet de Sinterklaasavond een succes worden. Mede daarom hebben wij op dinsdag 5 december geen clubavond. Dan hebben de huisgenoten de computerliefhebber ook weer eens thuis.

Maar ook mede daarom wordt er op dinsdag 28 november a.s. extra aandacht aan de afdelingswinkel besteed. Voor hen, die nog een eigen cadeautje thuis in de zak willen

schuiven: de winkel is tijdens de clubavond tot tien uur open.

In december is er maar één clubavond, want dinsdag 26 december worden we 's avonds ook thuis verwacht. De meesten van ons teminste. De enige clubavond in december is dinsdag 12 december maar dat wordt dan ook een bijzondere avond. In het kader van telecommunicatie met behulp van de PC houdt de afdeling in samenwerking met Micro Technology B.V. die avond een MODEM SHOW in het Henriëtte Roelants Act.Centrum. De avond is natuurlijk voor alle PTC leden toegankelijk. Er wordt dan ruim uitleg gegeven over de PC-modems en het gebruik en de aanschaf ervan.

Als vervolg op deze modeshow trachten wij in Januari in samenwerking met de PTT/Girodienst een avond te organiseren over de verschillende soorten teleprocessing die de PTT aanbiedt. Let dus op het decembernummer van PTC print.

De eerste MS-DOS cursus van dit seizoen is weer afgelopen. Na de jaarwisseling komt er weer een nieuwe cursus. Zo'n cursus duurt vier of vijf avonden. Er is voldoende apparatuur voor oefenen aanwezig. Enige tijd na de cursus wordt er nog een herhalingsavond gegeven waarbij wordt ingegaan op de moeilijkheden en de vragen, die bij de toepassing van het geleerde naar voren zijn gekomen. Daarnaast ligt volop literatuur over de behandelde onderwerpen op de leestafel. Dat alles kost de leden een bedrag van 20 gulden.

Wist u trouwens, dat wij op de avonden begin oktober op diezelfde leestafel ook een boek hadden liggen over virussen. (Bent u er ook goed van afgekomen?) Maar ook liggen er tal van andere boeken over de grote pakketten die in omloop zijn.

De vaste bezoekers van de clubavonden hebben inmiddels geconstateerd, dat ons machinepark nog verder is uitgebreid. Iedere clubavond zal alle apparatuur worden opgesteld. Maar let op: de opgestelde CLUB-computers zijn in de eerste plaats voor assistentie of advies! Veelal zal er van ieder type een van de machines in gebruik zijn bij een hulppost. Worden ze daarvoor niet gebruikt of gevraagd dan mag er natuurlijk door een ieder op die computers worden geoeind of gespeeld.

Sommige van de nieuwe leden bellen op want ze hebben niets van de afdeling gehoord. Het blijkt dan dat ze regelmatig een convocatie verwachten voor de avonden die worden georganiseerd. Helaas is dat een te kostbare aangelegenheid. Daarom proberen we met het organiseren van speciale avonden rekening te houden met de verschijningsdatum van dit blad. De aankondigingen kunt u dan in deze kolommen lezen. Soms doet zich echter de kans voor dat iemand op korte termijn zijn medewerking aan een avond wil geven. Die aankondigingen vindt u dan in de avondkrant, die iedere clubavond verspreid wordt.

20 Maart 1990 wordt de jaarvergadering van de afdeling Eindhoven gehouden. Daar kunnen we de gang van zaken in de afdeling Eindhoven met elkaar bespreken. Wilt u eerder uw vragen kwijt: aan de leestafel kunt u ook iedere clubavond een bestuurslid aantreffen. Daar kunt u uw op- en aanmerkingen en uw suggesties en verlangens spuien.

Afdeling Leiden
De ledenavonden van september en okto-

ber werden een groot succes. Op de avond van oktober was aanwezig dhr. Bodelier van het NTI te Roosendaal die een boeiend relaas gaf over de ontwikkeling van de automatisering in het algemeen en vervolgens inzicht gaf in de cursussen die men kan volgen bij het NTI zowel om bekend te raken met de Personal Computer als om zich verder te bekwaam.

De cursussen werden die avond met een flinke korting aangeboden die geldig bleef tot eind september. Inmiddels hebben zich zoveel leden ingeschreven dat het NTI ons heeft laten weten bereid te zijn deze avonden eveneens bij andere afdelingen te willen organiseren. Nadere inlichtingen bij de afdeling Leiden.

De avond met Microsoft was een groot succes. Voor het eerst hadden wij "een volle bak", en Microsoft had kosten noch moeite gespaard er een succes van te maken, o.a. door het meebrengen van apparatuur waarmee de inhoud van het beeldscherm op een groot scherm geprojecteerd werd zodat door alle leden alle handelingen goed gevolgd konden worden. Zo was er een demonstratie van MS-Works, een programma dat databaseheer, tekstverwerking, grafieken en telecommunicatie verenigd. Dit evenvoudig d.m.v. pull-down menu's te bedienen programma werd vervolgens met een grote korting aan de leden aangeboden. Dit aanbod blijft geldig tot eind oktober en hoort u meer over de resultaten in het volgende nummer. De geschiedenis van MS- en PC-DOS werd uitvoerig besproken alsmede de te verwachten toekomstige ontwikkelingen van de diverse besturingsprogramma's in het algemeen.

Wij zijn van plan ook in het voorjaar door te gaan met deze avonden en op korte termijn zal een aantal bedrijven benaderd worden die hierover in aanmerking komen. U leest er meer over in het volgende nummer!

Bert Koppelaar

Afdeling Midden Nederland

Telex- en morsesignalen zijn heel goed met bijvoorbeeld een MSX-computer te ontvangen of te zenden en vervolgens te decoderen of leesbaar te maken. Wat je nodig hebt is:

- een goede kortegolf/amateur ontvanger
 - of een zender/ontvanger (met vergunning)
 - goede antenne, liefst buiten het huis
 - een convertor, zelfbouw of kant en klaar programma, dat de signalen decodeert
- Wat is telex of RITTY en morse of CW? Dit zijn tonen in een bepaalde frequentie, die uitgezonden worden via speciale zendapparatuur, varierend van een amateur- tot een weerstation. De toonhoogte en de snelheid van zenden wisselen nogal eens per zender. Met een variabel instelbare decoder en een daarvoor geschikt programma zijn deze signalen in een leesbaar schrift om te zetten. Hoe dit allemaal in zijn werk gaat wil ik graag 12 december as. laten zien.

Herma Straalman

Agenda
12/12

demonstratie decoderen en leesbaar maken van telex/morse-signalen door mevr. Straalman uit Zeist.

18/1 Algemene ledenvergadering. Het bestuur van onze afdeling is op zoek naar enthousiaste leden, die eventueel belangstelling hebben om in het bestuur zitting te nemen. Mede door het vertrek van een of meer bestuursleden kunnen wij zeker versterking gebruiken. U bent van harte welkom. De agenda met de bijbehorende stukken zullen t.z.t. verzonden worden.

Afdeling Rotterdam

Beste Computeraars,
de verenigingsavond van september was zeer druk bezocht, mede door de aanwezigheid van de PTC Winkel en door de lezing van K. Robers over Basicode. Er werd door de winkel een lekkere omzet gemaakt. Dit betekent dat dit soort activiteiten in een behoefte voorziet.

De reacties op de lezing van Klaas Robers waren zeer positief te noemen en dus wel voor herhaling vatbaar. Ook de belangstelling hiervoor was bemoedigend.

De verenigingsavond van 12 december staat in het teken van DATABANKEN. Zoals u weet zijn er vele databanken. Er wordt een overzicht gegeven van een aantal van deze databanken en de mogelijkheden die deze databanken te bieden hebben.

De ledenvergadering die gepland is op 6 februari wordt verschoven naar de verenigingsavond van 3 april 1990. De reden hiervoor is dat er een aantal bestuursleden niet aanwezig kunnen zijn in verband met werk, vakantie en huiselijke omstandigheden.

De verenigingsavond van 9 januari zal in het teken staan van WORDSTAR. Er zal een en ander verteld worden over dit bekende tekstverwerkerpakket.

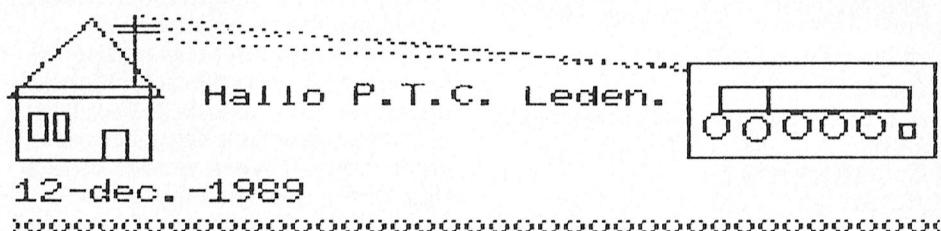
Winkel

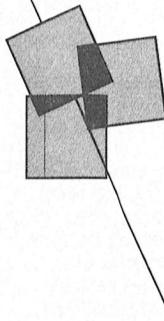
Voor uw aankopen voor St. Nicolaas is onze clubavond helaas te laat, maar voor een leuk Kerstcadeau is er vast wel iets in onze verenigingswinkel te vinden. Dit is dus ook een uitnodiging aan al die vrouwelijke partners, die zich wel een afvragen waar we mee bezig zijn. Kom eens kijken op 12 december en u vindt vast wel iets in onze winkel om met de Kerstdagen goed voor de dag te komen.

Bibliotheek

Met ingang van 7 november 1989 zijn we begonnen met het opzetten van een bibliotheek ten behoeve van onze leden. Het betreft een voorlopige proef met een beperkt aantal computerboeken, welke voor een periode van één maand gratis worden uitgeleend. Indien er voldoende animo

(wordt vervolgd op pagina 34)

Leest u mee?

Nieuws over boeken en publikaties

Referentiegids dBase IV

Deze gids is een klein handzaam boekje met daarin alle dBase IV commando's. De gids is ingedeeld naar de diverse onderdelen van het omvangrijke dBase-programma en bevat hoofdstukken over instructies, functies en set parameters. Bij elk commando staat een korte beschrijving en een verwijzing naar soortgelijke commando's. Gidsjes met deze opzet bestaan natuurlijk al veel langer; zo zullen bijvoorbeeld heel wat dBase II-gebruikers naast hun MSX-computer de Sybex software vraagbaak over dit programma hebben liggen. Dit boekje werkt niet zo.

Ik vind het jammer dat de diverse commando's niet op alfabet in de gids staan, Nu moet je telkens de index raadplegen om iets op te zoeken. Desondanks is dit voor de meer gevorderde (amateur-)programmeur, die genoeg heeft aan een korte aanwijzing, een aardig boekje. Beginners zullen er nogal wat informatie in missen.

dBase IV Referentiegids

Herzog,
A.W.Bruna Uitgevers/Data Becker Nederland,
ISBN 90 229 3673 2,
f 32,50.

Ed Laros

Het grote PC grafiek-boek

Voor veel PC-gebruikers is de video-kaart een moeilijk te begrijpen onderdeel van hun computer. Het grote PC grafiek-boek wil wat duidelijkheid in die ingewikkelde materie geven. Na enige theorie over een aantal bekende begrippen rond video-kaart en monitor, worden de verschillende video-normen en -kaarten besproken. Van iedere norm worden kenmerken en kwalificaties gegeven. Veel theorie maar het overzichtschema in de bijlage zet alles nog eens duidelijk op een rijtje. De installatie van kaarten in PS/2-, XT- en AT-computers wordt in een apart hoofdstuk behandeld. Dit hoofdstuk bevat eigenlijk niet veel meer dan de handleiding van uw computer of videokaart waarschijnlijk ook bevat.

Vanaf hoofdstuk 5 wordt de praktijk aangepakt: het gebruik van diverse bekende programma's met de verschillende kaarten. Als voorbeeld dienen o.a. WordPerfect, Word, Lotus 1-2-3, Symphony, MS-Windows, etc. Ook hier wordt niet veel meer gegeven dan wat extra uitleg bij de installatie van het programma voor de verschillende videokaarten. Alle genoemde programma's zijn van huis uit voorzien van uitstekende handleidingen, waarmee de installatie tot een goed einde gebracht moet kunnen worden. Het boek voegt daar weinig nieuws aan toe.

Hoofdstuk 6 gaat dieper in op het programmeren van videokaarten via een aantal populaire programmeertalen. Een tweetal programma's moet dit onderwerp wat verduidelijken. De rest van het boek wordt gevuld met de praktijk van het programmeren, niet via de bekend veronderstelde mogelijkheden van programmeertalen, maar via de verborgen mogelijkheden van DOS en de BIOS. De relevante BIOS-interrupts en -flags, het gebruik en de mogelijkheden worden op een rijtje gezet, doorspekt met allerlei voorbeeldjes. Daarna wordt een groot

aantal programma's (Assembler, BASIC en Turbo Pascal) gegeven die de grafische mogelijkheden moeten illustreren. Zo is er een programma om grafieken te maken, een eigen tekenset te ontwerpen, te bepalen welk type videokaart in de PC aanwezig is, etc. De listings zijn voorzien van een duidelijke toelichting op de werking van het programma. Overtypen is echter niet nodig, de programma's staan ook op de diskette die bij het boek geleverd wordt. Uiteraard vergt het doorwerken van dit deel de nodige uurtjes inspanning. Het boek wordt afgesloten met een hoofdstuk over poorten, registers en aansluitingen en de nodige overzichten en tabellen.

Ik twijfel een beetje in welke categorie ik dit boek moet plaatsen: voor beginners of voor gevorderden. Beide groepen zullen wat van hun gading vinden. Hoewel de auteur zich in de inleiding ook tot de beginners richt, zullen zij, vrees ik, halverwege afhaken. Gevorderden vinden waarschijnlijk niet al de informatie die ze zoeken. Maar als u wat inzicht wilt krijgen in het programmeren van videokaarten en de PC is niet helemaal nieuw gebied voor u, dan is dit boek best de moeite waard. Als naslagwerk zou ik het zeker niet willen aanbevelen.

Het grote PC grafiek-boek

Bomanns,
A.W.Bruna Uitgevers B.V., 1989,
ISBN 90 229 3662 7,
348 pag., f 89,90.

Lizet van Os

Het grote dBase IV-boek

Bij dezelfde uitgeverij als die waar de Referentiegids dBase IV is verschenen, verscheen Het grote dBase IV-boek. Naast een uitgebreide handleiding van alle commando's treffen we in deze uitgave ook veel schermfoto's uit dBase IV aan.

Voor iemand die voor het eerst met dBase aan de slag wil is dit boek een volledige handleiding, met naast uitleg per commando een behoorlijk stuk geschreven tekst met voorbeelden van korte programma's. Het zou naar mijn mening nog iets leerzamer zijn als ook bij de commando's wat kleine voorbeelden gegeven zouden worden. Toegewezen, het zou het grote dBase IV boek nog groter maken.....

Voor iedereen die wil kennismaken met de kracht van dBase IV biedt dit boek voldoende informatie. Maar ook naast de PC van de gevorderde gebruiker is deze uitgave op zijn plaats.

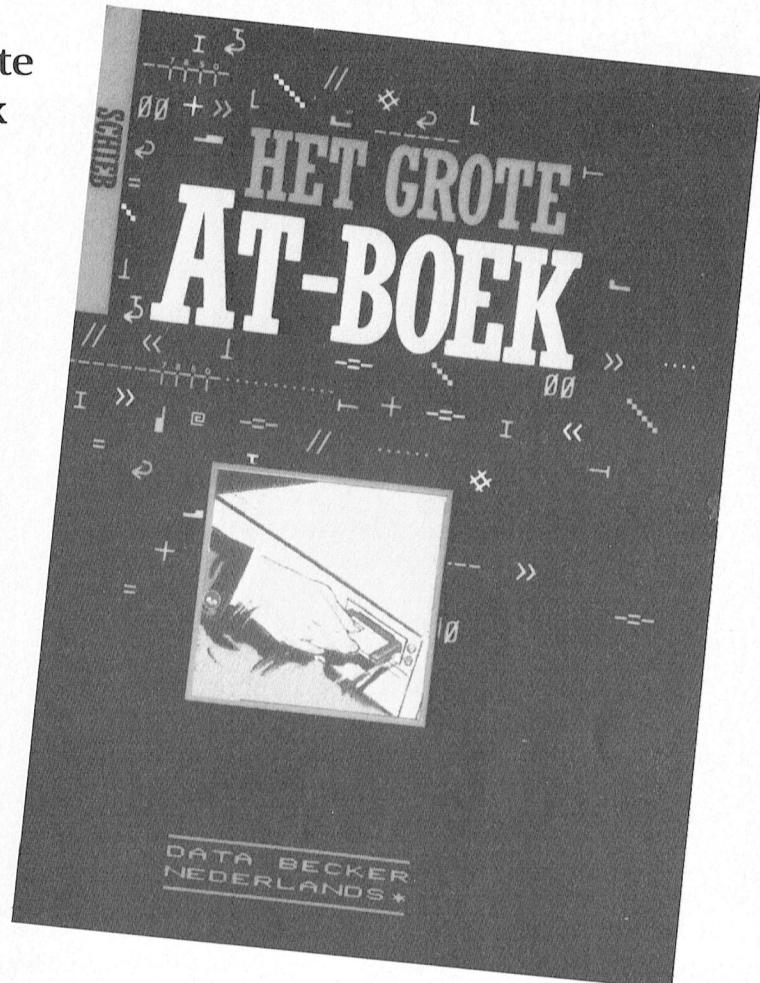

Het grote dBase IV-boek

Herzog,
A.W.Bruna Uitgevers/Data Becker Nederlands,
ISBN 90 229 3652 X,
f 79,90.

Ed Laros

Het grote AT-boek

Sommige boeken lees je in één adem uit. En Het grote AT-boek is wat mij betreft zo'n boek. De buitenkant mag er zijn (mooi, die nieuwe stijl van Data Becker!) maar de binnenkant is ook niet mis, en daar gaat het om.

Het boek is geen kopie van de handleiding die u bij uw AT krijgt. Het biedt informatie over de verschillende aspecten van de AT-computers. De IBM AT wordt hierbij als voorbeeld genomen maar uiteraard is het boek ook bedoeld voor alle compatibelen. Het boek 'leest lekker weg', maar nodigt ook uit tot uitproberen van de vele programmeervoorbeelden waarmee de eigenschappen van de AT geïllustreerd worden. Maar wat vindt u nu allemaal in dit boek?

Om te beginnen uitleg over de verschillende PC's, waarbij de vergelijking met PS/2 serie niet ontbreekt. Alles over de harddisk zoals configureren, partitioneren, formatteren, indelen, etc. Er is een hoofdstuk gewijd aan het AT-toetsenbord en de besturing ervan, mét voorbeeldprogramma's om de diverse mogelijkheden te verduidelijken.

Bijzonder leerzaam! Uiteraard ook uitleg over de videokaarten en de programmering daarvan. Nu is dit een onderwerp waar boeken vol over geschreven zijn maar Het grote AT-boek geeft toch een aardige indruk.

Verder vindt u er leerzame informatie over geheugenuitbreidingen, het gebruik van randapparatuur, en natuurlijk over DOS 4.0. En ook hiervoor geldt dat als u echt het naadje van de kous wilt weten u uiteindelijk toch een ander boek nodig hebt (tip: Het grote DOS 4.0 boek, eveneens van Data Becker), maar het boek helpt u toch een aardig eind op weg.

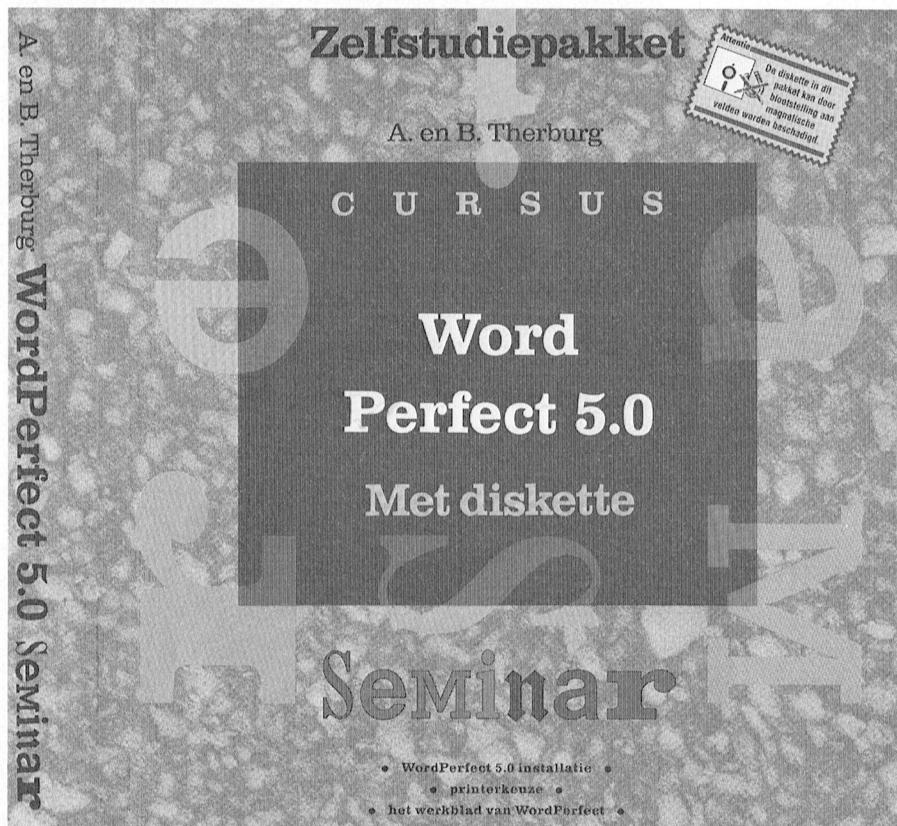
Het grote AT-boek moet u eigenlijk gelezen hebben als u optimaal wilt profiteren van uw AT. Als u het onderste uit de kan wilt, dan kunt u het beste met uw boek achter uw computer gaan zitten en de diverse voorbeelden uitproberen. Als u meer uit bent op wat algemene kennisverrijking, dan is een luie stoel aan te bevelen, hoewel u de aandacht er bij moet houden. Het boek is prima verzorgd en de Nederlandse vertaling (het boek is oorspronkelijk een Duitse uitgave) is prima. Een aanrader voor beginners én gevorderden.

Het grote AT-boek

J. Schieb,
A.W.Bruna Uitgevers/Data Becker Nederlandse,
ISBN 90 229 3680 5,
228 pag., f 79,90.

Lizet van Os

WordPerfect 5.0 Seminar

Vraag een PC-thuisgebruiker welke tekstverwerker hij of zij gebruikt en in veel gevallen klinkt het: WordPerfect 5.0. Logisch dat ook schrijvers en uitgevers mee willen profiteren van de enorme belangstelling voor dit formidabile software-pakket.

Het aanbieden van een extraatje aan potentiële lezers kan helpen deze in de boekenwinkel over de streep te trekken om het boek ook daadwerkelijk aan te schaffen. Zoals het begrip Nieuw! op een wasmiddel of chocoladereep óók nog steeds een positieve invloed heeft op de verkoopresultaten van een produkt. In dat licht moet u in mijn ogen ook de diskette van het WordPerfect 5.0 zelfstudiepakket zien. De ondertitel Seminar geeft het geheel een quasi wetenschappelijk tintje... Verkooptechnisch zit het dus wel snor met dit werkje van Data Becker van de hand van A. en B. Therburg. Maar het gáát natuurlijk om de inhoud, in dit geval van boek en (5½inch) diskette. Wie uitgebreid de inhoud van de diskettes en de installatieprocedure gaat beschrijven richt zich duidelijk op de grote groep illegale gebruikers van een bepaald pakket. Sinds de mensen van WordPerfect Europe openlijk verklaren dat hun organisatie dankzij illegaal thuisgebruik groot is geworden op de zakelijke markt moeten we hier maar vrede mee hebben. De eerste 35 pagina's zijn geheel gewijd aan installatie

en voorinstellingen: hierna volgt pas het werken met WP5.0.

Vanaf hier wordt het boek dan ook eigenlijk pas leuk en nuttig. De combinatie van de behandelde stof met de voorbeelden en de oefeningen zijn voor beginners met WordPerfect behoorlijk verhelderend. Ervaren 4.2-gebruikers hebben veel minder aan het boek, al komen nieuwe zaken als stijlen en illustraties invoegen goed aan bod. Om daar optimaal van te profiteren is echter een laserprinter noodzakelijk, en die héeft voorlopig niet iedereen thuis. Elk hoofdstuk sluiten de schrijvers af met een samenvatting van de behandelde functies.

De diskette bevat tamelijk aardige informatie. Veel mensen, die in één keer een hele stapel macro's op hun harde schijf willen hebben zullen nooit leren hoe je zo'n macro zelf maakt, maar dat is dan hun eigen schuld.

Al met al een aardig boek, maar er zijn betere. Zoals bijvoorbeeld het WordPerfect 5.0 Gebruikersboek van Hans Henkes (Uitgeverij Tutein Nolthenius). Maar ik geef toe: daar krijg je géén diskette bij.

WordPerfect 5.0 seminar

A. en B. Therburg,
A.W.Bruna Uitgeverijen B.V., 1989,
ISBN 90 229 3657 0,
f 100, =.

Willem Laros

Vervolg van pagina 31

bestaat en iedereen zich aan het reglement houdt, zijn we van plan, volgend jaar, deze bibliotheek aanzienlijk uit te breiden. Helaas is de ruimte die we hier in PTC Print ter beschikking hebben, te beperkt om het volledige reglement te publiceren. Echter op de clubavonden zijn voldoende exemplaren aanwezig.

Leestafel

Tevens hebben we vanaf begin november bij elke bijeenkomst een leestafel, waar diverse computer tijdschriften beschikbaar zijn. DEZE WORDEN ECHTER NIET UITGELEEND, maar kunnen ter plaatse gelezen worden. Ook voor deze service geldt... "NEEM DE REGELS IN ACHT", dan kunnen we misschien ook deze proef als geslaagd beschouwen.

We wensen u veel leesplezier en denken u nog meer redenen te hebben gegeven om onze clubavonden te bezoeken.

R.v.Poelgeest
A.v. Veelen

Afdeling Tilburg

Op de afdelingsbijeenkomst van 22 november zal vooral aandacht worden besteed aan printers. De heer Cor van Baalen, zo langzaamhand onze 'huisspecialist', zal dan vertellen hoe u printers kunt installeren en instellen onder BASIC en DOS en dit op diverse printers demonstreren.

Ook het gebruik met diverse programma's als Dynamic Publisher en WordPerfect komt aan de orde. Uiterraard kunt u ook terecht met uw eigen problemen op dit gebied. Dit belooft weer een interessante en nuttige avond te worden.

Let op: de decemberbijeenkomst is niet op de vierde maar op de derde woensdag van de maand: 20 december.

Afdeling Weert

Zondag 1 oktober is de "Open Dag Afd. Weert" een groot succes geworden. Vele gebruiksmogelijkheden werden gedemonstreerd. Ook werden vele vragen van bezoekers zo goed mogelijk beantwoord. Naar onze mening heeft ook de PTC-winkel (bus) goede zaken gedaan. Vaak bleek, dat veel mensen niet wisten, hoe met een computer gewerkt moet en kan worden.

We willen langs deze weg deze mensen oproepen om toch maar eens de afdelingsavonden te bezoeken. We denken dat de nu geplande twee dinsdagavonden per maand voor veel mensen ongelegen komen en denken er over om één van de avonden naar een andere dag te verzetten, bijvoorbeeld de donderdag. Welke dag dat is, zult u binnenkort lezen in ons afdelingsblad "PTC krant" en uiteraard in PTC print.

Voor het komende seizoen willen we ook een cursus "BASIC" gaan geven. Ons is niet bekend op welk niveau onze leden, die hierin geïnteresseerd zijn, bijgeschoold willen worden. Daarom, laat a.u.b. iets weten, zodat iedereen zoveel mogelijk van deze cursus kan opsteken. Misschien dat dan "programmeren in MSX machinetaal" ook meegenomen kan worden.

Geregeld worden er allerlei programma's en toepassingen gedemonstreerd, zowel op PC als op MSX en P2000. Ook is de mogelijkheid aanwezig boeken en apparatuur te lenen. Niemand hoeft zich bij ons te schamen om te laten blijken dat hij iets niet weet. Ook wij weten niet alles, maar gezamenlijk komen we er wel uit. Onder het genot van een kopje koffie worden zo heel wat problemen opgelost.

Huub Smits

Daar kan geen adventure tegenop

Willem Laros

"Mijn eerste computer was eigenlijk een rekenmachine van Texas Instruments. En die heb ik nog steeds. Daarna kwam de Sharp PC 1500 in 1983, vervolgens de VG 8235 met Home Office en nu werk ik op de NMS 8245, met het nog veel betere Ease. Maar eerlijk gezegd begin ik wel te denken aan de 9115, de XT met één drive en een harddisk. Vooral als ik in PTC print lees wat er met een programma als Dynamic Desk allemaal kan".

Ease-specialist

Aan het woord is W(im) Verhoeven, bij trouwe PTC print lezers bekend als auteur van artikelen over diverse nuttige toepassingen, gemaakt in het geïntegreerde MSX-programma Ease. Wij gingen in Nieuwerkerk a/d IJssel eens op bezoek bij deze computeraar-in-hart-en-nieren. "Zo'n 24 jaar begon ik de AMBI-opleiding, nadat ik daarvoor achtereen volgden het praktijkdiploma boekhouden, MBA en SPD had gedaan. AMBI studeren - de acht jaar daarop zou ik telkens een module halen - zonder computer is zoets als droogzwemmen. Via een bank en een accountantskantoor kwam ik terecht bij een groothandel, waar ik als boekhouder werkzaam was. Met een doorschrijfadministratie. En toen was er - ik had inmiddels trouwplannen - een situatie waarin ik kon kiezen uit twee banen: bij Philips computers of bij de gemeente Rotterdam."

Het werd, al zou men dit na het voorgaande niet verwachten, de gemeente Rotterdam. Eerst acht jaar bij Volkshuisvesting, daarna 22 jaar bij de Drinkwaterleiding (DWL). "De grootsheid van Philips benauwde me een beetje. Zelfs op de suikerzakjes stond Philips", herinnert Verhoeven zich. Hij zou 30 jaar in gemeentelijk dienst blijven: tot aan de VUT op zijn zestiende, nu anderhalf jaar geleden. "Toen die mogelijkheid zich voordeed heb ik daar gretig gebruik van gemaakt", aldus Verhoeven, die behalve computeraar ook een groot liefhebber van bridge is.

Wordstar

"De laatste drie jaar bij de Drinkwaterleiding was ik werkzaam in een stafbureau: hier kreeg ik de beschikking over een personal computer, en maakte ik kennis met het tekstverwerkingspakket Wordstar. Niet dat ik dat nou zo leuk vond: het werken met graphics, en bijvoorbeeld Gotische letters, vond ik veel leuker", licht Verhoeven toe. "Vanaf dat moment zei ik tegen mijn collega's: als ik met de VUT ga wil ik thuis ook een computer hebben. Waarop zij meestal reageerden met: 'Wat moet je nu in hemelsnaam met zo'n apparaat thuis doen?'"

Na Wikken en wegen, kijken en vergelijken werd het een MSX 8235. "Ik droomde en droom nog steeds van een computer als een encyclopedie: beeld, geluid en tekst, waaruit je snel de gewenste informatie kunt halen. In wezen zou een MSX daar heel geschikt voor zijn", vermoedt Verhoeven.

"Philips is regelmatig zijn tijd ver vooruit", vindt Verhoeven als het stopzetten van de MSX-produktie ter sprake komt. "Het is al enkele malen voorgekomen dat Philips met produkten op de markt kwam die flopten, omdat 'de massa' er nog niet rijp voor was". Over verkeerde planning en een mogelijk minder gelukkige marketing-strategie wil Verhoeven niets horen...

"Na de aanschaf van de MSX 8235 ben ik eerst uitgebreid de bijgeleverde handboeken gaan bestuderen. Daar heb ik enkele maanden voor genomen, telkens op de computer uitproberend hetgeen was beschreven". Verhoeven houdt niet van programmeren: "ik heb er aardigheid in om met bestaande software het onderste uit de kan te halen." Met deze grondige aanpak groeide onze MSX-liefhebber al snel uit zijn 8235, met Home Office II en één enkelzijdige diskdrive. "Het pakket Ease, dat ik bij de 8245 (met een dubbelzijdige drive) geleverd kreeg is vele malen beter, al gebruik ik nog wel

Wim Verhoeven,
computeraar-in-hart-en-nieren

steeds de kaartenbak van Home Office vanwege de geweldige manier van zoeken".

Ouderenzond

"De cursus 'Pensioen in zicht' bij de DWL wees me erop dat het verstandig was om me, eenmaal in de VUT, actief op te stellen in bijvoorbeeld een ouderenzond." Tot welk resultaat dit heeft geleid heeft u inmiddels al in enkele artikelen over Ease kunnen lezen. Wim Verhoeven is secretaris van de Algemene Nederlandse Bond van Ouderen in Nieuwerkerk a/d IJssel. Na de thee voert Verhoeven me mee naar zijn domein boven. De 8245 wordt gestart, en in kleur verschijnt het mooie MSX-openingsscherm. "Op dit moment ben ik met Dynamic Publisher een wervingsfoldér aan het maken". Verbaasd kijk ik naar het resultaat tot nu toe: professioneel ogend drukwerk krijg ik vaker onder ogen, maar nog nooit was dit gemaakt op een "eenvoudige" MSX..

(wordt vervolgd op pagina 37)

README files in een net jasje

Instellen van de printer onder MS-DOS

Cor van Baalen

In de praktijk blijkt het printen van tekst nogal eens moeilijkheden op te leveren.

En eerlijk gezegd, het is niet echt gemakkelijk wijs te worden uit de ingewikkelde instructie's waarmee u de printer kunt laten doen wat u wilt. En dan ook graag nog precies wat u wilt, en niet ongeveer.

Bovendien zijn de codes voor de diverse mogelijkheden zeker niet bij alle printers gelijk. Wat bij de ene printer de code is om bijvoorbeeld een vette letter te gebruiken, is voor de andere printer het sein om een tab uit te voeren. Zelfs tussen de types van hetzelfde merk kunnen die verschillen bestaan.

Afdrukken van README files

Onlangs kregen we op bureau PTC door één van de leden een interessant probleem voorgelegd:

Ik wil regelmatig rechtstreeks vanuit MS-DOS printen, bijvoorbeeld de bekende READ.ME files (of README-.DOC, LEES.DIT, LEES.DOC, READ1ST.TXT, LEES.ME enz., er is een ongebreidelde fantasie aanwezig bij de verzinners van dit soort namen). Nu kan ik natuurlijk gewoon intypen PRINT README.DOC en dan return. Dat werkt voortreffelijk, maar ik kan dan de printer bijna niet instellen. En dat wil ik nu juist wel! Ik wil bijvoorbeeld wel die file uitgeprint hebben, maar dan in NLQ (Near Letter Quality) of in het lettotype Condensed. Hoe moet dat nou?

Dat was niet zo eenvoudig als het in eerste instantie leek te zijn. Natuurlijk, er zijn printers waarbij dat soort opties door middel van schakelaars aan de voorzijde van de printer ingesteld kunnen worden. Maar in de eerste plaats is lang niet alles instelbaar en in de tweede plaats is niet elke printer zo instelbaar.

Een programma'tje schrijven in BASIC is mogelijk, je stuurt dan de betreffende codes naar de printer en zolang je de printer nu maar niet uitzet houdt die zijn instellingen keurig vast. Maar dat is zo omslachtig, eerst naar GWBasic, dan het programma uitvoeren, dan weer terug naar DOS. Je kunt daarvoor weer zo'n bekende BATCH-file maken,

maar toch... het moet eenvoudiger kunnen, dacht ik zo.

Gebruik van ESC-codes

En het kan ook eenvoudiger. U hebt natuurlijk wel de gebruiksaanwijzing van uw printer nodig. Laat ik eens een voorbeeld geven.

U wilt voortaan zo'n README.DOC-file eventueel uit kunnen printen in NLQ, met de letter Elite (daar gaan er wat meer van op een regel dan bij Pica). Bovendien wilt u de marges instellen op links 5 en rechts 87. Dat is dus aan beide zijden een marge van 5 posities, want Elite print 12 letters per inch en er gaan er dus maximaal 92 op één regel.

Eerst moeten de codes die bij deze instelling horen opgezocht worden. Als voorbeeld neem ik de NMS 1436 van Philips, daarvan heb ik de handleiding op mijn bureau liggen.

Near Letter Quality is code ESC x1 (zie bladzijde 134, item 12).

Lettertype ELITE is code ESC M (zelfde bladzijde, item 8).

De marges worden ingesteld met ESC X n1 n2, zegt de handleiding tenslotte op bladzijde 137, item 51. Goed, dat weten we nu dus.

Programmeren in EDLIN

Maar pas op, nu wordt het ingewikkeld! Het betreffende programma schrijf ik met behulp van EDLIN. Ik geef letter voor letter aan wat ik intyp. Eerst maar even een naam verzinnen:

MARENLQ.PRC lijkt me wel 'n mooie. Het betekent gewoon MARges zetten, ELite als letter kiezen en Near Letter Quality gebruiken. De toevoeging PRC betekent vanaf nu voor mij: dit programma bevat printercodes. U hoeft die naam overigens maar twee keer in te typen, anders had ik er wel wat eenvoudigers van gemaakt!

Het eerste probleem is: hoe stuur ik de ESC-code naar de printer? Nou is er gelukkig een toetscombinatie in MS-DOS die aangeeft: Pas op, wat nu volgt is geen gewoon karakter maar een code. Die toetscombinatie is Ctrl V (dus de Ctrl-toets ingedrukt houden en dan

op de V drukken, op het scherm verschijnt ^ V).

Maar nou nog ESC. Als je gewoon op de toets Esc drukt komt er \ op het scherm en de cursor springt naar de volgende regel. Het lijkt er niet echt op dat nu de code voor Esc ingevoerd is!

Maar wacht eens even. Na dié V moet een code komen. Als ik dus een letter of een teken stuur, dan vat MS-DOS dat niet op als letter of teken, maar als code! Dus als ik zou ingeven ^ VA dan stuur ik eigenlijk de code van A weg. En mijn printer, die van niets weet, denkt ook in codes; als die ná zo'n code een A ontvangt dan zegt-ie: "Aha, 'n één". En ná VB denkt-ie dat er code 2 gestuurd wordt. Esc heeft code 27, dat weet bijna iedereen. Dus als ik nou eens ^ V uitstuur, gevolgd door de zeventientigste letter ná de A, dan ben ik gered. Vlug even tellen: A1,B2,C3,... Z26 einde. Néé, ik moet niet de 26 hebben, ik moet de 27 hebben. Even in een ASCII-tabel kijken wat er komt ná de Z. Gelukkig zit die ook in de gebruiksaanwijzing van de printer (blz. 128). Ná de Z komt de [. Dus ^ V[zou dus de code voor ESC moeten zijn.

Instellen op NLQ was ESC x1, dat moet dus nu te regelen zijn, Elite is ESC M, mag óók geen probleem opleveren. Maar die marges, dat wordt moeilijker. Ná V wordt een code verwacht en wel de code voor 5 en de code voor 87.

Weer even in de ASCII-tabel kijken. Die 5 is natuurlijk wel te sturen, dat wordt gewoon E, maar die 87? Truuik gebruiken (en hopen dat het werkt): gewoon géén ^ V ervoor zetten en de ASCII-waarde 87 gebruiken, dat is dus de W. Heel eerlijk gezegd, toen ik het aan het uitzoeken was had ik er niet al te veel vertrouwen in. Het liep in het begin dan ook voor geen meter. Maar zie, met wat doorzetten en met behulp van EDLIN is het toch voor elkaar gekomen. Doe het dus precies zó als hieronder beschreven, en ga later dan zelf experimenteren. Waar ik bijvoorbeeld tegenaan liep was dat je de file met de code's echt in EDLIN moet schrijven. En dus niet via COPY CON want dat gaat niet.

Nu dus even stap voor stap, iedere regel moet afgesloten worden met de RETURN-toets:

```
EDLIN MARELNQ.PRC  
I  
V[x1^ V[M^ V[X^ VEW  
C  
E
```

Na het afsluiten van iedere regel verschijnt een mededeling op het scherm, respectievelijk:

EDLIN-bewerking op nieuw bestand
1:
2:
*

Na de afsluiten van de laatste regel gaat uw schijf even werken, daarna krijgt u weer de gewone melding die u gewend bent, dus A:\ of C:\ of zoetjes. Als u na het intypen van de eerste regel de melding krijgt: Bestand niet gevonden of opdracht onjuist, dan heeft u niet de goede schijf of niet de juiste directory te pakken; u moet het externe DOS-commando EDLIN op de schijf hebben staan. Normaal staat die op uw systeemschijfje.

Nou, het bestandje met de stuurcodes staat nu dus op uw schijf, als u DIR (RETURN) intypt moet u het voorbij zien komen. Het zal zo'n byte of 18 groot zijn, dus veel beslag legt het niet op uw schijfruimte.

U kunt ter controle het bestandje ook op het scherm laten komen. U typt dan in: TYPE MARELNQ.PRC, gevolgd door de RETURN-toets. En vervolgens ziet u iets heel vreemds (als het goed is). De regel die u naar ik hoop zorgvuldig heeft overgetypt is veranderd. Er staat nu alleen nog maar x1MXW. Alle door u zo zorgvuldig ingegeven ^V-codes zijn weg. En zo hoort 't ook.

Maken van een BATCH-file

Nu nog even een BATCH-file maken, zodat het ook gemakkelijk te gebruiken is. En nu verzinnen we dus wel een gemakkelijke naam, want die moeten we elke keer ingeven. EPRINT.BAT heb ik gebruikt. En dat doe ik dan zo (iedere regel weer afsluiten met de RETURN-toets):

```
COPY CON EPRINT.BAT  
COPY MARELNQ.PRC PRN -  
PRINT %1  
^Z
```

Vervolg van pagina 35

Handig manoeuvreren met de muis geeft Verhoeven vervolgens een staaltje desktop publishing weg. Schermen trekken aan mijn ogen voorbij. Wijzigingen brengt hij aan, stukken verdwijnen en komen weer terug. "Wat ik leuk vind is dat deze programma's mogelijkheden hebben die niet in de handleiding worden beschreven. Voor mijn eigen volledigheid dwing ik mezelf dit op te schrijven: zo ontstaan de artikelen voor PTC print".

Sorteren

Natuurlijk wordt ook Ease even geladen in de MSX. Bijna tweeduizend adressen zijn inmiddels in de database van het programma ingevoerd: sorteren duurt 23 minuten.

Moeilijkheden met zoeken in zo'n bestand heeft Verhoeven nooit gehad: een kwestie van eenvoudig een rapport maken en dat op het scherm laten afdrukken. De eigenlijke zoekfunctie (naar bijvoorbeeld Verh??) gebruikt Verhoeven niet, al bleek deze tijdens mijn aanwezigheid prima te werken door een aanhalingsteken achter het gevraagde halve woord te plaatsen (zoeken naar: Verh** dus). "Zie je, zo leer je elke keer wat nieuws".

Op dit moment houdt Verhoeven zich bezig met een poging de adressen uit Ease op een acceptgirokaart te krijgen. En wel precies in de daarvoor bestemde vakjes, inclusief het (contribution-)bedrag. Tot nu toe lukte dit niet, maar Verhoeven aanhorende komt dat wel goed. Of zou al eerder de PC zijn intrede in huize Verhoeven doen?

Home Office

"Het is zeker niet zo dat ik elke dag vele uren achter de computer zit. Maar elke dag wàt, dat levert het beste resultaat op. Soms lukt iets niet. De volgende dag begin je weer, en dan zie je het ineens".

Andere programma's die Verhoeven gebruikt zijn het al genoemde Home Office II, l'Affaire ("nooit helemaal uitgekomen"), modem met datacommunicatie ("gebruik ik haast nooit meer: wat moet ik ermee?") en een keyboard ("nog niet veel mee gedaan, maar komt nog wel"). In de kaartenbak van Home Office houdt Verhoeven via trefwoorden bij welke interessante artikelen er staan in de diverse computerbladen die hij leest. Home Office vindt deze trefwoorden - en alle andere informatie op de kaart - feilloos terug. "Dat spaart veel

Het scherm meldt nu, hoop ik, dat er een bestand gekopieerd is. En nu is het karwei geklaard. Als u nu voortaan een file wilt laten printen in NLQ, met Elite en met aan beide zijden een marge van 5, dan geeft u gewoon in:

EPRINT README.DOC

Voorop gesteld natuurlijk dat de file die u geprint wilt hebben ook echt zo heet en in de goede directory staat. Staat-ie daar niet, maar bijvoorbeeld in de subdirectory TEKSTEN, dan moet u dat natuurlijk aangeven:

EPRINT C:\TEKSTEN\README.DOC

En... niet vergeten de printer aan te zetten! Succes ermee.

geblader en gezocht als je eens wat na wilt lezen".

"Het werk voor de ouderenbond is door allerlei oorzaken in een stroomversnelling terecht gekomen. Wel een beetje jammer, want ik wil alles op mijn gemak doen, en vooral alleen de dingen die ik leuk vind. Het allerleukste daarbij vind ik het creatief en inventief toepassen van kant en klare programma's. Dat vraagt zoveel van je creativiteit, daar kan geen adventure tegenop", aldus onze computervriend Verhoeven.

De MSX emulatie kaart

MSX software zonder problemen op de PC!

Wil van den Eijnde

De redactie van PTC print heeft mij gevraagd om een prototype van de "MSX-kaart" te bekijken en uit te proberen en dan mijn bevindin gen op papier te zetten. De resultaten vindt u terug in dit artikel.

Waarom een MSX emulatie?

Tja, een logische vraag wanneer je een verknachte PC-gebruiker bent. Maar als u een MSX gewend bent en u wilt de overstap naar de PC maken, dan weet u waarschijnlijk direct het antwoord al. Met deze kaart bouw je als het ware een MSX-2 computer in je PC waarbij je het keyboard, de drive(s), de printerpoort en zelfs eventueel de muis van de PC gebruikt.

In de MSX-mode is de harddisk geblokkeerd, dit vond ik in eerste instantie jammer. Later, toen ik er eens over nadacht, kon ik dit wel begrijpen. Het blijkt namelijk dat de MSX-kaart zelf de besturing van de drives op een "MSX" manier overneemt in de MSX-mode. In MSX-DOS is het niet mogelijk om subdirectories aan te maken en dat betekent dat je maar 112 files kwijt kan op de (hard)disk, dus het heeft geen zin om de (hard)disk aan te kunnen spreken. Nou weet ik dat ik hiermee vele MSX-DOS 2.X-gebruikers tegen het hoofd stoot, maar Philips heeft zich in ieder geval nooit beziggehouden met deze DOS-versie, dus....

De hardware

De MSX-kaart is een zogenaamde full-size-kaart en neemt dus een heel slot in beslag in uw PC. Bij het nader bekijken valt eigenlijk meteen op dat een aantal essentiële MSX-componenten een plaatsje hebben gevonden op de kaart, de video-processor, de soundchip en nog twee veelpotige IC's die ook al gebruikt werden in de NMS 8245 van Philips. Ook de 128 Kb video RAM en de 128 Kb user RAM zitten op de kaart.

Verder is er ook een voorziening getroffen om een slot te gebruiken, maar dan moet er een 50-aderige lintaansloten worden op een connector op de kaart, door een open sleuf

aan de achterzijde van de computer naar buiten geleid en aan de andere zijde moet dan een zogenaamde cartridge connector gemonteerd worden, waar dan een module ingestoken kan worden. Wel opletten dat deze er goed ingestoken wordt, want zo'n connector heeft zonder verdere voorzieningen geen beveiliging tegen verkeerd inpluggen!

Er is niet voorzien in een aansluiting voor een data-recorder, maar na het bestuderen van de hardware bleek dat met een beetje knutselwerk er vrij eenvoudig een aansluiting gemaakt kan worden daar het signaal praktisch rechtstreeks uit/in één van de twee veelpoot IC's gaat/komt.

Op het smalle gedeelte zitten drie 9-polige D-connectoren waarvan er twee gedefinieerd zijn als joystick poort 1 en 2, van de derde connector wordt het MSX-video signaal gehaald om een monitor aan te kunnen sluiten. Ook

Met de kaart bouw je als het ware een MSX-2 computer in je PC.....

valt op dat er geen klokchip op de kaart zit, dus de klokchip van de PC wordt gebruikt.

Maar waar worden dan de instellingen als Password, Prompt, Beep, Screen mode, en dergelijke bewaard, want je hebt dan ook die 28 bytes RAM niet ter beschikking? Het blijkt dat de bijgeleverde software een bestandje op de (hard)disk bijhoudt, dat precies 28 bytes lang is (MSX.DTA).

Op welke manier de kaart gebruiken?

Op de eerste plaats kan ik stellen dat de kaart werkt op de XT- en op de AT-computer, verder zijn er eigenlijk drie basismogelijkheden om de kaart te gebruiken, waarbij de monitor in belangrijkste mate bepaalt welke mogelijkheid gekozen moet worden.

Het meeste profijt heeft u van de MSX-kaart wanneer u een VS 0080 MSX-

kleurenmonitor bezit (en geen PC-monitor). U kunt deze specifieke MSX-monitor dan gebruiken voor de MSX-kaart en (via de MSX-kaart) als PC-monitor voor de CGA, Plantronics, en de Hercules-emulatie mode. Dit betekent dat u één monitor gebruikt voor beide computers! In deze configuratie kunt u zelfs een TV gebruiken als die een SCART-connector heeft waardoor u ook het PC-signalen op de TV kunt laten zien.

Ook is het mogelijk, wanneer u al een hoger gespecificeerde video-mode had op uw PC zoals EGA of VGA, om twee monitoren aan te sluiten. Eentje op de video-kaart van de PC en eentje op de MSX-kaart, dit mag dan een monochrome of een kleuren-monitor zijn, bijvoorbeeld een VS 0040 of een VS 0080.

En als laatste, maar dat had u al kunnen leiden uit het bovenstaande, kunt u ook een monochrome monitor gebruiken voor beide computers maar dat moet dan wel een monochrome monitor zijn voor MSX, waarbij de PC-kaart in de CGA-mode moet staan. Deze laatste configuratie is natuurlijk niet de meest elegante.

Overigens moest ik, afhankelijk van de monitor die ik gebruikte, wel even het juiste snoertje in elkaar monteren.

Het toetsenbord

Om een PC-toetsenbord te kunnen gebruiken in MSX-mode moeten wel enige toetsen een andere functie hebben.

De functietoetsen van MSX zitten onder de eerste vijf functietoetsen van de PC: zonder hoofdlettertoets komen de F1-t/m F5-toets overeen met de MSX F1-t/m F5-functietoets, met hoofdlettertoets geven de PC-functietoetsen F1 t/m F5 de MSX functie-toetsen F6 t/m F10 weer.

De ESC, CTRL-, INSERT-, DELETE- en HOME-toetsen zitten ook op een PC-toetsenbord. Dan moeten nog de SELECT-, STOP-, CODE- en GRAPH-toets een plaatsje krijgen. De STOP-toets zit onder de Alt-toets, de SELECT-toets zit onder het plus-teken op het nummerike veld, de GRAPH-toets zit onder Num-Lock en de CODE-toets zit onder Scroll-Lock.

Om terug te kunnen naar de PC-mode of om de MSX te kunnen resetten, moeten de Alt- en de PrtSc-toets tegelijk ingedrukt worden, er verschijnt dan (in de PC-mode) een menu waaruit u een keuze kunt maken.

Software

Bij de MSX-kaart wordt een programma geleverd waarmee je kunt instellen of je de MSX-poorten (muis, joystick, etc.) wilt gebruiken of de PC-muis. Ik wijs er extra op dat niet beide tegelijk gebruikt kunnen worden.

De volgende programma's zijn door mij getest, en gaven geen problemen. In sommige spelletjes merkte ik echter wel dat deze MSX-computer iets trager was, dit vormde echter nooit een echt probleem. EASE, Videographics, diverse programma's van Radarsoft, L'affaire, Home Office en vele andere software is getest. Al deze programma's werkten zonder problemen.

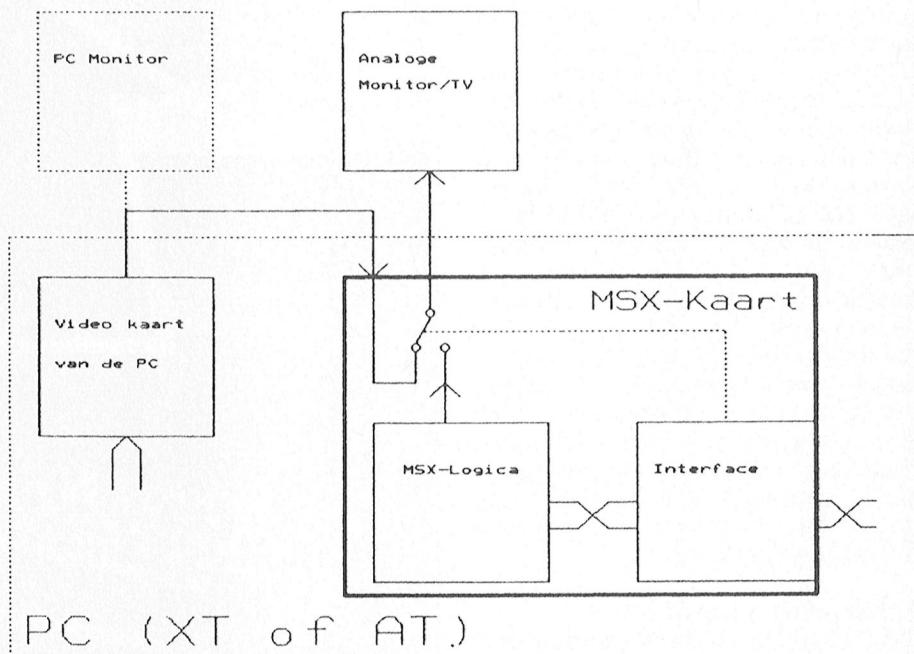
Spelletjes via het slot gaven ook geen problemen en de MSX-musicmodule werkte ook perfect.

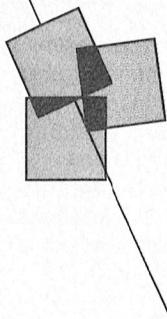
De Datacomm package NMS 1255 is een verhaal apart, hier blijkt het nodig om in alle programma's die werken met deze module een wijziging aan te brengen. Nu lijkt dit moeilijker dan het in werkelijkheid is. De jongens die de software hebben gemaakt voor deze kaart hebben hiervoor een hulp-

programma gemaakt, dat voor u uitzoekt of het programma die wijziging nodig heeft. Is dat het geval, dan brengt het programma deze wijziging aan en schrijft het gewijzigde programma terug op uw diskette. De programma's als Datacomm en X-modem die ik daarna heb geprobeerd, werkten perfect.

Er is een klein probleempje wanneer u geen 3½" diskette station hebt in uw PC. U moet dan uw MSX-software (laten) kopiëren op 5¼" diskettes en ik kan me indenken dat dit niet altijd perfect zal verlopen. Gelukkig zijn alle Philips NMS PC's uitgerust met minstens één 3½" diskette station.

Als ik alles op een rijtje zet dan moet ik toch stellen dat ik met plezier en verwondering heb zitten "spelen" met deze kaart. Voor al die mensen die de toegankelijkheid van de MSX-computer waarderen en een grote hoeveelheid MSX-software hebben, is deze kaart eigenlijk een must. Als de prijs van de kaart die ik heb horen fluisteren, inderdaad waar is dan mag ook dat geen probleem zijn.

Van P2000T naar PC

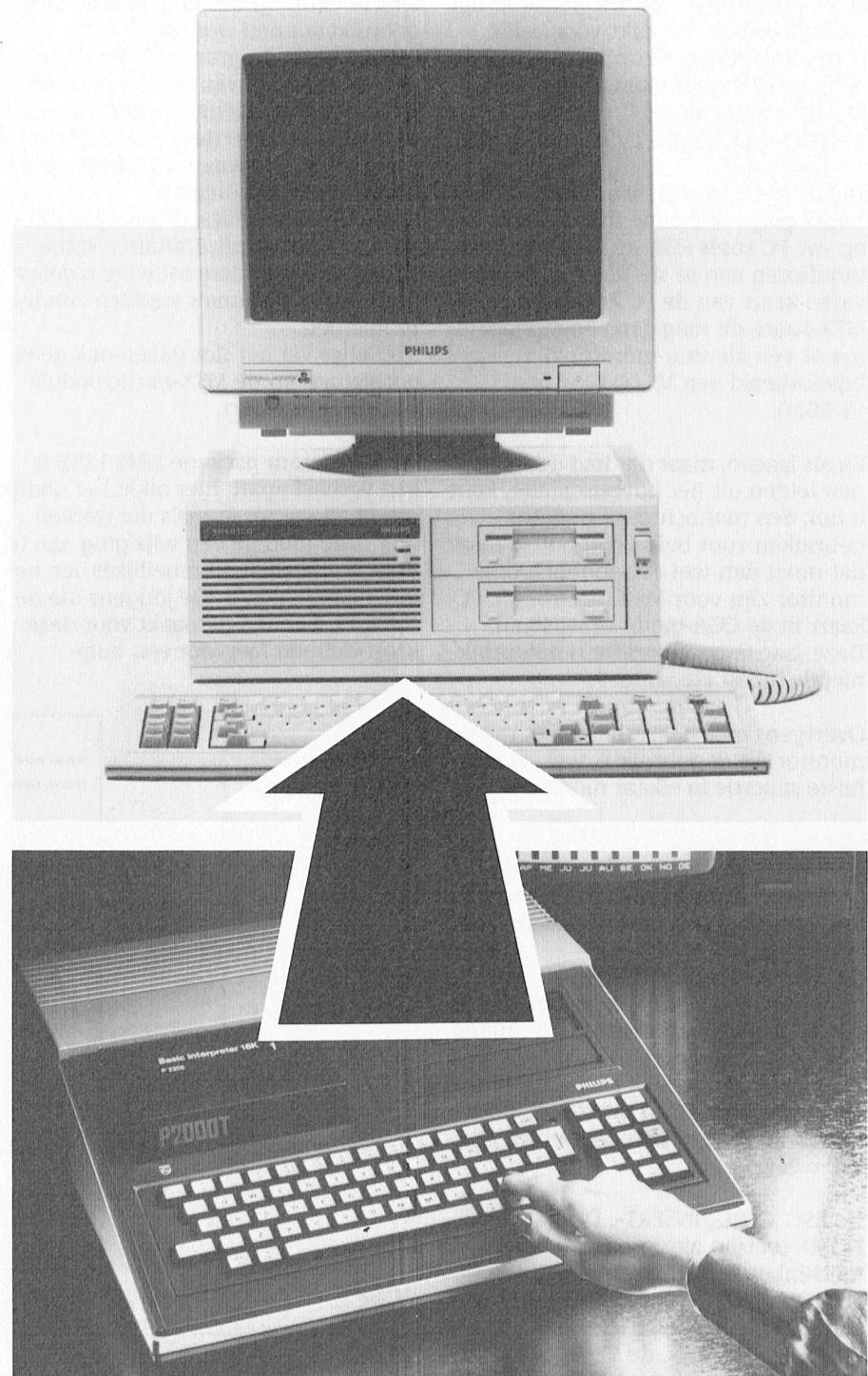
Tekstbestanden en programma's oversturen

Ze zijn er nog steeds, de fanatieke P2000-bezitters, maar een grote groep heeft inmiddels haar eerste schreden op het PC-pad gezet. Maar na jaren werken met de P2000 heb je vaak nog heel wat (tekst)bestanden en programma's op cassette of disk staan die je op de PC ook zou willen gebruiken. Maar al die bestanden overzetten.... Het kan ook anders.

We hebben er in PTC print al eens eerder aandacht aan besteed. Met het juiste kabeltje en een geschikt communicatie-programma is het mogelijk programma's en bestanden zonder al te veel moeite over te hevelen naar de PC. In 1987 publiceerden we zo'n programma. Helaas werkte de combinatie kabel-programma niet goed op een NMS 9100. De reden daarvoor was dat een en ander uitgedacht was op een ander merk PC, de NMS 9100 was er toen nog nét niet, en we konden niet bevroeden dat die NMS 9100 een 9-polige serie-connector zou hebben in plaats van de toen algemeen ingeburgerde 25-polige. Enige maanden daarna gingen programma en kabel in de herkansing, en wéér werkte het niet goed, deze keer omdat er fouten in de listing terecht waren gekomen. Daarom nu op veler verzoek nogmaals een poging u verder te helpen bij dit praktische probleem. Met dank overigens aan P. Fransen uit Vlierden, die ons de nodige tips en een verbeterd programma heeft toegestuurd.

P2000 software op de PC?

In principe kunt u BASIC-programma's voor de P2000 wel overhevelen maar in de meeste gevallen kan de PC die programma's niet zonder meer uitvoeren. Er zal nogal wat aangepast moeten worden. Waar echter veel meer behoefte aan is, is het overhevelen van bijvoorbeeld tekstbestanden die met een van de bekende P2000 tekstbewerkers zijn gemaakt. Soms is het ook handig een P2000 programma over te hevelen naar de PC als u dat programma als 'tekst' wilt gebruiken in bijvoorbeeld een artikel, zoals de redactie van PTC print nogal eens doet. We maken

dan ook gebruik van de hier beschreven methode.

Het principe

Eigenlijk is het heel eenvoudig. Er wordt een kabeltje gemaakt tussen de printerconnector van de P2000 en de serie-connector van de PC. Op de PC wordt een communicatieprogramma ge-RUN-d. Vervolgens wordt op de

P2000 gedaan alsof het over te zetten bestand naar de printer wordt gestuurd. In plaats van naar de printer, gaan alle gegevens via de kabel naar de PC, waar alles weer netjes opgeslagen wordt. Deze methode werkt uitstekend voor BASIC-programma's en voor bestanden die gemaakt zijn met Minitext, maar ook met bestanden van de bekende insteektekstbewerkers P2301

voor P2000T en -M. In feite werkt het voor alles dat te printen is.

Haken en ogen

Het overhevelen van de bestanden is maar één kant van de zaak. Als u de gegevens in de PC hebt zitten, wilt u er ook wat mee kunnen doen. En dat is niet altijd even makkelijk. De codes die u op de P2000 in de teksten heeft aangebracht voor vet, onderstrepen, centreren, uitvullen, etc. komen aan de PC-kant niet altijd even goed uit de verf. Sterker nog, ze kunnen allerlei ongewenste effecten hebben. Bij het oversturen worden die speciale codes omgezet naar iets waarmee de printer wel raad weet, zo wordt onderstrepen soms gedaan door de printerkop na elk teken even terug te sturen en een streepje te laten afdrukken. U zult dan ook eerst die codes moeten verwijderen, voordat u de 'platte tekst' kunt bewerken in een tekstbewerker als bijvoorbeeld WordPerfect. Ook de 'harde return' aan het einde van iedere regel (voor een printer is aan het einde van iedere regel altijd een harde return nodig) zal verwijderd moeten worden maar gelukkig hebben de meeste PC-tekstbewerkers een 'zoek en vervang' functie.

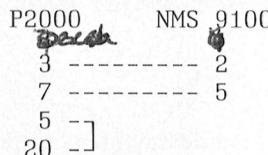
In het algemeen blijkt het bij het oversturen van teksten veel werk te schelen als u op de P2000 al zoveel mogelijk speciale codes weghaalt. Bijvoorbeeld de linker marge al op 0 zetten, onderstrepen en vet weghalen, etc. Als u bijzonderheden als vet, onderstrepen en cursief toch perse wilt houden, dan kunt u die beter aan de P2000-kant tijdelijk vervangen door een herkenbare aanduiding in de tekst (bijvoorbeeld door *V* voor en *v* na de tekst die vet afdrukt moet worden). Aan de PC-kant kan een dergelijke aanduiding snel vervangen worden met een speciale zoek/vervang-functie. Ook een code voor uitvullen kan gekke effecten veroorzaken.

Bij het overhevelen van BASIC-programma's komt u een ander probleem tegen: er mogen niet meer dan 80 karakters op een regel staan. Zijn dat er meer, dan wordt er na het 80-ste karakter een lege regel toegevoegd of een CR/LF, waardoor de lange regel in tweeën wordt gesplitst. En bij het inladen van het programma wordt zo'n lege regel als een direct statement gezien. U doet er dan ook verstandig aan een BASIC-programma eerst even te controleren op de regellengte en deze eventueel aan te passen. U kunt ook met een POKE &H60AB,255 de regellengte van de P2000 zelf aanpassen. Er kunnen dan maximaal 255

karakters op één regel en er wordt dan geen CR/LF tussen gevoegd.

De kabel

Het benodigde kabeltje is met een beetje handigheid snel te maken. U heeft aan de PC-kant een 9-polige D-connector (female) nodig en aan de P2000-kant een 25-polige (male). Slechts twee pootjes moeten worden doorverbonden. Natuurlijk moet er wel wat lengte kabel tussen zitten, anders werkt het wat moeizaam. De kabel ziet er als volgt uit:

Software

Voor het overzetten van bestanden kunt u het bijgaande programma gebruiken. U tikt het in op de PC in GWBASIC. Als u een hekel hebt aan tikken en u heeft een modem, dan kunt u het ook ophalen uit IS2000. Het programma RUN-t u ook op de PC. In het programma kunnen eventueel nog veranderingen aangebracht worden in de Baudrate in regel 30 en de wachttijd in regel 40.

BASIC-programma's overhevelen

Het over te sturen programma laadt u in de P2000. U RUN-t het niet! Op de PC start u het communicatie-programma op. De PC vraagt u vervolgens om een naam op te geven waarmee het overgehevelde programma wordt opgeslagen op disk. Op de P2000 geeft u de opdracht

```
POKE &H60A9,0 <return>
LLIST <return>
```

Met de LLIST-opdracht wordt het programma naar de printerpoort van de P2000 gestuurd en komt het dus uiteindelijk op de PC terecht. Als het gehele programma op de PC gearriveerd is, verschijnt op de P2000 de mededeling Ok. U kunt het programma nu op de PC gaan bewerken.

Tekstbestanden overhevelen

Als u tekstbestanden wilt oversturen, start u eerst de tekstbewerker op de P2000 op. Vervolgens laadt u de over te sturen tekst in de tekstbewerker. Het communicatie-programma RUN-t u weer op de PC, waar u ook weer een naam voor het te ontvangen bestand op moet geven. U doet nu gewoon of er een printer aan de P2000 hangt. Via de tekstbewerker geeft u de opdracht om de tekst af te drukken (hoe is natuurlijk

afhankelijk van de tekstbewerker) en vervolgens wordt pagina voor pagina op de PC binnengehaald. Het werkt vlekkeloos.

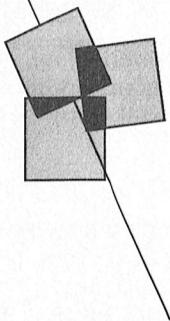
Procomm

Het is ook mogelijk het communicatie-programma Procomm (PCP011) voor dit doeleinde te gebruiken. U moet uiteraard wel zorgen voor de juiste instelling. Zo moet de ingestelde Baudrate overeenkomen met de printsnelheid van de P2000. De printsnelheid van de P2000 staat standaard op 1200 Baud, maar u kunt die snelheid ook omzetten naar 2400 Baud door op de P2000 een POKE &H6016,0 te geven. Let op: dit werkt alleen bij het oversturen van BASIC-programma's of Mini-text-bestanden. Als u met een insteekdoos werkt kunt u die POKE-opdracht niet geven.

In Procomm stelt u via ALT-P de nodige gegevens in: 1200 Baud, no parity, 8 bits, 1 stopbit, ofwel 1200,N,8,1. Vervolgens geeft u met PgDn aan dat u bestanden wilt downloaden (ophalen vanaf de P2000). U kiest hier voor ASCII en moet vervolgens een naam opgeven, waaronder de overgestuurde gegevens worden opgeslagen. De rest werkt precies hetzelfde als hierboven geschreven, dus programma's en bestanden op de P2000 naar de printer sturen.

Het programma

```
10 CLS
20 PRINT"Type op P2000: POKE
&H60A9,0:LLIST"
30 COM1$="COM1:1200,N,8,1,RS,
CS,CD,DS,ASC"
40 TM=2000
50 OPEN COM1$ FOR INPUT AS #1
60 T=0:T2=0
70 LINEINPUT"File naam: ";F$
80 OPEN F$ FOR OUTPUT AS #2
90 TT=0
100 IF LOC(1)=0 THEN TT=TT+1:
IF TT=TM THEN 140
ELSE 100
110 A$=INPUT$(LOC(1),1):
T2=T2+LEN(A$)
120 IF T2>=256 THEN T=T+1:
PRINT USING"#####";
T*256:;PRINT CHR$(13):;
T2=T2-256
130 PRINT #2,A$;:GOTO 90
140 PRINT:PRINT
"Dat was alles"
150 CLOSE #2
160 PRINT USING "Er zijn
##### bytes geschreven
naar file ";T*256+T2:;
PRINT F$
170 CLOSE #1
```


Omleiden en koppelen

Weinig gebruikte mogelijkheden van MS-DOS

Rob van der Heij

Veel MS-DOS commando's bieden de mogelijkheid om invoer en uitvoer om te leiden. Deze werkwijze wordt aangeduid met "redirection" en "pipe". Het gebruik van deze faciliteiten kan het nut van standaard MS-DOS commando's aanzienlijk vergroten. Zaken die anders alleen met een specifiek programma kunnen worden geregeld zijn met enig gevoel voor deze MS-DOS faciliteiten ook met standaard programma's te regelen.

De meeste MS-DOS commando's (zowel interne commando's als DIR als externe commando's als FIND en MORE) maken gebruik van standaard invoer en uitvoer. Na het intikken van het commando zal COMMAND.COM (het deel van MS-DOS dat de opdrachten verwerkt) het betreffende programma starten met het toetsenbord als invoer en het scherm als uitvoer.

Omleiden van de uitvoer

Zo zal DIR de lijst van bestanden verzenden naar de standaard uitvoer, meestal het scherm. Maar het is ook mogelijk om aan te geven dat een bestand als standaard uitvoer moet dienen:

DIR > LIJST

Het ">" teken geeft hier aan dat het volgende woord de naam van het standaard uitvoer bestand is. Het resultaat is dus een bestand LIJST waarin de lijst van bestanden staat zoals die anders op het scherm zou zijn verschenen.

Dit kunt u weer controleren door TYPE LIJST te geven, maar dat is natuurlijk niet het grootste nut van deze uitvoer omleiding. Belangrijk is dat het bestand ook op andere manieren is te bewerken, bijvoorbeeld met een editor. Omleiden van de uitvoer hoeft overigens niet naar een bestand. Met

DIR > PRN

kunt u de lijst van bestanden afdrukken op de printer. Na het ">" teken moet wel een bestandsnaam of device staan, anders geeft DOS een foutmelding.

Een leuk voorbeeld, hoewel niet zo erg praktisch, is het omleiden van de uitvoer bij PROMPT.

PROMPT > RESULT

Dit zorgt ervoor dat de huidige prompt (bijvoorbeeld \$P\$G) wordt geplaatst in een bestand (prompt zonder tekst toont namelijk normaal de huidige prompt). Nu begrijpt u misschien ook waarom het ">" teken in de prompt wordt gezet met \$G en niet met ">", anders probeert u maar eens wat eruit komt.

Een bijzonder vorm van de omleiding van uitvoer is het gebruik van het dubbele symbool voor de omleiding, dus ">>". Hiermee wordt aangegeven dat de uitvoer achteraan een eventueel bestaand bestand moet worden toegevoegd. Om de directory toe te voegen aan een bestand gebruikt u dan

DIR >> LIJST

Omleiden van de invoer

Ook de invoer van een programma kan worden omgeleid. Een voorbeeld daarvan is SORT. Om een bestand LIJST te sorteren en vervolgens op het scherm te tonen gebruikt u het volgende:

SORT < LIJST

Standaard uitvoer van SORT is hierboven weer het beeldscherm, maar u kunt natuurlijk de uitvoer ook in een bestand stoppen.

SORT < LIJST > LIJST2

De programma's EDLIN en DEBUG gebruiken ook gewoon standaard input en output, dus die kunt u eventueel ook met een bestand besturen. Het maken van zo'n bestand waarin alle benodigde toetsen zitten is wel vrij lastig, vooral omdat de computer gewoon vast zit als aan het einde van de invoer het programma nog niet verlaten is. Bij het proberen is het zeker verstandig om het toetsenbord extra als invoer aan te geven.

EDLIN bestand < OPDR+CON

Koppelen

Met het koppelen van programma's worden twee of meer programma's achter elkaar gestart, en wordt automatisch een aantal omleidingen gemaakt. Zo'n koppeling vormt in feite de verbinding tussen uitvoer van het ene programma en invoer van het andere programma, en wordt daarom "pipe" genoemd.

PROG1 | PROG2

Bovenstaande opdracht zorgt ervoor dat PROG1 wordt gestart met de uitvoer omgeleid naar een tijdelijk bestand. Vervolgens wordt PROG2 gestart met het tijdelijke bestand als invoer. De uitvoer van PROG2 komt weer gewoon op het scherm. Na afloop van PROG2 wordt het tijdelijke bestand gewist.

Het standaard DOS-programma MORE komt nogal eens van pas bij het koppelen. MORE doet niets anders dan het vertonen van de invoer op de uitvoer in porties die op een scherm passen, met tussendoor een vraag om een toets in te drukken. U kunt de directory dus rustig bekijken door intikken van

DIR | MORE

Een ander nuttig DOS-programma is FIND, een soort filter-programma dat alleen de regels doorlaat waarin de opgegeven tekst voorkomt. Met de volgende regel krijgt u alle BASIC programma's uit de directory te zien.

DIR | FIND " BAS "

Dat kunt u natuurlijk ook met DIR *.BAS maar de mogelijkheden met FIND zijn veel uitgebreider.

(wordt vervolgd op pagina 48)

Op zoek naar avontuur

Tips, informatie en adviezen voor spelletjesspelers

Als u deze regels onder ogen krijgt is het bijna eind november en de zeer actieven onder ons zijn natuurlijk allang bezig voor Sinterklaas. Er zijn er ook die dat soort zaken op de laatste dag aan laten komen, en nog op de avond voor het heerlijk avondje snel even de winkel op moeten zoeken.

Het trekken van briefjes met daarop de naam van diegene die men op die avond dient te gedenken is een gebruik dat wijd en zijd verspreid is. Heeft u toevallig iemand getroffen die van computerspelletjes houdt, dan is het voor u wel erg gemakkelijk. Tenminste voor die avond. Maar besef wel goed wat u geeft. De kans is namelijk groot dat de "gelukkige" tijdens de feestdagen die gaan volgen nauwelijks nog achter zijn/haar toetsenbord is weg te krijgen. En het merkwaardige feit doet zich voor dat vooraf nauwelijks te voorspellen is welke van die spellen en spelletjes zo verslavend zijn.

Een paar maanden geleden dook zo'n simpel spel op: Tetris. We zijn met de winkel nog bezig geweest om het op voorraad te nemen, maar onze leverancier gaf niet thuis. Een eenvoudig spel, en misschien juist daarom wel zo verslavend. Steeds weer als je af bent, denk je: "en nou ga ik 't beter doen, nou haal ik een nieuw record". En gelukkig, als je het spel een beetje door hebt dan lukt dat ook regelmatig. Dat is natuurlijk het gemene van zoiets, je blijft er mee bezig. Heel wat anders dan die adventures zoals Larry en Police Quest en dergelijke, daar moet je echt voor gaan zitten.

Het wachten is eigenlijk op een nieuwe Larry. De titel lijkt al bekend, er wordt immers al naar verwezen op het einde van Larry 2. Maar - weer volgens onze leverancier - op dit moment is er nog niets bekend. Wellicht als u deze tekst leest wel. Misschien loont het toch de moeite, als u hierin geïnteresseerd bent, om eens in te loggen bij IS2000 en de winkelpagina's eens door te nemen.

Kom, we moeten verder. En traditiegetrouw doen we dat met hints en tips.

Hints en tips

Kings Quest IV

Saskia Abbink uit Heemstede stuurde ons een hele waslijst met vragen over Kings Quest IV. Maar omdat we er zeker van zijn dat meer mensen dit spel moeilijk vinden, hier ook een waslijst met antwoorden:

"In het grote huis naast het kerkhof zit in het plafond een geheim luik, in de eerste kamer rechts (bovenverdieping). Met geen mogelijkheid valt het meubilair te verplaatsen. Beneden in de keuken staat wel een trap, maar die krijgen we niet omhoog. Enige suggesties?". Tuurlijk Saskia. Je zult moeten wachten tot het nacht is, pas dan kun je door het luik omdat er dan ook een spook door het luik gaat.

"In ditzelfde huis is aan het eind van een hele lange wenteltrap een kamertje met een orgel. Hier kun je prachtig op spelen, maar volgens ons is er iets met een van de pijpen aan de hand. De fluit die we van Pan hebben gekregen, heeft volgens ons hier iets mee te maken, maar wat?". Volgens ons is er niets mis met het orgel. De fluit wordt gebruikt om een slang te bezweren. Op het orgel moet een melodie gespeeld worden die een geheime la met een sleutel erin opent.

"Ook worden we een aantal keren op onze zwerftocht naar het eiland van de fee door een walvis verzwolgen. In de walvis vinden we een fles en verder komen we niet. Op een gegeven moment verdrink je in de buik van de walvis. We hebben geprobeerd hem te kietelen maar niets helpt....". Tja, zo eenvoudig is het niet om uit die walvis te komen. Je moet op en neer wandelen over zijn tong (diagonaal van

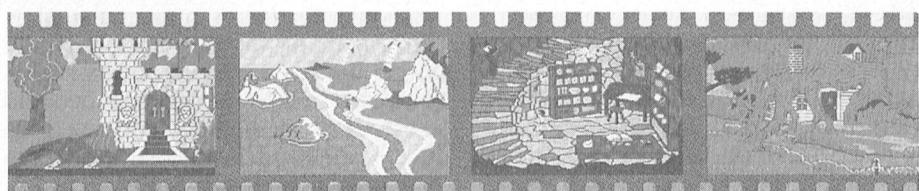
linksonder naar rechtsboven of van rechtsonder naar linksboven). Kietel hem daarna eens met de pauwenveer van Genesta's eiland.

"Na een aantal pogingen zijn we veranderd in een kikkertje en onder de waterval door gezwommen. Vervolgens kwamen we in een grottenstelsel dat uitkwam in het moeras. Daar ontdekten we dat we als kikker over de grasperollen moeten springen. Maar er zit een heel vervelend monstertje, dat alleen maar trek in kikkerbiljetjes heeft. We hebben wel een vis gevangen, maar het lukt ons niet hem die te voeren. Wat te doen?". Ons advies: gebruik de plank uit de spelron om over het moeras te komen en probeer het niet met springen....

Saskia weet van geen ophouden: "In het grote huis hebben we een schop gevonden en we hebben ook gemerkt, dat je op het kerkhof iets moet opgraven. We hebben inmiddels alle graf-schriften gelezen en er lang over nagedacht maar niets kunnen vinden." Wel, jullie zullen heel wat moeten graven om verder te komen. Graaf eens in het graf van de jongen, van de baby, van de vrek, van de lord of the manor en van de lady. In elk graf vind je een voorwerp. Geef die voorwerpen aan de geest van diegene die het voorwerpen tijdens zijn of haar leven in het bezit had.

En de laatste vraag: "Hoe kom je in het huis van de trol?". Het huis van de ogre (de trol, zoals jij 'm noemt) kun je alleen binnen als de boze fee je zegt 'a magic hen' te halen.

Hopelijk komen jullie met al deze aanwijzingen weer een eind verder. Veel succes.

Space Quest 1

Computerfan (zo noemt hij zichzelf) Sander Evers heeft een paar tips voor Space Quest 1. Daar gaat-ie: op Kerona kun je de Droid Spider doden door op het scherm vanaf de brug een steen op hem te gooien. Als je in je gekochte ruimteschip wilt vliegen moet je je droid bij je hebben en "sector HH" intikken. En tot slot, als je je Skimmer wilt verkopen moet je bij het eerste aanbod "no" zeggen, de bar in- en uitgaan en bij het tweede aanbod "yes" zeggen. Het jetpack heb je later nog nodig.

Space Quest 2

Sander zit zelf met een probleem bij Space Quest 2. Hij is in het bos, heeft het mannetje bevrijd, de besjes gepakt, enz. "Wat moet ik nu doen?", vraagt Sander, "In het meer ligt een krokodil, daar kom ik niet doorheen. Ik zit al drie maanden met dit probleem en mijn vriendjes ook.". Een volhouder, die Sander! Hier is ons advies: smeer je zelf eens goed in met wat bessen. Daarmee word je een beduidend minder smakelijk hapje voor die krokodil.

Police Quest

"Ik weet niet wat ik moet doen met de motorrijders bij het cafe. Ik weet wel dat je ze moet gaan vragen of ze hun motor willen verwijderen van de parkeerplaats, maar hoe pak je dat aan?", vraagt Angelique Sanders. Wel Angelique, van een beetje machtsvertoon schrikken ze wel. Type in "move your bikes" en direct er achteraan "use PR24" (de gummistok). En je zult zien dat ze niet gewend zijn aan mensen die voor zichzelf opkomen.

Sander Evers (jewel, dezelfde computerfan als die van Space Quest) heeft nog wat tips voor Police Quest spelers. Wil je Marie uit de gevangenis halen, probeer het dan eens met "help me in hotel". Lukt het niet direct, dan nog eens proberen, aldus Sander. In het Delphoria Hotel weet hij wel hoe je Marie weg kunt krijgen: ga naar je kamer en bel een taxi. Ze gaat dan vanzelf weg en je kunt je werk hervatten. En als je iemand wilt opbellen, het telefoonnummer van de informatiedienst is 411. Bedankt Sander! Als we meer willen weten, hoor je dat van ons.

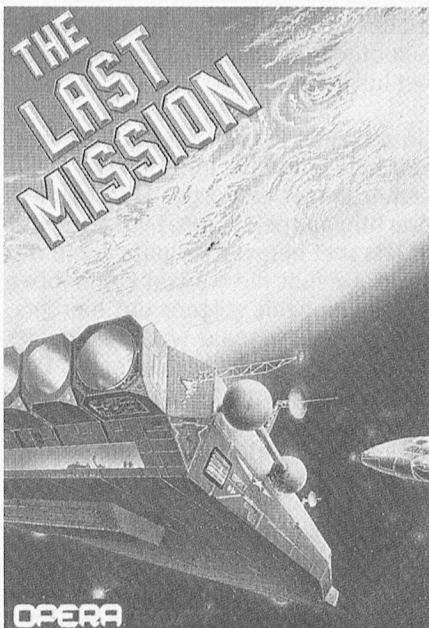
Larry 2

Het moeras blijkt voor velen een erg moeilijk onderdeel. Toch is dat een kwestie van "toetsbeheersing". Als Larry bij dat moeras komt zie je rechts onder op 't scherm nog net een aapje weg springen. Die is 't kennelijk wel gelukt om het juiste spoor te vinden. Volg dat dus maar voorzichtig, stapje

voor stapje. Het is zeker de moeite waard, want eenmaal uit de jungle lijkt Larry dan toch eindelijk het meisje van z'n dromen te ontmoeten. Maar ook hier gaat niet alles van een leien dakje. Het meisje blijkt de dochter van het hoofd van een stam die hier leeft. Tamelijk primitief, zo lijkt het op 't eerste gezicht, maar schijn bedriegt. Zelfs computers behoren tot de uitrusting van deze inboorlingen, zij het dan dat de stroom opgewekt moet worden met behulp van een fietsdynamo. Maar goed, de jongens van Sierra hebben ervoor gezorgd dat er toch weer de nodige problemen zijn. En die mag u, door middel van Larry, nu gaan oplossen. Tenminste, als hij zijn speurtocht naar de ware liefde succesvol wil beëindigen.... volgende keer weer wat tips.

OperaSoft spelen

En (alweer) van Sander Evers kregen we een goede tip voor een paar bekende OperaSoft spelletjes. Bij Livingstone, The Last Mission en Goody op de PC en The Last Mission op MSX-2 heb je een geheime code nodig. Druk bij het beginscherm de O-, P-, E-, R- en A-toets tegelijk in. Dan ben je onsterfelijk!

MSX spelen

De laatste tijd krijgen we maar weinig nieuwe MSX-spellen op het bureau binnen. Wel nog steeds tips om bestaande spellen nog beter, gemakkelijker of langer te kunnen spelen. Vaak zijn dat bepaalde instructies in machinetaal (poke's) om bij voorbeeld een oneindig aantal levens te krijgen, of veel meer levens (vaak 255) dan het spel bedoeld heeft. Veel van die tips staan ook in de diverse andere bladen of in "Het grote peeks, pokes en truks boek" dat ook in

onze winkel te koop is. Het heeft dan natuurlijk niet echt veel zin om ze dan hier nog eens te herhalen.

Sorcery

Van een aantal spellen echter heb ik nog geen echte complete oplossing gevonden. Sorcery is er zo één, ik heb dat al eens eerder vermeld. Dat spel speelde ik enthousiast zo'n drie jaar geleden. Elke keer als het spel start kun je in een verschillend beginscherm komen. Dat lukte op een gegeven moment vrij aardig, je hebt bij dat spel vooral een goed "toetsengevoel" nodig; je dient menig poortje in te gaan terwijl je het figuurtje nét boven het water zwevend dient te houden. Maar... als het spel start in "The woods" dan kan ik m'n figuurtje beter meteen laten verdrinken, want ik zie geen mogelijkheid uit die serie van vier schermen te komen. Alles heb ik geprobeerd, 't lukt niet! Nu staat er in het reeds door mij aangehaalde boek "Peeks & pokes" een plattegrond. Daaruit blijkt dat "The village" in verbinding zou staan met "The cellar". Nou, misschien dat iemand mij dan eens kan vertellen hoe? Want ik kom er niet uit hoor!

De Sekte

We waren bezig met de Sekte, waarvan we in de vorige aflevering al een plattegrondje hebben geplaatst. Een wat uitvoerigere beschrijving van de oplossing zal in het volgende nummer geplaatst worden.

Wel alvast een leuke tip: Als je als opdracht geeft "DIA", dan laat 't programma alle plaatjes zien.

RADX-8

Voor het Radarsoft spel RADX-8 is ook al een poke uitgevonden. Als je die gebruikt krijg je inderdaad meer levens, en dat is bij dit spel beslist geen luxe. Omdat je eerst die poke moet geven, en pas daarna het spel moet starten, is het allemaal niet zo erg eenvoudig. Eerst zet je screen 8 aan, dan BLOAD "Tittle.pic",S. Daarmee laad je de titelpagina in het videogeheugen (dat doet die S). Nu zet je de goede pagina voor met SET PAGE 1,1. Weer ga je het videogeheugen laden, ditmaal Screen en Sprites (Dus BLOAD "Screen",S en BLOAD "Sprites",S). Vervolgens laad je het programma in het geheugen met BLOAD "RADX.EXE". En nu komt het. Omdat het programma wel reeds in het geheugen staat maar nog niet gestart is, kun je nog wat veranderen. En dat doe je dan bijvoorbeeld met POKE &HC10B,64. Nu het spel nog starten: DEFUSR = &hC0D9: A = USR(0).

Adventure Nieuws

Dungeons & Dragons Hint Books

Goed nieuws voor de avonturiers die worstelen met "Pool of Radiance". Sinds kort is er het "Official Hint Book" van SSI (de mensen van Advanced Dungeons & Dragons). Via distributeur US Gold is ook "Paths of Destiny", de gids voor Ultima V, beschikbaar. Beide boeken, vol plattegronden en aanvullende informatie, maken van de spellen een nog groter avontuur. Er is echter een groot verschil met de boeken met kanten-klare oplossingen zoals Sierra die levert en die bij onzorgvuldig gebruik de spellen wel heel erg makkelijk maken. Deze gidsen geven echter niet de oplossing op een presenteertblaadje maar bieden inzicht in de vele mogelijke avonturen en gevechten die de echte Dungeons & Dragons karakteriseren.

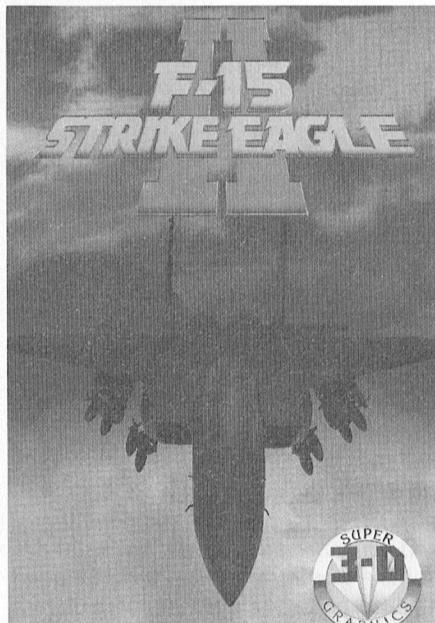
Reactie op Pool of Radiance

In PTC print nr.29 hebben we voor het eerst een echte Dungeons & Dragons besproken: Pool of Radiance. De heer Schuncken uit Landgraaf reageerde hierop. Hij vond de besprekking niet zo goed en vertelde ons hoe belangrijk het is om de achtergronden van Dungeons & Dragons te begrijpen voordat we een dergelijk spel bespreken. Hij lichtte een en ander nader toe en we begrijpen nu dat hij gelijk heeft. Pool of Radiance is een gezamenlijke ontwikkeling van TSR en de oorspronkelijke Dungeons & Dragons Group SSI.

De Advanced Dungeons & Dragons computerspellen zijn in tegenstelling tot andere computerspellen bedoeld als aanvulling op een hele reeks al langer bekende Dungeons & Dragons bordspellen. Afgelopen maand noemden we ook de "Dungeon Masters Assistant", een database voor ondersteuning van zowel de bordspelers als de hele nieuwe generatie spelers die Dungeons & Dragons alleen van de computer kennen. En eerlijkheidshalve moeten we toegeven dat ons review team tijdens het bekijken van Pools of Radiance zo onder de indruk is geraakt van het idee van Dungeons & Dragons dat ze nu zelfs weer aan de slag zijn gegaan met de originele uitvoering met speelbord, dobbelstenen en tinnen figuren. Het is tenslotte belangrijk dat we bij het beschrijven van een spel een indruk geven van wat de nieuwkomers op de PC kunnen verwachten.

Nieuwe uitgaven

Van Microprose ontvangen we "F15 Strike Eagle II". Dit spel is de spectaculaire opvolger van de originele F15, die in 1985 voor het eerst op de markt verscheen. Deze nieuwste versie bestrijkt meer dan een kwart miljoen vierkante kilometers authentiek terrein, waarbij ook nog eens het terrein uit F19 Stealth gebruikt kan worden. De VGA graphics zijn overweldigend en het 3D effect is grandioos door het vertonen van allerlei voorwerpen door een nevel die toe neemt naarmate de afstand groter wordt.

"Steel Thunder" van Accolade biedt de mogelijkheid het commando te voeren over een aantal Amerikaanse leger tanks, waaronder de M1A1 Abrahams. Terwijl je met een sneltreinvaart over

allerlei terrein rijdt schudt het beeld voor je zo hard heen en weer dat je er bijna ziek van wordt.

Activision heeft "Prophecy" op de markt gebracht, een dungeon adventure met goede graphics en een redelijk aantal moeilijkheidsniveau's.

Heeft u een modem dan kunt u uit IS2000 het spel "Wanderer" downloaden. Wanderer is een grafisch arcade adventure, dat zeker de moeite waard is en waaraan u snel verslaafd zult zijn.

Nieuw PC-produkt

Innovation 88-1011 sound board

Het Innovation sound board bevat zowel een aansluiting voor een enkele of twee joysticks als een sound-poort waarop een externe versterker en kop-telefoon kunnen worden aangesloten.

Deze uitbreidingskaart wordt door Microprose ondersteund om extra geluidseffecten te creëren bij de nieuwste spellen. Zo geeft de kaart in combinatie met F19 Staeth (zie de besprekking in PTC print nr.27, mei 1989) zeer realistische geluiden zoals het brullen van de motor bij het opstijgen en het wat rustiger geluid tijdens het vliegen. Als er een raket afgevuurd wordt hoort u een waarheidsgetrouw swishhhh.....

Via jumpers kan de kaart op drie gevoelighedsniveaus ingesteld worden. Ik heb de kaart zelf getest met de "Quick shot" joystick van de PTC en met een aantal Sierra spellen, Flight Simulator en een aantal spellen van US Gold en Microprose. Het werkt naar volle tevredenheid!

De kaart kan door de gebruiker via jumpers geadresseerd worden via een van de adressen 280H, 2A0H, 2C0H en 2E0H. Bij de kaart wordt geen informatie over het programmeren geleverd maar op verzoek stuurt Innovation die informatie alsnog toe.

U kunt de kaart via postorder bestellen bij Innovation in de USA, kosten 129 dollar. Als u echter F19 aanschaft ontvangt u daarbij een kortingsbon voor de kaart waarmee u slechts 79 dollar betaalt. Met dit laatste prijskaartje wordt de kaart eigenlijk pas aantrekkelijk gezien het op dit moment nog kleine aantal spellen dat van de mogelijkheden van deze kaart gebruik kan maken. Desalniettemin een aardige ontwikkeling voor de ware liefhebber.

Spelbesprekingen

Battlehawks 1942 (PC)

Deze door LucasFilm uitgebrachte simulatie is gebaseerd op de gevechten tussen Amerika en Japan in de Pacific in 1942.

Na de aanval op Pearl Harbor begon een verbitterde strijd tussen de marine luchtmacht van beide landen om de heerschappij over de Pacific. In deze periode vonden 4 grote confrontaties plaats: de strijd om de Coral Sea, Midway, de strijd om de Eastern Solomons en Santa Cruz Island.

In dit spel kunt u kiezen of u aan Amerikaanse of Japanse zijde wilt vechten en krijgt u een aantal scenarios voor elk van de belangrijkste gevechten. Zo kunt u een gevechtspiloot zijn, die de bommenwerpers dekking geeft of u kunt een aanvallende rol spelen.

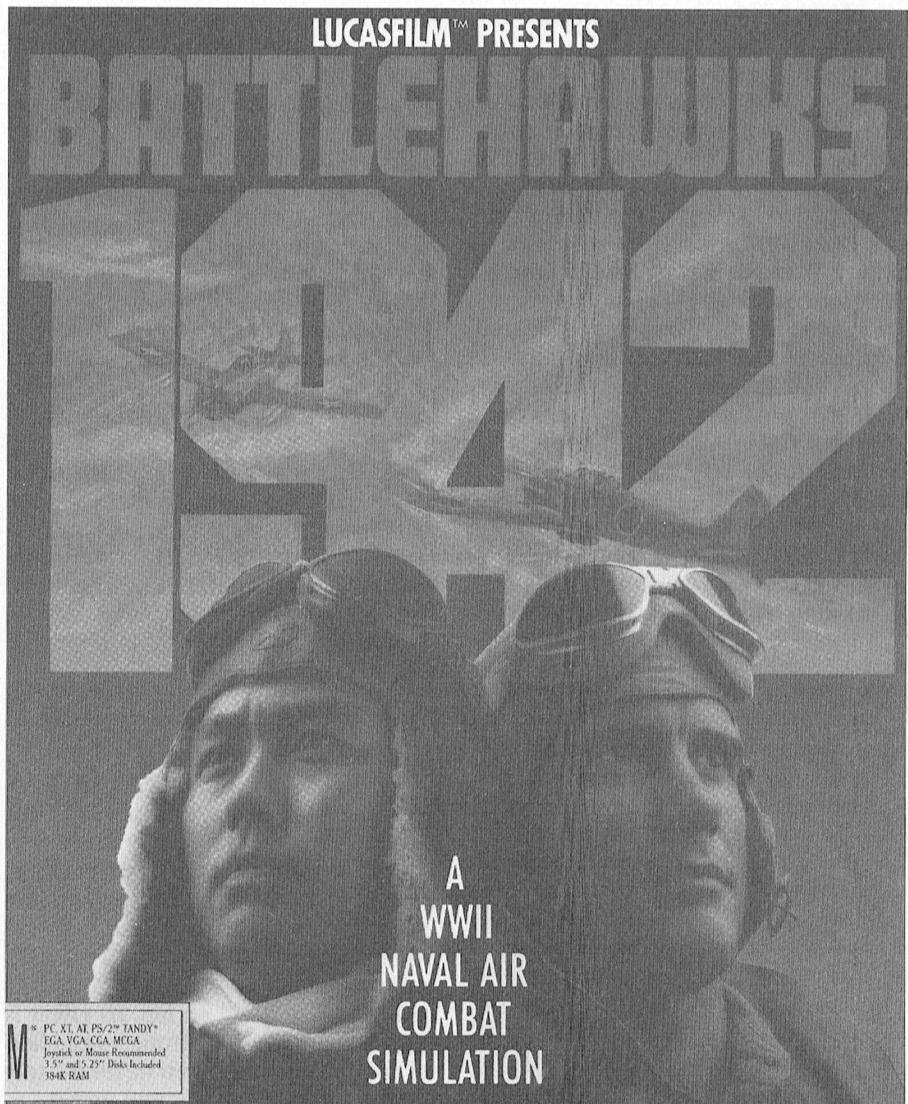
Als lid van de Japanse keizerlijke vloot kunt u het Japanse Mitsubishi "Zero" gevechtsvliegtuig, een "Val" duikbommenwerper of een Aki "Kate" torpedo-bommenwerper bemannen. Deze vliegtuigen waren actief in het begin van de strijd maar werden al snel uitgeroed door de nieuwere Amerikaanse modellen. Aan Amerikaanse kant gaf het Grumann "Wildcat" gevechtsvliegtuig dekking aan de Douglas "Dauntless" duikbommenwerpers en de Grumann "Avenger" torpedobommenwerper.

Bij iedere optie kunt u nog kiezen uit drie situaties: duck level, ontwijkende vijanden en terugvechtende vijanden.

Het spel begint met een trainingsmissie. Hier kunt u elk van de vier scenarios kiezen: duikbommenwerper, torpedobommenwerper, figther escort of fighter intercept. Daarna kunt u aangeven welke zijde u wilt vertegenwoordigen. U krijgt dan het bijpassende vliegtuig aangeboden. Nadat u de training met succes hebt afgerond en bent gebriefd door uw Commanding Officer kunt u een echte missie uitkiezen.

Coral Sea: als Japanner zou u bijvoorbeeld uw "Zero" kunnen vliegen op een missie om de aanvallende Amerikaanse duikbommenwerpers te onderscheppen. Of u kunt een "Kate" bemannen om de Lexington aan te vallen en tot zinken te brengen. Of u kunt proberen de loop van de geschiedenis te veranderen door in uw "Val" de Yorktown te vernietigen.

Als Amerikaan kunt u de Yorktown verdedigen tegen de aanvallende "Vals",

het vliegdekschip Shoho aanvallen met een duikbommenwerper in uw "Dauntless" of in uw "Wildcat" een groep bommenwerpers begeleiden of de Lexington verdedigen tegen aanvallende "Kates".

Voor elk van de overige gevechten zijn soortgelijke opties mogelijk.

Het niveau van vluchtsimulatie is niet hetzelfde als van Microsoft Flight Simulator of F19 Stealth simulaties. Er is niet voorzien in landen en opstijgen. U begint middenin de vlucht en de missie is voorbij als het doel is vernietigd. Als u neerstort of neergeschoten wordt kunt u de missie opnieuw beginnen.

Battlehawks ondersteunt CGA, EGA, VGA en MCGA, de vijandelijke vliegtuigen en schepen zijn met name in de hogere grafische modes redelijk goed weergegeven. Er zijn meerdere uitzichten zoals recht vooruit, beide kanten opzij, achteruit en recht naar beneden (om doel te kunnen kiezen bij een bombardement). Het spel kan gespeeld worden met een joystick, via het toetsenbord of met een muis (ik prefereer

zelf de joystick omdat dat in dit spel een realistischer gevoel geeft).

Het spel wordt geleverd op twee 5 1/4 en één 3 1/2 inch diskettes. Het spel is beschermd tegen kopieren via codewoorden die in de handleiding zijn te vinden en die opgegeven moeten worden bij iedere missie en dus niet alleen aan het begin van het spel. Het spel kan ook op harddisk geïnstalleerd worden. De documentatie is goed en geeft een prima historisch perspectief van de periode en van de gebruikte machines.

Dit spel is meer bedoeld voor de Arcade liefhebber dan voor de enthousiasteling die op zoek is naar een echte simulatie. Het vliegen in een squadron in een wolk van vijanden is uitstekend weergegeven en in de high realism mode vechten de tegenstanders hard terug. Al met al zal dit spel keer op keer een uitdaging zijn en voor heel wat boeiende uurtjes zorgen.

Leverancier: LucasFilm Games

Prijs: f 80,- tot f 90,-

Alec Thornhill

Steel Thunder (PC)

Het laatste produkt van Accolade, dat we besproken hebben, was het autorace-spel Grand Prix. Wanneer je in de Abrahams M1A1 over terrein snelt, krijg je in veel opzichten hetzelfde machtige gevoel als tijdens het racen in Grand Prix. Maar daarmee houdt de vergelijking dan ook op. Er is meer overeenkomst met rodeorijden als de horizon voor je woest op en neer danst.

De handleiding omschrijft het in mooie bewoordingen: "Five, eight, ten miles away, a rumble echoes across the green hills of central Germany. At first it sounds like a thunder clap rolling down from the eastern mountains... but now there is a siren squawking overhead and a grim intense look on the general face as he paces the tarmac. As you head for the tanks the booming moves closer... This time there is no mistaking the sound of heavy artillery. The movement the world has feared for decades has finally arrived... They're coming!"

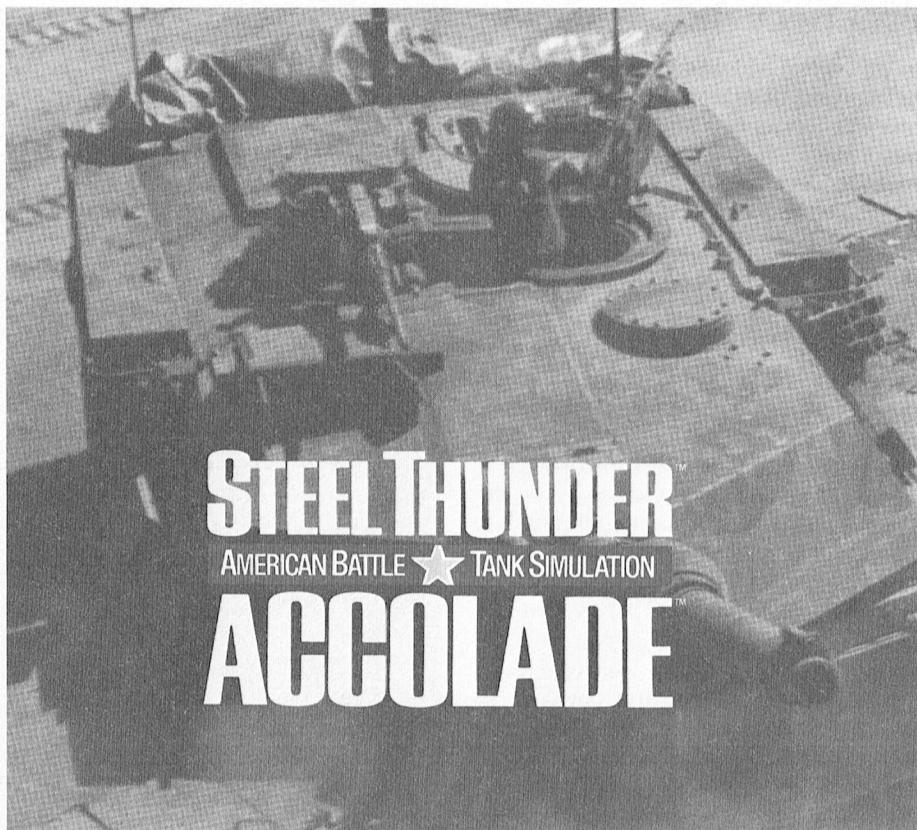
Nu de verhouding tussen Oost en West wat minder gespannen is, lijken dit soort lugubere scenario's verleden tijd... hopelijk blijven ze alleen het spannende onderwerp van PC-spellen zoals Steel Thunder.

In Steel Thunder kunt u kiezen uit 4 verschillende gevechtsvoertuigen: Abrahams M1A1 gevechtstank, M3 Bradley pantser voertuig, de M60A3 of de M48A5 Patton tank. De bewapening van de vier voertuigen is overeenkomstig de werkelijkheid, maar wordt in alle vier de gevallen op dezelfde manier weergegeven. U kunt kiezen uit drie verschillende posities: bestuurder, commandant of schutter. Uitzicht en instrumenten zijn afhankelijk van uw keuze. De algehele lay-out is echter hetzelfde.

Ondanks deze beperking is Steel Thunder een spannend spel met een groot aantal interessante missies en diverse vijanden.

De eerste missie speelt zich af in Cuba, waar u in training bent om te leren hoe een munitiedepot vernietigd moet worden. Van hieruit promoveert u naar moeilijkere opdrachten, met meer vijandelijke tegenstand, bunkers en helicopers.

Verder kunt u nog terecht bij de Israëlische troepen in Syrië, of aan het front in Centraal Europa. In deze scènes komt u een heel wat uitgebreider assortiment vijanden tegen.

Voordat u kunt uitrukken moet u eerst de munitieverraad van uw voertuig kiezen. Die voorraad kan bestaan uit diverse combinaties van de gangbare tankmunitie, machinegeweren, granaten en de lanceerinrichting voor TOW raketten. Als dat geregeld is, rijdt u op uw doel af, waarbij u ook uw eigen troepen tegenkomt (pas op, dat u die niet per ongeluk onder vuur neemt want dan wordt u direct voor de krijgsraad gedaagd!).

Uw belangrijkste taak als tankcommandant is het vooruit plannen van de af te leggen route. U bedient echter ook de lichte machinegeweren en geeft instructies aan de tankbestuurder en de schutter (via de functie-toetsen). De schutter positioneert de loop, richt en vuurt. De schutter kan ook opdrachten aan de bestuurder geven.

Het spel is van een redelijk niveau en is zeer nauwkeurig in het gebruik van termen voor de verschillende vormen van bewapening. Om te kunnen over-

leven op het slagveld wordt u verondersteld dezelfde strategie, tactiek en terminologie te gebruiken als in een levenssechte situatie het geval zou zijn. Er zijn in totaal 24 verschillende scenario's in drie gebieden.

Om de voertuigen te besturen wordt gebruik gemaakt van de functie-toetsen en een aantal van de gewone toetsen. Een toetsenbordsjabloon wordt bijgeleverd.

In het handboek vindt u details over de verschillende vijandelijke voertuigen. Het spel is tegen kopieren beschermd door middel van een password in de documentatie.

Steel Thunder ondersteunt MCGA, VGA, EGA, CGA en Hercules, het vereist 384 Kb geheugen en wordt geleverd op twee 5½ en één 3½ inch diskettes.

Leverancier: Accolade
Prijs: f 90 tot f 100,-

Alec Thornhill

Prophecy (PC)

In de vorige nummers van PTC print hebben we dungeon adventures uit de officiële Dungeons and Dragons serie besproken. Dit spel heeft een wat ander karakter en combineert, zoals van Activision verwacht mag worden, actie met avontuur.

Prophecy is een actiespel, waarin u op weg door de vele dungeons allerlei monsters moet doden voordat zij u doden. Op dit simpele niveau is Prophecy meer een reactiespel. Er wordt wat diepte in aangebracht door middel van de vele hints en tips die u van de diverse figuren krijgt. Als u de T-toets indrukt krijgt u in veel gevallen van uw tegenstander een lange, wijze les, die u moet begrijpen om verder te kunnen. Zoals de handleiding aanraadt: "If you attack everything you meet, you'll find your quest difficult, if not impossible... Sometimes creatures will attack you, but they may yet have something interesting to say. Sometimes you have to take a few lumps on the head to learn a few nuggets of wisdom".

Prophecy is continu actie. In het begin heeft u maar beperkte macht en moet u het zonder wapens of wapenuitrusting doen. Uw eerste opdracht is het verzamelen van de benodigde wapens en uitrusting om daarmee de monsters en tegenstanders te kunnen overleven. Het is de bedoeling dat u uiteindelijk machtige wapens en een wapenuitrusting vindt én waardevolle schatten, in één van de schatkisten die in iedere scène te vinden is. Uw uiteindelijke taak is om de voorspelling uit te laten komen en de wereld te redden van Krellane en zijn zwarte macht. Gedurende uw tocht heeft u nog een aantal neventaken.

In veel gevallen bent u in gevecht met één of twee tegenstanders. U kunt de bewegingen van de figuur die u speelt tijdens die gevechten sturen met de joystick. Een groot aantal aanvullende acties (zoals praten) verloopt via het toetsenbord.

In vergelijking met adventures als Pools of Radiance heeft Prophecy schitterende grafische scenes. Ook de weergave van de gevechten en het spel in het algemeen is meer in Arcade stijl. Aan de andere kant zijn het aantal verschillende scenes en de problemen meer beperkt en u zult er dan ook sneller op uitgekeken zijn dan op "Advanced Dungeons and Dragons". De variëteit aan tegenstanders en monsters is

duidelijk minder maar de grafische weergave is veel mooier.

Prophecy vereist 512 Kb geheugen en ondersteunt CGA, EGA, MCGA en VGA. Het spel wordt geleverd op twee 5½ en één 3½ inch diskette.

De kopieerbeveiliging werkt volgens de nieuwste Sierra methode: de handleiding bevat een aantal plaatjes met codes. Als u het spel opstart, krijgt u

een van die afbeeldingen te zien en moet de bijbehorende code gegeven worden.

Prophecy kan vanaf de hard disk gebruikt worden. Dat verdient aanbeveling omdat het de snelheid ten goede komt.

Leverancier: Activision
Prijs: f 80,- tot f 100,-

Vervolg van pagina 42

Wat verder nog wel eens van pas kan komen is dat CHKDSK/V als uitvoer de complete lijst van bestanden op de disk (inclusief subdirectories) geeft. Zo kunt u met de volgende opdracht alle BASIC programma's op de disk vinden.

CHKDSK C:/V | FIND "BAS" MORE

Ook het DOS commando ECHO is in dit verband handig. ECHO levert de rest van de commando regel als uitvoer, en die uitvoer kunt u in het volgende pro-

gramma weer gebruiken. Zo kunt u met de volgende regel direct al het antwoord geven voor het PARK programma.

ECHO J | PARK

Ook voor FORMAT zou u deze manier kunnen gebruiken, maar dan moet u er wel om denken dat ook het antwoord op de tweede vraag al is voorgebakken, anders zit de computer vast en moet u met Ctrl-Break stoppen.

Afdelingsinformatie

Afdelingen, contactpersonen, bijeenkomsten, etc.

Alkmaar e.o.: H.Strietman, 02285-15173.
Plaats: Ontmoetingscentr. "De Rekere", Muiderwaard 396, Alkmaar.
Data: laatste maandag van de maand beh. juli (20.00 u.).
Plaats: School "De Strandjutter", Drooghe Bol 1005, Julianadorp.
Data: 12/12 (20.00 u.).
Bestellingen: L. Hoogervorst, 072-610127.

Amstelland: W.Troost, 020-438106.
Plaats: Kath.MAVO "Amstelhoven", Olmenln.4, Amstelveen (P2000, MSX, MS-DOS); Wibauthuis, Wibautstr.3, Amsterdam (P2000, MSX, MS-DOS).
Data: 16/1, 20/2, 20/3, 17/4, 15/5, 19/6, 20.00 u. (A'veen); 5/1, 2/2, 2/3, 6/4, 11/5, 9/6, 20.00 u. (A'dam).
Bestellingen: H. Winkel, 020-976246.

Apeldoorn: J.L.Raaijmakers, 055-665985.
Plaats: Gebouw Gem. Soc. Dienst, Stationsstr.60, Apeldoorn.
Data: 1-ste dinsdag van de maand, m.u.v. december (12/12) (20.00 u.).

Arnhem: G. Schreurs, 08380-16501 (20.30-22.00 u.).
Plaats: Phil. Techn. Serv. Centr., Kermisland 10, Arnhem.
Data: afdelingsavond 1-ste maandag van de maand; kernavond 3-de dinsdag van de maand; beh. jul/aug, zaal open 19.45 u.

Bollenstreek: N.v.Gijlswijk, 02523-76326 of J.Janson, 01719-17451.
Plaats: Kultureel Centrum "De Schelft", Maandagswetering 202, Noordwijkerhout.
Data: 19/12, 17/1, 13/2, 13/3, 10/4, 9/5, 29/5, 26/6 (20.00 u.), zaal open 19.45 u..

Den Haag: J.Zoeteweij, 070-862594.
Plaats: Verenigingsgeb., Steenwijkln.12, Den Haag (achter de sporthal).
Data: 2-de woensdag van de maand (19.30 u.), beh. jul/aug.

Eindhoven: P.A. de Groen, 040-110276.
Plaats: Act.centr. "Henriëtte Roelants", C.Dankertstr.2, Eindhoven.
Data: 1-ste dinsdag van de maand, 20.00 u. (P2000, MS DOS); 2-de dinsdag van de maand, 20.00 u. (:YES, NMS, MS DOS); laatste dinsdag van de maand, 20.00 u. (MSX, MS DOS). De afdelingswinkel is op de 1-ste, 2-de en laatste dinsdag van de maand geopend.

Friesland: J.Schut, 058-136421.
Plaats: Doopsgez. Centrum, Ruiterkwartier 173, Leeuwarden.
Data: laatste dinsdag van de maand, beh. jul/aug/dec (19.30 u.).

Het Gooi: R.Bronger, 02152-55253.
Plaats: IJsselclub, Bestevaer, Huizen.
Data: 21/11, 11/12, 19/12 (20.00 u.).

Groningen/Drenthe: J.v.Dijken, 05920-53587.
Plaats: Dag Hammerskjoldschool (aula), Beilerstr.30, Assen.
Data: 13/12, 10/1, 14/2, 14/3, 11/4, 9/5, 13/6 (19.15-22.00 u.).
Database: 05920-53587, 24 uur/dag, teletype, 8 databits, 1 stopbit, geen pariteit, 300/300, 1200/75, 75/1200 Baud.

Helmond: J.Plateijn, 040-512037.
Plaats: LTS Keizerin Marialaan, Mediatheek, ingang Oosteinde, Helmond.
Data: 29/11, 6/12, 20/12 (19.30 u.).

Kennemerland: M. v. Beek, 02503-35335.
Plaats: Scholengemeenschap Haarlem, Verspronckweg 150, Haarlem.
Data: 2-de en 4-de dinsdag van de maand, m.u.v. feestdagen/vakantie (19.00-22.00 u.).

Leiden: J.Bonte, 071-766611 of G.C.Koppelaar, 01720-35399.
Plaats: Bevrijdingskerk (grote zaal), A. Bruunstraat 1, Leiden ZW.
Data: 2-de dinsdag van de maand (19.45 u.).
BBS Leiden: 071-125902.

Midden Brabant: M. Helsloot, p/a Vaartweg 22, 4905 BL Oosterhout, 01620-59416, tst 46.
Plaats: Gem.Sportcentr.Breda, Topaasstr.13, Breda.
Data: 6/12, 20/12 (20.00 u.).

Midden Nederland: Th.J.v.Dort, Lange Akker 124, 4191 JH Geldermalsen, 03455-76834 (op werkdagen van 20.00-22.00 u.), (m.i.v. 10-8-89).
Plaats: H.Witte Dorpshuis, H.Dunantpl.4, De Bilt.
Data: 12/12, 18/1, 17/2, 17/3, 28/4, 17/5, 14/6 (do 20.00 u., za 11.00 u.).

Nijmegen: J.M.Dekkers, 080-444426.
Plaats: Wijkcentr. Dukenburg, Meijhorst, Nijmegen.
Data: 2-de dinsdag van de maand, 20.00 u. (MSX/info); laatste donderdag van de maand, 20.00 u. (P2000/MSX).
Plaats: Wijkcentr. De Klokketoren, Muntweg, Nijmegen.
Data: 2-de zaterdag van de maand, 11.00 u.
Databank: 080-442551 (20.00-23.00 u., beh. woe).
Postrekening: 48 95 792 t.n.v. PTC Afd Nijmegen.

Noord-Limburg: F.Pacher, 077-736681.
Plaats: Zaal Vriendenkring, Arn.Janssenstr.64, Steijl.
Data: 2-de, 3-de en 4-de woensdag van de maand (20.00-22.30 u.).

Oost-Gelderland: W.Klein Hesseling, 08355-2392.
Plaats: OBS Overstegen, Houtmaastr.11d, Doetinchem.

Data: 2-de dinsdag van de maand (20.00 u., zaal open 19.30 u.).

Oss-Den Bosch: M.B. de Boo, 04120-31617.
Plaats: Wijkcentr. Ussen de Hille, Looveltn.25, Oss, 04120-42777.
Data: 2-de woensdag van de maand (20.00-23.00 u.).
Database: 04120-26343, 24 uur per dag.

Rotterdam: R.v.Poelgeest, 078-159217.
Plaats: Grafische School, Heer Bokelweg 255, Rotterdam.
Data: 12/12, 9/1, 6/2, 6/3, 3/4, 1/5, 12/6 (19.30 u.).

Tilburg: J.W.A.Brock, 013-423571.
Plaats: Geb.St.Jong Nederland, Vredeman de Vriesstr. 38a (achter het parochiehuis), 5041 GS Tilburg.
Data: 4-de woensdag van de maand, m.u.v. december (20/12) (20.00-23.00 u.).

Twente: W.Alfing, 05495-2086.
Plaats: MAVO Raesfelt, Schoppenstede 10, Delden.
Data: (19.30 u.).

Weert: M.v.Oosterhout, 04951-33680.
Plaats: "Het Roggenest", Laarderweg 11a, Weert.
Data: 1-ste en 3-de dinsdag van de maand, beh. jul/aug (20.00 u.).

Zeeland/West Brabant: K.Wessels, 01666-2939.
Plaats: Thoolse Scholengem., Onder de Linden 2, Sint Maartensdijk.
Data: 27/11 (19.30 u.).

Zwolle: C.Quene, 05771-232.
Plaats: Wijkgebouw Holtenbroek, Beethovenln.394, Zwolle.
Data: 1-ste donderdag van de maand (19.30 u.).

Alle PTC afdelingen hebben een aantal pagina's in IS2000 waar informatie gegeven wordt over de activiteiten. Wilt u op de hoogte blijven over wat er bij u in de buurt gaande is, bel dan de PTC database (040-837125). Toets het trefwoord AFDELING# en kies uit het overzicht de afdeling waar u meer van wilt weten.

Prijslijst

Prijzen van hard- en software voor MSX, P2000, PC en :YES

Bestelnr	Omschrijving	Afdelingsprijs	Bestelnr	Omschrijving	Afdelingsprijs
Publicaties					
	<i>P2000:</i>		11-M	MDCR	f 9,-
900	Samenv.Nieuwsbr. P2C2 tot 1986	f 6,-	26-A	Centr.interf. voor MSX printer; print + 2 conn.	f 9,-
901	Samenv.Nieuwsbr. P2000gg 1t/m7	f 6,-	26-C	Centr.interf. voor MSX printer; compleet	f 97,50
902	Samenv.Nieuwsbr. P2000gg 8t/m11	f 6,-	30-C	V.24 interface; compleet	f 117,-
904	Samenv.PTC P2000 Nieuwsbr.1986	f 6,-	31-B	64K ROM print voor 8 EPROMs; bouwpakket	f 42,50
910	Monitorlisting	f 9,-			
920	P2000 Adresboekje	f 9,-	M2009-C	Modem in insteekmodule	f 375,-
922	Philips P2000 (boek)	f 32,75	62	Familiegeheugen 2 zonder cassette	f 6,-
923	BASIC notities voor de P2000	f 20,75	M2008-E	Flexbase	f 115,-
P2T-h	Handleiding P2000T	f 7,50	SBC 1117	Aansluitkabel 8-pol.DIN-2x cinch	f 15,10
<i>MSX:</i>					
903	Samenv.PTC MSX Nieuwsbr.1986	f 10,-		Hardware MSX	
930	MSX Probeerboek	f 35,50		<i>Diversen:</i>	
933-B	BASIC Notities MSX deel 1, 2, 3	f 15,-	M-J	Joystick	f 63,-
937	MYLIB.INC, proc./fcties Turbo Pascal	f 9,-	10-D	Lege doos voor MSX-slot	f 10,-
MUP	MSX Utility-pakket; boek + disk	f 30,-	VU 0040	Printer interface VG 8010	f 130,-
MEN	Handleiding EASE 1.4	f 35,-	SBC 431	Papierrol VW 0010	f 13,55
943 *	Het grote PEEKS, POKES en TRUUKS Boek deel 2	f 12,50	SBC 427	Inktlint VW 0010	f 19,75
			SBC 428	Inktlint VW 0020	f 27,35
	<i>NMS 9100 en :YES:</i>		NMS 1007	Inktlint VW 0030, NMS 1421, NMS 1431, NMS 1435, NMS 1436	f 30,70
YES-B	:YES BASIC ref.manual	f 35,-	NMS 1150 *	MSX Graphic Tablet	f 200,-
YES-SH	:YES Softw.manual	f 7,50	NMS 1210	Seriële interface; 1 kan.	f 323,-
941	Debug handleiding voor PC en :YES	f 14,50	NMS 1211	Seriële interface; 2 kan.	f 359,-
942	Inleiding tot MS-DOS	f 30,-	NMS 1212	RS232/RS432 interface	f 300,-
944	Werken met MS-DOS; OWG-uitgave	f 7,50	NMS 1255	Modem in insteekmodule	f 129,-
945	Werken met PCCALC/PCFILE/PCTYPE; OWG-uitgave	f 7,50	NMS 8220 *	MSX-2 64 Kb + 128 Kb RAM	f 275,-
946	Werken met Dynamic Publisher	f 69,-	MMS 8280 *	MSX-2 videocomputer met 2 disk-drives	f 1800,-
947	Werken met Dynamic Desk	f 69,-	VS 0040 *	MSX monitor monochroom	f 150,-
	<i>Algemeen:</i>		VG 8020 *	MSX-1 64 Kb + 16 Kb RAM	f 125,-
905	Samenv. PTC PRINT nr.1-3, 1985	f 7,-	MMU	MSX Muis	f 129,-
935	Besturen robotmodellen	f 24,75		<i>Kabels:</i>	
938	Cursus Z-80 assembleertaal	f 36,80	SBC 1044	Aansluitkabel 8-pol.DIN-2x cinch	f 14,50
940	BASICODE-3 boek + cassette	f 27,50	SBC 1053	Aansluitkabel 8-pol.DIN-8-pol.DIN	f 19,90
			SBC 1105	Aansluitkabel 6-pol.DIN-6-pol.DIN	f 17,90
Accessoires					
PTC-S	PTC sweater, maten M-L-XL	f 35,-		Hardware NMS 9100 serie	
P2C-sh	Stofhoes/draagtas P2000C	f 9,50-	NMS 8968	Conversiekit 3½"-5¼"	f 80,-
	Diskette-opbergdozen met slot:		NMS 1004	Seriële adapterkabel, 9-pol.D-25-pol.D	f 30,-
OBD-150L	Voor 150 st 3½" diskettes	f 60,-	NMS 1007	Inktlint NMS 1436	f 30,70
OBD-180L	Voor 180 st 5¼" diskettes	f 60,-	NMS 1016	Inktlint NMS 1432	f 19,20
OBD-100L	Voor 100 st 5¼" diskettes	f 20,-	NMS 1017	Inktlint NMS 1437	f 21,25
OBD-80L	Voor 80 st 3½" diskettes	f 20,-	NMS 1146 *	PC muis incl. software	f 129,-
OBD-50L	Voor 50 st 5¼" diskettes	f 17,50	PC-G	Joystick met bijbehorende gamecard	f 75,-
OBD-40L	Voor 40 st 3½" diskettes	f 17,50	PC-J	Joystick	f 39,-
OBD-10	Voor 10 st 5¼" diskettes	f 5,-	PC-PK	Printerkabel voor PC	f 48,-
OBD-10A	Voor 10 st 3½" diskettes	f 5,-	PC-UE	Ultimate EGA + kaart 640x480	f 440,-
	Diskettes per 10 stuks, incl. labels:		PC-HD2B	Hardcard 20 Mb	f 1090,-
3.5DD	3½"; DS/DD 720 Kb BASF	f 35,-	NMS 1265	Modem (insteekkaart) V21/V23 + software	f 198,-
MF2DD	3½"; DS/DD 720 Kb Philips	f 37,50	ATD 1106	Modem (insteekkaart) V21/V22/V22bis + software	f 347,50
MF2HD	3½"; DS/DD 1.44 Mb Philips	f 88,-			
MD2DS	5¼"; DS/DD 360 Kb Philips	f 18,-			
MD2DD	5¼"; DS/DD 720 Kb Philips	f 19,50			
MD2DH	5¼"; DS/DD 1.22 Mb Philips	f 29,50			
Hardware P2000					
	<i>Diversen:</i>			Hardware :YES	
1-1	Minicassette P2000; per stuk	f 12,50	YP2176-1	:YES video module, TTL/RGB	f 25,-
2-C	16K RAM; compleet	f 140,-	YP2496-1	Seriële aansluitkabel, 9-pol.D-25-pol.D	f 25,-
			Y-P	Printerkabel, centr.-40-pol.D	f 25,-

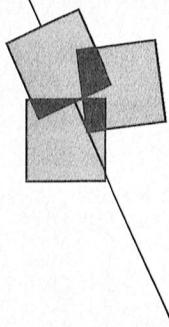
Bestelnr	Omschrijving	Afdelingsprijs	Bestelnr	Omschrijving	Afdelingsprijs
Y-M	:YES Muis	f 129,-	NMS 8982	Breaker; disk (MSX-2)	f 35,-
UNIFACE			NMS 8983	Zoo; disk (MSX-2)	f 40,-
Uniface is momenteel uitverkocht of niet compleet. Bij belangstelling kunt u een berichtje zenden aan Bureau PTC, postbus 67, 5600 AB Eindhoven. Zie ook PTC print nr.29, blz.11.					
Software P2000					
P2000 software wordt niet via Bureau PTC geleverd. De onderaan de prijslijst genoemde voorwaarden zijn dan ook niet van toepassing. Informatie: Bureau PTC P2Soft, Akkerweg 6, 1276 BC Huizen, 02152-56678. Cassette-overzicht: stuur een aan u zelf geadresseerde en gefrankeerde envelop naar bovengenoemd adres. Giro-nummer voor P2000-software: 4 74 89 74, t.n.v. Bureau PTC, Akkerweg 6, Huizen. Eén cassette met software, ledenprijs f 20,- Verzendkosten per bestelling f 2,50					
Software :YES					
Y-VIDI Vidiyes, videotext; software + kabel f 50,- Y-OPEN Open Acces (duits) f 60,- YSQ2847 RM Cobol runtimer f 40,- YSQO :YES Offix f 50,-			MEN +	<i>Educatieve programma's:</i> VG 8380 BMX rekencross; cass. f 10,- VG 8381 Ruimterekenen; cass. f 10,- VG 8392 Bridge spelenderwijs; cass. f 10,- VG 8589 Bridge spelenderwijs; disk f 20,- VG 8383 Topografie Nederland; cass. f 10,- VG 8580 Topografie Nederland; disk (MSX-2) f 20,- VG 8581 Topografie Europa; disk (MSX-2) f 20,- VG 8385 Topografie Wereld; cass. f 10,- VG 8582 Topografie Wereld; disk (MSX-2) f 20,- VG 8386 Tempo typen; cass. f 10,- VG 8583 Tempo typen; disk (MSX-2) f 20,- VG 8390 Grotten van Oberon; cass. f 10,- VG 8587 Grotten van Oberon; disk (MSX-2) f 20,- VG 8391 Rekenwonder; cass. f 10,- VG 8588 Rekenwonder; disk (MSX-2) f 20,- VG 8598 Moestuin; disk f 20,-	
Software NMS 9100 serie			MEN	<i>Administratieve programma's:</i> Handleiding EASE 1.4 f 67,50 VG8235I)	
PC-VW Volkswriter; tekstverw.(NL); 3½" f 220,- PC-VW5 Volkswriter; 5¼" f 220,- PC-WAF Words & Figures; spreadsheet (Engels); 3½" f 400,- PC-WAF5 Words & Figures; 5¼" f 400,- Words & Figures (NL) f 440,- PC-WPE WordPerfect Executive; 3½" én 5¼" f 525,- PC-W Microsoft Windows; 3½" f 245,-			NMS 8901	<i>Practische programma's:</i> Turbo Pascal; disk + boek f 99,- MCC C-Compiler; disk f 95,- MUP MSX Utility-pakket; boek + disk f 30,- MP001 Assembler/Disassembler utilities; disk f 10,-	
PC-T Practische programma's: PC Tools Deluxe 5.1; 3½ en 5¼" f 177,50			MP002	WordStar Utilities; disk f 10,-	
PC-QB Microsoft QuickBASIC 4.5; 3½" disk f 241,75 PC-TB Borland Turbo BASIC 1.1; 3½" disk f 261,65 PC-TP Borland Turbo Pascal 5.0; 3½" disk f 379,70			VG 8180	<i>Diversen:</i> Viditel voor MSX; insteekmodule f 69,-	
PC-TM Spelprogramma's: Time and Magik f 59,- PC-LT Launcelot f 59,- PC-FS3 Flightsimulator, 3½" disk f 110,- PC-FS5 Flightsimulator, 5¼" disk f 110,- PC-BC Battle Chess (Electric Arts), 3½" disk f 85,- PC-GR Gold Rush (Sierra), 3½" disk f 105,- PC-KQ4 Kings Quest 4 (Sierra), 3½" disk f 125,- PC-MH Man Hunter (Sierra), 3½" disk f 105,- PC-SQ3 Space Quest 3 (Sierra), 3½" disk f 105,-			NMS 8984	Dynamic Publisher; disk (MSX-2) f 135,-	
NMS 9986 Divers: Dynamic fonts 1 voor Dynamic Publisher; 3½" disk f 54,- NMS 9987 Dynamic fonts 2 voor Dynamic Publisher; 3½" disk f 54,- NMS 9988 Dynamic Arts voor Dynamic Publisher; 3½" disk f 54,- DPDD-I Intro-disk Dynamic Publisher/ Dynamic Desk; 3½" f 19,95 DD-AP Dynamic Desk Applicaties; 3½" disk f 49,-					

Software MSX

Spelprogramma's:		
VG 8387 Kruiswoord; cass. f 10,-		
VG 8584 Kruiswoord; disk (MSX-2) f 20,-		
VG 8388 De Sekte; cass. (MSX-2) f 10,-		
VG 8585 De Sekte; disk (MSX-2) f 20,-		
VG 8389 Eindeloos; cass. (MSX-2) f 10,-		
VG 8586 Eindeloos; disk (MSX-2) f 20,-		
VG 8913 L'Affaire; disk (MSX-2) f 25,-		
NMS 8981 RAD-X; disk (MSX-2) f 35,-		

- Administratieve programma's:*
EASE 1.4 + handl.; disk (niet VG8235I) f 35,-
- Practische programma's:*
Handleiding EASE 1.4 f 67,50
- Diversen:*
Turbo Pascal; disk + boek f 99,-
C-Compiler; disk f 95,-
MSX Utility-pakket; boek + disk f 30,-
Assembler/Disassembler utilities; disk f 10,-
- WordStar Utilities; disk f 10,-
- Prijswijzigingen voorbehouden
 - Hiermee vervallen alle vorige prijslijsten.
 - Artikelen gemerkt met * zijn of nieuw ten opzichte van de laatst gepubliceerde prijslijst of hebben een prijswijziging ondergaan.
 - Genoemde afdelingsprijzen gelden bij bestellingen via de afdelingen.
 - Bestellen via Bureau PTC uitsluitend door overmaken van het bedrag op giro 47 44 391 t.n.v. Bureau PTC, Eindhoven, onder vermelding van het bestelnummer, eventueel lidnummer en aantal.
 - Bij bestellingen via Bureau PTC betaalt u extra administratiekosten:
Voor bestellingen tot f 25,- betaalt u f 5,- extra.
Voor bestellingen vanaf f 25,- betaalt u f 10,- extra.
Deze bedragen dient u tegelijk met het bedrag van uw bestelling over te maken. Deze toeslag geldt voor leden en niet-leden!
 - *Niet-leden betalen naast de extra administratiekosten bovendien een toeslag van 10% op het uiteindelijke totaalbedrag.* Als u lid bent vermeld dan duidelijk uw lidnummer.

November 1989

PTC Public Domain Software

Programma's voor PC en MSX

Bij Bureau PTC is een groot aantal diskettes vol software voor PC en MSX te verkrijgen. De programma's worden geleverd op 3½ inch diskettes (MSX programma's op enkelzijdige diskettes).

Gezien het karakter van de aangeboden software kan de PTC geen garantie geven dat de programma's probleemloos werken op de verschillende typen PC of MSX.

Voor de NMS 9100

Disknr.	Titel	Beschrijving
<i>Allerhande:</i>		
PCP012	Ftree	Stamboomregistratie. SW,3
PCP017	Testmaker	Ontwerpprogramma voor multiple choice tests. PD,3
PCP020	Musician	Muziekprogramma. PD,1
PCP029	Eaziform	Ontwerpprogramma voor formulieren, met afdruk mogelijkheden. SW,2
PCP062	Astrology	Berekent posities van planeten, toont aspecten, kan een database bijhouden, bioritme etc. SW,1
<i>Communicatie:</i>		
PCP005	Kermit	VT1000 communicatie-programma, geen Viewdata. PD,3
PCP011	Procomm	Communicatie-programma, geen Viewdata. SW,1
PCP033	IT voor PC én :YES	IS2000 Terminal, een viewdata-programma voor de PC en de :YES, met speciale mogelijkheden voor IS2000, ingebouwde edit-hulp, auto-dialmogelijkheid, etc. Versie 1.4 (NL en UK). P.D,1
PCP045	MiniHost utils	Bulletin board. PD,2
<i>Datamanagement:</i>		
PCP015	3BY5	Informatief managementprogramma. PD,2
PCP037	Freefile	Database-programma. SW,2
PCP055	Flexbase 1	Complete database voor PC's (ge-ARC-d). SW,1
PCP056	Flexbase 2	Tweede deel van Flexbase 1 (ge-ARC-d). PD,1
PCP084	Wampum	Database manager. Versie 3.2. PD,2
<i>Ontwerp- en tekenprogramma's:</i>		
PCP004	Tekening	Tekenprogramma voor kinderen, 16 kleuren spel. PD,1
PCP013	Draw	Tekenprogramma. SW,2
PCP014	Draw 2	Utilities en tekeningen voor PCP013. SW,2
PCP022	Dancad	CAD/CAM programma (CGA en 640 K nodig). PD,3
PCP023	Danmovie	Demo's en voorbeelden bij PCP022. PD,3
PCP028	Dancad D2	Voorbeelden voor PCP022. 720 Kb. PD,3
PCP042	Draw/Secret plus	Tekenprogramma met joystick en space-adventure. PD,2
PCP048	Flo-Draw	Diagram/flowchart tekenprogramma. SW,3
PCP049	Flo-Draw 2	Documentatie en voorbeelden bij PCP048.
<i>Financiële programma's:</i>		
PCP035	PC-Stock	Database voor aandelenhandel. SW,2
PCP047	Bond Pro	Aandelen-programma. SW,3
PCP068	Small Business Accounting	Gecompileerd dBBase III programma voor bijhouden van een grootboek. SW,3
PCP082	Belasting A&E	Belasting 1988 hukpprogramma voor A en E biljet. PD,1
PCP083	Fin.Administratie	Eenvoudig Nederlandstalig boekhoudprogramma. PD,1
<i>Spelprogramma's:</i>		
PCP001	EGA Games	Spelen voor PC met EGA-kaart, o.a. Aldo, Mahjong, EGA-risk. SW,2
PCP002	Joystick Games	Spelletjes voor joystick, o.a. Hopper, Janit Joe, HCart, Star. PD,1
PCP007	Hack	Dungeons & Dragons spel (engels), werkt alleen met harddisk. PD,3
PCP016	Games 1	Diverse spellen (Kong, Bricks, etc.). PD,2
PCP026	GAMES 2	Diverse spellen (Striker, Helikopterspel). PD,1

PCP030	Games 3	Pinball. PD,1
PCP032	Games 4	Compilatie van 'gouwe ouwe' BASIC-spelletjes. PD,1
PCP034	Quest	Tekst-avonturenspel met veel niveaus. SW,2
PCP036	Games 5	Othello, Roulette, 3DTicTac, Biorythm, Keno. PD,1
PCP043	Golden Wombat	Engels tekst-avonturenspel. PD,3
PCP057	Monopoly	Het bekende gezelschapsspel. SW,1
PCP061	Games 7	3-Card, Backgammon, Checkers. SW,1
PCP064	Landing Party	Ruimte avontuur. SW,1
PCP065	Games 8	Empire, Craps, Mastermind. SW,1
PCP070	Gags	Adventure generator om zelf adventures te maken. ARC-file. SW,1
PCP071	Adventureware	Crime, Haunted, Island, Submarine, Terror. PD,1
PCP072	Button Adventures	Castaway, Hellfire, Samerica from Buttonware en adventure. CGA noodzakelijk. PD,1
PCP073	Arcade 1	Diverse spellen o.a. Kamakaze, Sopwith, Daleks, Quantoil, Smiler, Archery. PD,1
PCP074	Simulations	Airtrax, Biorig, Fire IBC, Oilwell, US SGA War. PD,2
PCP076	Arcade 2	Diverse spellen o.a. PC-Man, Digger. PD,1
PCP081	Ford Simulator	Simulatie-programma rijden/racen met auto's van het merk Ford. PD,1
<i>Educatieve programma's:</i>		
PCP003	Topografie	Topografie Nederland/Europa (NL). PD,1
PCP009	PC-Fasttype	Lesprogramma tekstverwerking en oefeningen. SW,2
PCP019	PC-Prof	BASIC programmeer-hulp. PD,3
PCP046	C-Tutor	Tutor om te leren werken met C. SW,3
PCP077	World, Spanish	Geografisch programma en taalhulp bij werkwoord verbuigingen. PD,2
PCP078	Turbo Tutor	Lessen en demo's in Turbo Pascal. PD,3
PCP086	Geoclock 3.0	Uitleg over verschijnsel dag/nacht over de gehele wereld. SW,1
<i>Denksport en kaartspelen:</i>		
PCP054	Games 6	Eenvoudige spellen als Castle, Chess, Four, Pente, Hi-Q en Life, alsmede oplossingen voor Hitch-hiker en Zork II. SW,1
PCP053	Contract Bridge	Bridgeprogramma, herkent diverse conventies. SW,1
<i>Efficiency hulpmiddelen:</i>		
PCP006	Present	Dia-show voor PC's. PD,2
PCP021	Deskmate	Kloon van Sidekick: agenda, notitieboek, klok, kalender, rekenmachine, etc. SW,1
PCP025	BasicXref	Gereedschapskist BASIC onder MS-DOS. PD,3
PCP031	Automenu	Hulp voor opzetten menu-structuur. PD,3
<i>Rekenblad programma's:</i>		
PCP027	Qubecalc 3D	Lotus-kloon met beperkte mogelijkheden. SW,3
PCP040	Express Calc	Spreadsheetprogramma. SW,3
PCP041	Express Calc Doc	Documentatie voor PCP040. 3
PCP060	As Easy As	Spreadsheet (Lotus123-kloon). SW,2
<i>Tekstbewerkers en editing programma's:</i>		
PCP008	Edit	Tekstverwerkingsprogramma. PD,3
PCP038	N.Y.Word D1	Tekstverwerkingsprogramma. SW,3
PCP039	N.Y.Word D2	Documentatie voor PCP038. SW,3
PCP085	PC Outline&Myed	Organisatieprogramma en teksteditor. SW,2
<i>Utility programma's:</i>		
PCP010	Utilities 1	PC-Window, PC-jaarboek, etc. PD,1
PCP018	Utilities 2	DOS hulp (on-line), PC Quizzer (hulp om lessen samen te stellen). PD,1
PCP024	Utilities 3	Verschillende handige disk-utilities. PD,3
PCP044	Utilities 4	Newkey, PKXArc, PKArc. PD,3
PCP052	Perfect Dos	Snelle DOS-utilities, Nansi.sys, etc. SW,2
PCP080	Disk Utils.	Utilities o.a. CED, View, Multcopy. PD,1
<i>Printer utility programma's:</i>		
PCP051	Sideways	Lotus Sideways printer- en andere utilities. SW,2

PCP059	Printer control	Diverse printgemakken, bijv. spoolers, menu's voor printbesturing, snelle PrtSc, graphics vertaler. Voor Epson-achtigen, IBM printers, etc. SW,3
PCP066	Laserjet Fonts	Verschillende fonts HP Laserjet. SW,3
PCP067	Laser Printing	Verschillende utilities HP Laserjet. SW,3
PCP069	Dot matrix Fonts	IQ-fonts voor Ventura, Stargen (Font generator voor de STAR NX10), Math12 (karakterset voor 24 naalds NEC-printers). PD,3

Voor de :YES:

Disknr.	Titel	Beschrijving
---------	-------	--------------

De PTC is bezig met het opzetten van een assortiment public domain software voor de :YES. Binnenkort kunt u meer informatie verwachten.

Voor de MSX

Disknr.	Titel	Beschrijving
<i>Allerhande:</i>		
MP003	Muziek 1	Melodieën voor MSX-composer, disk 1. PD,2
MP004	Muziek 2	Melodieën voor MSX-composer, disk 2. PD,2
MP005	EASE extra	EASE trefwoordenregister. PD,1
MP006	Muziek 3	Alle programma's behorende bij de PTC print serie "Programmeren van de MSX muziekmodule". PD,1

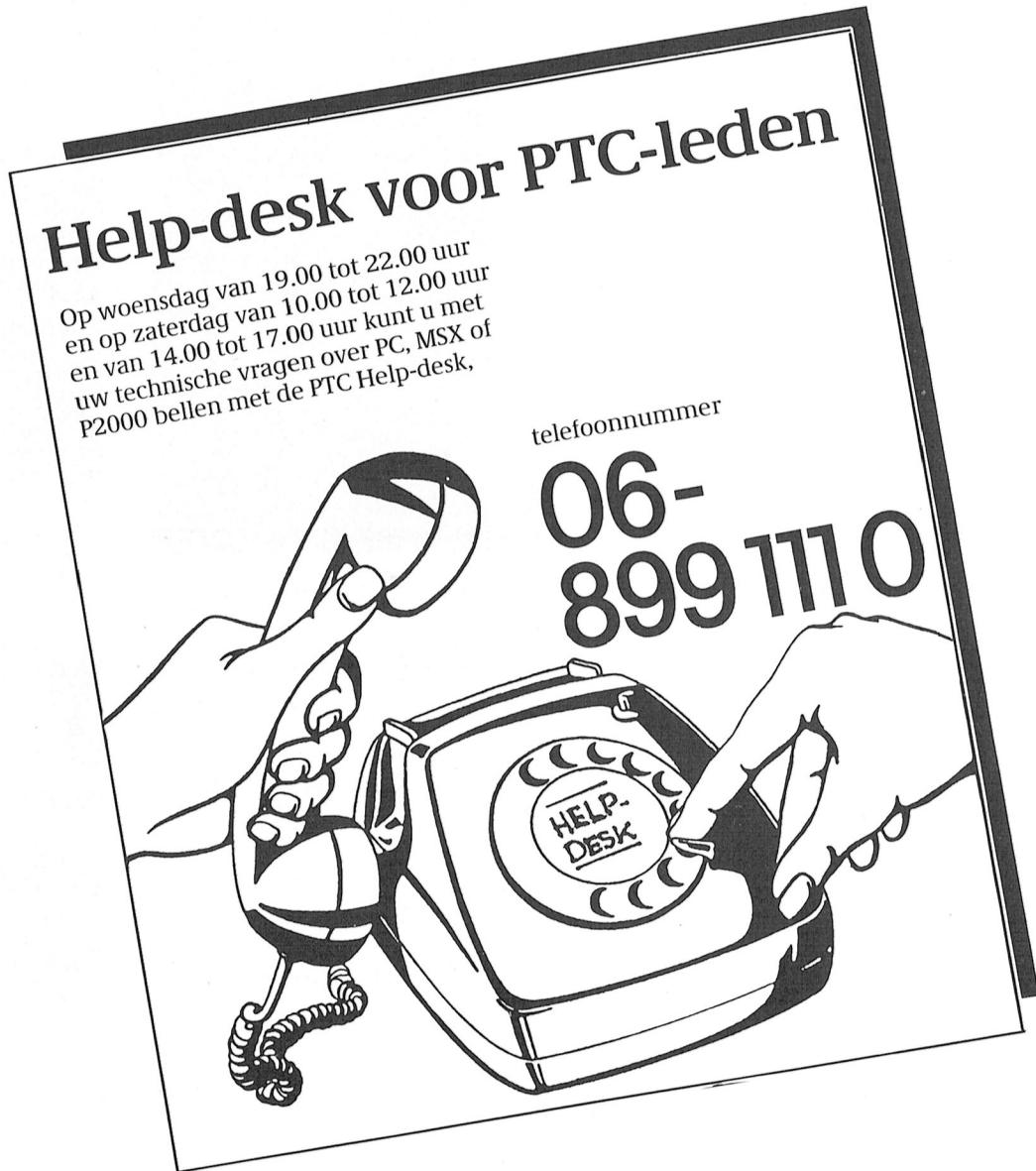
Administratie:

MP007	Financiële administratie	Eenvoudig boekhoudprogramma voor particulieren, verenigingen, etc. Balans, verlies en winst, geen BTW. Voor MSX-1 en MSX-2. PD,1
-------	--------------------------	--

Utilities:

MP001	Assembler/disassembler utilities. PD,2
MP002	WordStar utilities. PD,2

PD = Public Domain, geen licentie-kosten; SW = Shareware
 Moeilijkheidsgraad: 1 = beginner, 2 = gevorderde, 3 = expert
 Prijs per diskette f 10,-. Voor bestellen: zie onderaan prijslijst.

De nieuwe LCD-monitor. Het Museum of Modern Art heeft al grote interesse.

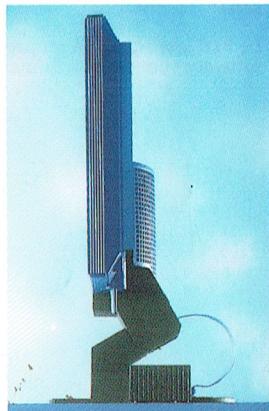

En eerlijk gezegd, dat verbaast ons niet. De nieuwe Philips LCD-monitor is van een zeldzame schoonheid.

Vormgeving en techniek, beide zijn uiterst sophisticated. Neem bijvoorbeeld het vlakke beeldscherm: minieme diepte, dus er is nauwelijks plaats voor nodig. Stralingsvrij en stabiel, dus rustig voor uw ogen. Geruisloos en zonder warmteproductie. Het scherm rust op een zeer

solide, verstelbare voet. Het toetsenbord van uw PC kan direct op de monitor worden aangesloten. Kortom: de PC hoeft op uw bureau geen plaats meer in te nemen.

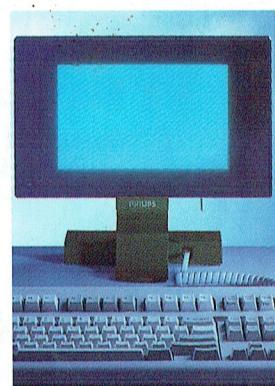
En dat alles in een futuristische antraciet grijze behuizing... Geen wonder, dat de belangstelling ook uit onverwachte hoek enorm is...

Schitterende slanke vormgeving, dankzij de techniek van Liquid Crystal Display. High tech op uw bureau.

Wijntjeel op de markt iügen zijn. De func voorbeeld op scherm in een oogopslag e mplete pagina tekst beeldingen zien, u zoomen op de pagina uwkeuriger te bekij genoverliggende pag gelijk bekijken. t is een test met g zwarting is ingest

Absoluut schittervrij scherm. Kan zowel zwarte karakters op een witte achtergrond tonen als omgekeerd. Resolutie 640 x 400 beeldpunten.

Er zijn 2 uitvoeringen: de LCD 100, die MDA-CGA emuleert en 7 grijstinten onderscheidt. En de LCD 150, voor CGA-EGA emulatie met 8 grijstinten.

Liever 'n Philips.

PHILIPS

